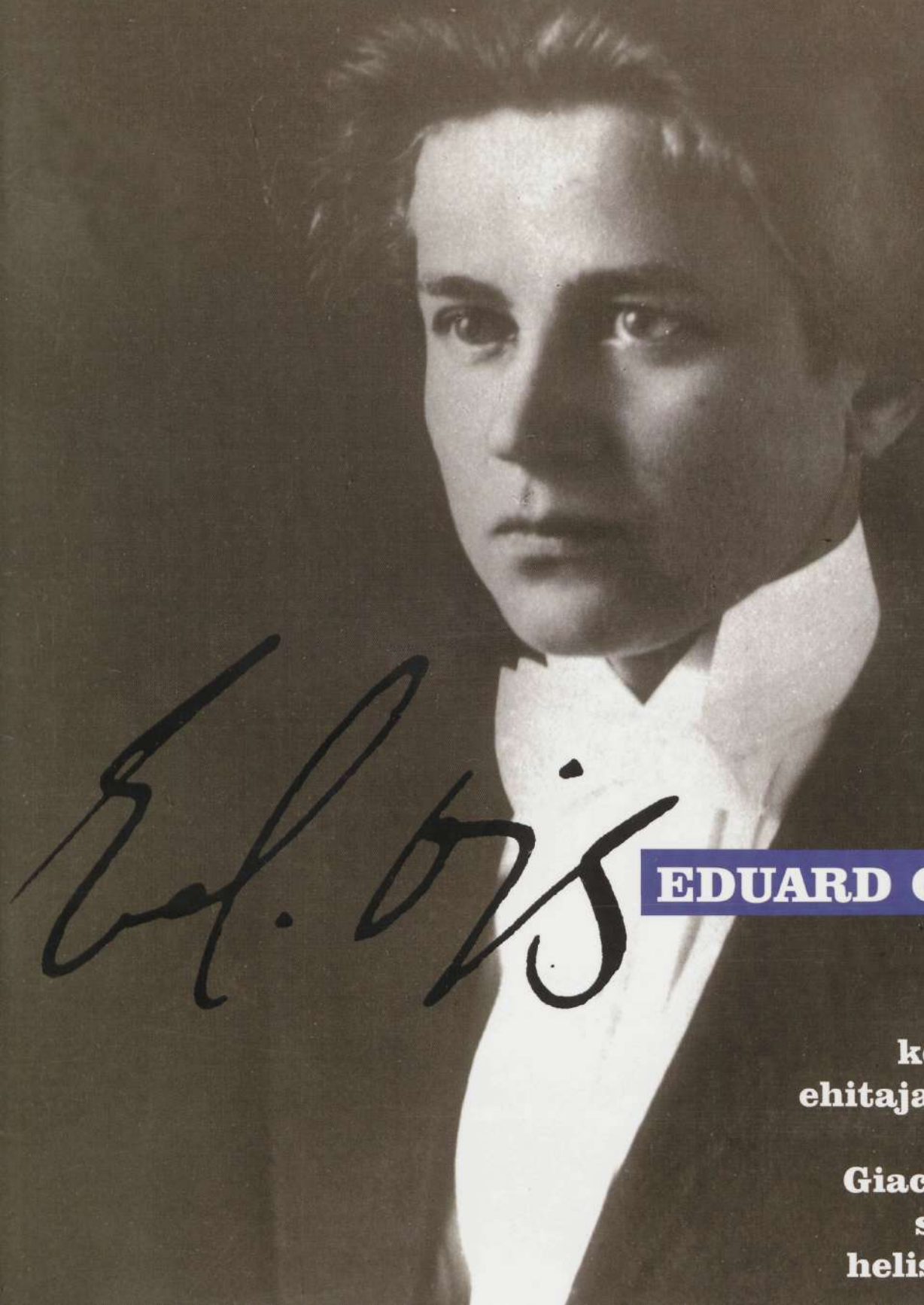

muusika

Nr 1
jaanuar 2005
Hind 25.90

EDUARD OJA 100

**Eesti
kontserdielu
ehitaja Aivar Mäe**

**Giacinto Scelsi,
suursugune
helisse kaevuja**

Vana kala, milles on konks?

E⁶ Fm Gm A⁶ E⁶ Fm B⁶ E⁶ Fm Gm A⁶ E⁶ B⁶ E⁶
 Va - na, va - na, va - na ka - la, va - na ka - la ah - oi; va - na, va - na, va - na ka - la, va - na ka - la ah - oi;

B⁶ A⁶ E⁶ B⁶ F⁷ B⁶
 Mil - les on konks? Mil - les on konks? Va - na ka - la, mil - les on konks? Mil - les on konks? Mil - les, mil - les on konks?

D⁶ E⁶ A⁶ D⁶
 Ol - la, ol - la va - na ka - la kõi-ges! Va - na ka - la kõi-ges! Va - na ka - la kõi-ges!

D⁶ E⁶ A⁶ D⁶
 Ol - la, ol - la va - na ka - la kõi-ges! Va - na ka - la kõi-ges! Jee!

KAVA

SOOLO

2 Toomas Velmet. Tööd tuleb teha! Intervjuu Aivar Mäega

AARIA

7 Rein Vahisalu. Kaks etüüdi Eduard Ojast

BAGATELLID

8 Mailis Pöld. Uudiseid maailmast

IMPRESSIOONID

10 Lembi Mets. *Sempre con brio* – ikka tulega. "Con brio" 2004

11 Joosep Sang. Juurtemuusika taevatähed

12 Lauri Sommer. Indoskisoiline õhtupoolik. Kontsert "Eksootiline India" Vanemuise kontserdimajas

13 Malle Maltis. Eesti interpreedid Tallinna raekojas

14 Ia Rimmel. Niguliste aastapäevakontsert koondus oreli ümber

JUBILATE

15 Mees metsa ja vete varjust. Eduard Oja 100

RUBATO

20 Tarmo Johannes. Giacinto Scelsi 100 – teekond heli südamesse

MODULATSIION

22 Alo Pöldmäe. Muusikaline kiri Lübeckist

TECHNE

24 Margus Kiis. Unustage Kraftwerk – alguses oli Raymond Scott!

MEDITATSIION

26 Piret Väinmaa. Elava ettekande nimel. Intervjuu Stephen Kovacevichiga

HOMMAGE

28 Ene Pilliroog. Ühe perekonna saatusest. Juhan Aaviku perekonna lugu

POP & ROCK

30 Margus Kiis. Eesti 2004. aasta trendid ja suundumused

BAGATELLID

32 Uudiseid Eestist

MELOMAAN

36 Heliplaatide tutvustus

COLLAGE

38 Valik jaanuarikuu muusikasündmusi

METAFOORID

39 Jüri Reinvere. Teema

Intro 1/2005

Algav aasta toob kaasa uut jõudu. UUES on maagiat – vana taak langeb maha, ees on puhas lehekül, mida täitma hakata.

Aivar Mäe, seekordne SOOLO-persoon, Eesti kontserdielu üks juhtfigure, on nelja tegutsemisaasta jooksul palju saavutanud. Intervjuust ilmneb, milles peitub tema edu saladus.

Selles numbris tuleb juttu kahest kummalisest juubilarist, mõtteviisilt irreaalsed ja jõulised nagu UFOd inimeste maailmas. Võib-olla oli paralleelaastail 1905 ja 2005 mingi omapärane tähtede seis.

Ia Rimmel

muusika

Peatoimetaja **Ia Rimmel** ia@ema.edu.ee

Toimetaja **Kristina Kõrver** kristina@ema.edu.ee

Toimetaja **Mirjam Tally** mirjam@ema.edu.ee

Turundusjuht **Herje Tamm** herje@ema.edu.ee

Kujundaja **Tõnu Kaalep** tonu@ekspress.ee

Keeletoimetaja **Kulla Sisask**

Rahastaja EV Kultuuriministeerium

Ajakirja ilmumist toetab Eesti Kultuurkapital

Väljaandja SA Kultuurileht

Toimetuse kolleegium: Eesti Muusikanõukogu juhatus

Toimetuse aadress: Rävala pst 16, 10143 Tallinn, II korrus, B 214

Toimetuse telefon (0) 6675 788

Kodulehekül: muusika.kul.ee

Trükitud Tallinna Raamatutrükikojas

ISSN 1406-9466

© Eesti Muusikanõukogu

Tellimine: AS Express Post

Tel 6662535, www.tellimine.ee

Tellimisindeks 00679

Otsekorraldus 21 krooni number

3 numbrit 63 krooni

6 numbrit 126 krooni

Aastatellimus (11 numbrit) 230 krooni.

Välismaale tellimisel lisandub postikulu.

EDUARD OJA
FOTO VARDO RUMES-
SENI ERAKOGUST

A black and white portrait of Aivar Mäe, a man with short hair, looking slightly to the right. He is wearing a dark jacket over a light-colored button-down shirt. The background is dark and out of focus.

SOOLO

Tööd tuleb teha!

Intervjuu Aivar Mäega

TOOMAS VELMET

Aivar Mäe ei karda ette võtta ka kõige utoopilisemaid projekte. Õhulossideks ei jää neist ükski – kontserdielu toimib ladusalt ja lootusrikkalt, valminud on Pärnu kontserdimaja, tulekul on kontserdimaja Jõhvis. Viimane Mäe tuult tiibadesse saanud projekt on Peterburi Eesti kultuurikeskuse loomine Peterburi Jaani kirikusse.

Lugupeetud Aivar Mäe, teen ettepaneku, et räägime täna Eesti muusikaelust üldisemalt ja Eesti Kontserdist nii vähe kui võimalik. Olete nõus?

Jah.

Kuid alustame hoopis teie muusikuks kujunemisest. Alguses oli perekond?

Olen proletaarset päritolu ja esimene huvi oli ikkagi sport. Et ma viisi pidasin, seda märkas minu laulmisõpetaja Eevi Kõrre Pärnus Koidula-nimelises koolis. Kuni häälemurdeni tegeles ta minuga väga intensiivselt kui solistiga ning minust pidi saama vähemalt eesti "Robertino Loretti". Ei saanud, sest murdsin enne hääle ja ega ma eriti ei püüdnud ka – poistel ikka reeglina muud huvid. Kuid tõsi on, et kui see laulmine lõppes, siis tekkis nagu muusikaline vaakum ja otsustasin, et tahan mingit instrumenti õppida. Selleks instrumendiks osutus klarnet ja õpetajaks Pärnu Lastemuusikakoolis Ilmar Tõnisson. Algus oli tehtud.

Algus tehtud, mis sai edasi?

Ma õppisin klarnetit Pärnus mõne aasta ja siis soovitati mul proovida edasi minna Tallinna ning ei vähem ega rohkem kui Muusikakeskkooli.

Loogiline rida?

Võib-olla, kui ma oleksin lastekoolis kauem õppinud. Aga probleem ei olnud mitte niivõrd erialas, kuivõrd näiteks hoopis solfedžos. Minu tase oli siis ühehäälsed diktaadid, aga Muusikakeskkooli katsed nõudsid kolmehäälsed diktaate, ja siiani mäletan, et nendega pidi hakkama saama kümne minutiga ning maksimaalselt mängiti neid kuus korda.

Saite hakkama?

Sain, aga selleks tuli meeleter tööd teha. Head inimesed muidugi aitasid. Solfiõpetaja Tiina Laur ja direktor Silvi Baradinskas Pärnus otsisid välja ja salvestasid mulle sada diktaati ning mina terve suve harjutasin, st kirjutasin neid makilt maha hullu järjekindlusega. Muide, alguses ikka tegin sohki ka – lasin rohkem kui kuus korda ja kella ka ei vaadanud. Kuid suve lõpuks mahusin raamidesse ja sügisel sain Muusikakeskkooli sisse.

Ma saan aru, et nüüd oli tulevikusuund selge? Kes oli eriala õpetaja?

Ma arvan küll, et Muusikakeskkooli sissesaamine oli otsustav ning ega sealt ju eriti teist teed ei ole kui pea ees profiks. Eriala õpetas mulle siis muide Enno Mattisen, hilisem ülemus ja kolleeg Eesti Kontserdis.

Kuhu siis klarnet kadus?

Mul on üks halb iseloomujoon. Ma ei oska või ei taha midagi teha keskpäraselt. Pillimängus on ju ainult üks variant, kuidas heaks saada – muudkui harjuta, see pidi meistriks tegema. Ma harjutasin kui hull. Isegi kuus ja kaheksa tundi päevas (puhkpile!). Tulemus ei olnud see, mida ootas. Tulemuseks olin ennast üle mänginud. Kuigi mitte katastroofiliselt, sest lõpetamise järel kaalusin ikka varianti, et konservatooriumis samal erialal jätkata, seal olid ju siis sellised bossid pedagoogideks nagu Hannes Altrov ja Rein Karin. Viimasel hetkel lõin kõhklema, sest levis kumu, et Leningradist tuleb kolm kihvti klarnetisti, ja ma ei arvanud üldse, et suudan nendega konkureerida. Otsustasin siis

valida nn laia profiiliga muusiku eriala, st MP (muusikapedagoogika), ja sinna ma ka sain.

Kui olin vastu võetud, siis sain teada, et need Leningradi poisid ei tulnudki eksamitele. Aga valik oli tehtud.

Kuidas kulges tudengielu MPs?

Nagu tudengielu ikka, oma seltsielu rõõmude ja sessidest tulevate muredega. Meist pidid saama tublid kooliõpetajad, kes ei jää jänni ei koori- ega orkestrijuhtimisega ega ka bändi tegemisega. Põhiline eriala osa oli muidugi koorijuhtimine; see oli kõva kool, esiteks Valdar Viirese ja siis professor Ants Söödi käe all. Muide, ka siin kohtusin jälle Ilmar Tõnissoniga, kes õpetas klarnetit ja orkestridirigeerimist.

Minu probleemid olid teistsugused. Pidin ise ennast majandama ja see oli võimalik läbi kõrtsipillimehe ameti. Õine töö koos kõigi sellest tulenevate probleemidega. Ega hommikul loengusse või individuaaltundi ei jõudnud küll. Teine, vahest veel suurem õnnetus olid nn poliitikaained ja täieliku absurdi-na sõjaline õpetus, mis nõudis laupäeviti nelja tunni elust mahakriipsutamist.

Kuidas lahendasite need elulised probleemid?

Lõppkokkuvõttes rabelesin välja. Väljaviskamise situatsioone oli umbes paarikümne ringis, mõni neist äärmiselt tõsine. Ükskord läks vaja abi isegi psühhoneuroloogiast. Välja kirjutatud tabelid viskasin loomulikult minema ja siis tuli tohtrile üles tunnistada, et eksmat on ilma vastava tõendita vältimatu. Tohter oli mõistev ja veerand tundi enne nõukogu koosolekut jõudsin sessist vabastava tõendiga kohale. Ükskord läks asi ka näljastreigini – see oli seoses sõjalise õppega. Sulgesime poistega ennast ühika sauna ja olime seal terve nädala. Ega me siis väga ei nalginud, käisime ikka akna kaudu väljas ka. Sellest suurt jama ei tulnudki, keegi ju ei soovinud nii tõsist asja suure kella külge riputada, me ikka osaliselt saime ka järeleandmisi. Probleemid poliitikaainetega said lahendatud nii, et mina küll ühtegi vastavat õpikut ega konspekti lahti ei teinud. Sümpaatsed mehed olid ühiskonnaõpetuse kateedris, konjakiga sai asjad ära lahendada.

Kui erialas olid probleemid, siis ikka seoses minu tegematajätmistega, ajapuuduse ja konservatooriumivälise tegevusega. Professor Söödil oli siingi oma meetod ja küllap need viisteist väljaviskamise ähvardust ikka mõjusid ka. Ma arvan, et ma lõpetasin vist päris hästi selle eriala.

Mulle on meelde jäänud, et teie suunamine oli tol ajal selle eriala kohta üsna pretseedentü.

Seda küll. Muusikapedagoogika eriala lõpetajatel oli üldiselt valida, kas Uduvere või Mehikoorma kooli vahel. Mind nõudis Eesti Riiklik Filharmoonia tema koosseisus oleva ansambli Vitamiin solistik. Et see nõudmine tuli kultuuriministri allkirjaga, siis raskelt, aga see nõudmine rahuldati.

Koolid läbi, käed sügelesid, mis toimus edasi?

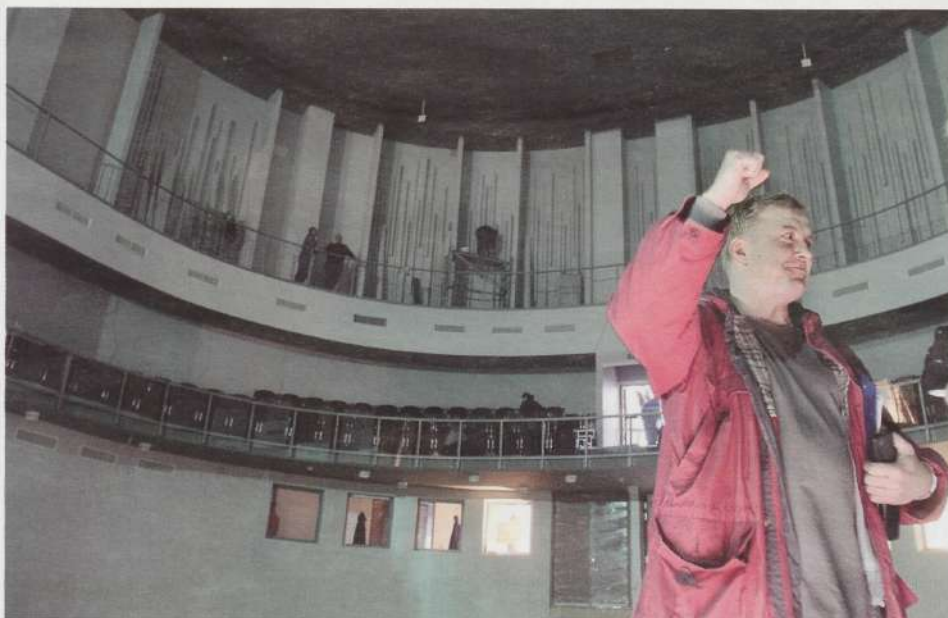
Kolm aastat Vitamiiniga mööda suurt ja laia Nõukogude Liitu.

Fantastiline kool ja kogemus?

Tõsi. Elukool ja lavakogemus. Elukool tipnes ööpäevaga miilit-sa arestikambris, aga lava- ja suhtlemiskogemus ja silmaring, mis avardus Kamtšatkani, on hindamatu väärtusega. Seda idasuunda nüüd ju keegi enam ei ekspluateeri.

Mis miilitsaga juhatus?

Ma ei kannata üldiselt ametnike nõmedusi. Lennujaamas, vist Tšitaas, puistas miilits mu kohvreid, laotas kogu sisu mööda lauda laiali ja siis teatas, et võite minna. Mina vastu, et kui puistasid laiali, siis paki kokku ka. Ja oligi kõik. Tulemuseks oli, et viidi miilitsasse, jäin lennukist maha ja hea, et hommikul tulema sain.

Kerkib Pärnu kontserdimaja.
FOTO PRIIT SIMSON/EESTI PÄEVALEHT

Kuidas publik Vitamiini vastu võttis?

Vene publik on ju fantastiline, aga kui sa oled näiteks üheksakümmend päeva reisil ja iga päev on kontsert ning laupäeval ja pühapäeval kaks või kolm, siis see tapab. Lisaks veel teile endalegi tuttav olukord, et kui kontserdireis läbi, siis sa oled unustatud. Koju vaata, kuidas ise saad. Hea külg oli see, et hotellid olid võimalikest parimad ning tühje päevi oli minimaalselt. Meil selliseid kurioosumeid ei esinenud nagu mõnel orelimängijal, kellele näiteks raudteejaamas ütles kohalik "admin", et ärge maha tulge, meil ei ole orelit käepärast. Aga kontsert läks kirja ikka.

Miks te Vitamiini maha jätsite?

See rändav eluviis oli tappev – ei sobinud enam. Lõpp oli ka üsnagi katastroofiliste asjaoludega seotud. Me lõpetasime viimase gastrolli enne suvepuhkust Kamtšatka ja siis tuli telegramm, et enne puhkusele ei saa, kui oleme veel teinud kuus kontserti Ukrainas, Kiievi oblastis. Aastanumber oli muide 1986. Meil oli pilt selge – see on Tšernobõl. Mina tulin kohe Eestisse ja läksin Pärnusse koju pakku. Komissariaadi poisid said ikka jälile ning võtsid mu kinni, vaatamata minu katsetele läbi ja üle aegade putku panna. Pandi lihtsa valiku ette: kas nädal aega lauluga või kuus kuud labidaga samal aadressil. Loomulikult valisin esimese pakkumise.

Kas tervis on korras?

Seni ei kurda.

Vitamiiniga ühel pool, mis sai edasi?

Tegemist jätkus. Tabasalus organiseerisin jazzifestivali, koori tegin, kooriühingus töötasin. Ja veel oli selline asutus nagu Rahvaloomingu Maja. Siis olid kombeks igasuguste ansamblite iga-aastased tarifitseerimised ning mina pidin nendega tegelema.

Te olete ka USAs õppinud. Mida te seal õppisite ja kuidas sinna sattusite?

Ameerikasse sattumine oli absoluutselt juhuslik. Mul oli Niguliste kirikus kontsert, pärast kontserti tuli üks jänki mind õnnitlema ja küsis muuseas, kas ma ei tahaks Portlandi ülikoolis edasi õppida, et nemad maksavad kinni. Ma ei kõhelnud ja andsin jaatava vastuse. Õppisin dirigeerimist ja mänedžmenti.

Miks ainult ühe aasta?

Sellel on mitu põhjust ja üks konkreetne ajend. Põhjused on järgmised: esiteks oli mulle sealne elu absoluutselt vastuvõtmatu ja teiseks ei olnud mul seal midagi õppida. Siinkohal tuleb tunnistada, et meie tase siin, vähemalt minu erialal (dirigeerimine), on ikka väga kõva sealsega võrreldes. Aga otsene põhjus oli putš Venemaal ja tankid Tallinnas. Ma mõtlesin, et mida ma siin teen ja molutan, kui pere on Eestis ja keegi ei tea, mis saab edasi.

Aga kultuurikeskkond, kontserdielu, kontaktid? Midagi kasulikku ikka omandasite?

Kultuurikeskkond on seal täiesti vastuvõtmatu ja kontserdielu, kui meiega võrrelda, puudub. Tõsi – keele jõudsin omandada ning negatiivne kogemus on ka väärtuslik.

Teie koht Eesti muusikaelus kohustab teid omama seisukohta ka küsimustes, mis otseselt ei piirne teie ametiga. Vestleme pisut Eesti muusikaharidusest. Vene ajal koosnes algharidus lastemuusikakoolidest, järgnes keskeriharidus ja kõrgharidus konservatooriumist. Siis veel üks selline nähtus nagu Muusikakeskkool Tallinnas. Nüüd on meil riigis umbes 80 muusikakooli huvikooli staatuses, kaks muusikakooli kutsehariduse raamides, ei tea, mis staatuses TMKK ja kõrgkool Eesti Muusikaakadeemia. Nüüdseks veel Viljandi Kultuuriakadeemia, kas ka muusikalist kõrgharidust jagatakse. Kuidas kommenteerite?

Viljandis akadeemia? Ma saan aru, et kanelt on vaja nii õppida kui ka mängida, aga mis siia puutub akadeemia? Ei saa ju ühe mütsi alla panna erialasid, mida õpetatakse Eesti Muusikaakadeemias või Viljandis. Siit koorub ka välja üks põhihäda meie muusikahariduses ja -elus. Oma asja aetakse hoolega, kuid üldine koordineerimine puudub. Mina saan seda kommenteerida eelkõige

*Mul on üks halb iseloomu-
joon. Ma ei oska või ei
taha midagi teha
keskpäraselt.*

ge kui professionaalsete muusikute tööand- ja. Ütlen kohe välja, et sellest seisukohast ma ei saa rahul olla. Olen pragmaatik ja ütlen, et EMAs on mõned erialad heal tase- mel, esmalt meenuvad pianistid ja osaliselt ka puhkpillid. Ülejäänud osas ei rahulda ei kvantiteet ega kvaliteet.

Huvitav kuulda, eriti mis puudutab kvantiteeti. Ma olen viimati nimetatud kõrgkooli õppejõud olnud kakskümmend seitse aastat ja kogu selle aja ma olen kuulnud ainult ühte juttu, et meil on muusikute ületootmine, seda nii nõukogude ajal kui ka iseseisvas Eesti riigis.

See on jama. Meie muusikud töötavad kõik mitmel kohal – kuidas seda tõsiasja siduda ületootmisega? Teine asi on aga kvaliteet.

Lihtsad faktid: Tallinna Kammerorkester kuulutas välja avatud konkursi keelpillimängijatele. Kohale tuli kakskümmend soovijat, tase lubas võtta ühe ja see oli Lätist. Vanemuises kuulutasime välja konkursi kaheteistkümnemele kohale – ma saatsin kohe teate välja ka Lätti. Mul on vaja oboemängijat, kuskilt ei ole võtta. On ju midagi mäda. Mis nüüd puudutab muusikaharidussüsteemi kui tervikut, siis ilma diskussiooni alus- tamatagi on selge, et vene süsteem oli ja on parim. Me andsime niinimetatud huvikoolid (muusikakoolid) omavalitsuste finantseerida ja nad viirelevad. Teiseks, mis huvikoolid nad on, seal ju suur osa õpib riikliku õppekava järgi, vähemalt selles osas peaks ju riik kui tellija finantseerima. Vahemärkusena tahan öelda, et ma tean, mis on huvikool, mul on neid kolm, aga me ei kasvata seal ju professionaale. Hea on, et Tallinna Muusikakeskkooli ei ole likvideeritud, see veel päästab midagi, kuigi tundub, et algsest ideest (kool kõrgkooli juures) on tänaseks vähe säilinud, katkenud on otsene side EMAGA ja kooli juhtimine on pikka aega kuidagi inertne olnud. Üldse olen ma veendunud, et muusikaõppeasutusi ei peaks juhtima muusikud, vaid tugevad mänerid. See selleks.

Meil on kodanikuühiskond, kes muusikaharidusega peaks tegelema?

Eks me põe suures osas kõik ühte haigust ja töötame iseenda nimel või heal juhul oma asutuse nimel. On vaja laiemalt mõtle- vaid inimesi. Mul on kahju, et üldiselt hea idee ühendada mitu Tallinna muusikaõp- peasutust – Muusikakeskkool, Otsa kool ja EMA – kuidagi hädiselt sumbub. Või on see veel päevakorral?

Kui riik on tellija, siis millise ministeeriumi kaudu?

Praegu Teadus- ja Haridusministeeriumi kaudu. Aga kuna tarbija on ikka- gi Kultuuriministeerium, siis oleks ju loogiline, et kogu süsteemi valdaks see ministeerium. Kes seal Teadus- ja Haridusministeeriumis üldse muusikaga tegeleb? On seal mingi osakond või nõunik või kasvõi üks asja tundev spetsialist?

Tehtuga on põhjust rahul olla.
FOTO KAUPU KIIKAS

Kutseharidusega tegeleb endine EMA õppe- ja teadusprorektor Andres Pung.

See ei puuduta ju liiga otseselt muusikaharidust. Muide, täiesti lahendamata on kogu süsteemis investeeringud, jälle pusib igaüks kuidagi omaette ning suures osas tulult. Nii võib asi ju lõpuks kolinal kokku variseda.

Tahan öelda ühte: Eesti riik ei ole enam vaene ega kerjus, raha ei ole maa pealt kadunud. Ma arvan, et muusikaharidussüsteemi on võimalik üles ehitada ja korrastada nii, et see tulemuslikult funktsioneeriks ja perspektiivselt areneks. Näiteks selleks, et allutada haridussüsteem tellijale (Kultuuriministeeriumile) – minu kogemus lubab mul nii arvata –, on vaja üks aasta tööd.

Pidevat ning sihikindlat tööd päevast päeva. Teiseks tuleks rohkem riskeerida, kaalutletult riskeerida igapäevases töös, s.o nii kaadri- kui finantspoliitikas. Mulle ei anna rahu tunne, et liiga palju, tingituna küll tekkinud olukorrast, hoitakse kohast kinni ja lepitakse situatsiooniga. See ei tööta head. Kuid liigsesse pessimismi ei tohi ka langeda. Ma võin öelda, kui see kedagi lohutab, et naabritel Lätis ja Leedus läheb veel halvemini.

Meil on ka põhjapoolne naaber.

Suurepärane eeskuju.

Nimetaksin veel objektiivseid, meist sõltumatuid hädaoh- te, nagu näiteks eesti rahva demograafiline hääbumine. Taastootmiseks oleks vaja, et laste arv peres oleks 2,1, praegu on see 1,3. Teiseks, muusiku elukutse maine langus peaaegu alumise piirini seoses ikka veel leviva mentaliteediga, et sel- lest palgast ei ela ju ära.

Mina olen mõlemal puhul optimist. Nii kaua kui mina mäle- tan, on räägitud eesti rahva ja mitte ainult, kürest hääbumisest. Millegipärast ei ole seda juhtunud. Mis puudutab teist asjaolu, siis oli küll aeg, kui parimad lahkusid, aga panete ju tähele, et enamik on tagasi tulnud. Ei ole seda töö- tatud maad kuskil. Kui vaadata, et palga- numbritel on, noh ütleme, viie-kuuekord- ne vahe, siis pange sinna kõrvale ka elukal- liduse number ja selgub, et tulu on olema- tu või siis nii väike, et see kuidagi ei kom- penseeri võõrast keskkonda ja olusid ega läbilöögiks kuluvat kasutat energiakadu. Teiseks, üldjuhul tuleb ju töötada nõrge- mates kunstilistes kollektiivides kui kodus, ja see ei soodusta professionaalset arengut mitte mingil juhul. Kuid kätt ette panna ei saa ja inimesed kipuvad ikka õppima iseen- da vigadest. Samas ei välista, et noored tu- gevad professionaalid ei peaks laia maail- ma kogema. Kindlasti äärmiselt vajalik asi teatud ajal.

Puudutame nüüd mõnevõrra teile lähemat teemat ehk muusikaelu ja -kultuuri Eestis.

Tahan öelda ühte: Eesti riik ei ole enam vaene ega kerjus, raha ei ole maa pealt kadunud. Ma arvan, et muusikaharidussüsteemi on võimalik üles ehitada ja korrastada nii, et see tulemuslikult funktsioneeriks ja perspektiivselt areneks.

Kuidas hindate?

Hinnangu andmisel on oluline lähtepunkt või võrdlustasand. Selles valdkonnas objektiivsed tootmisnäitajad puuduvad. Kui ma Eesti Kontserti tulin, siis oli olukord väga halb. Keskmine kontserdi külastatavus oli nelikümmend kuulajat. See olukord tuli lõpetada. Ükskõik kui kõrge kunstilise tasemega kontserite me ei korraldaks, on see mõtetu tegevus, kui keegi neid ei kuula. Mulle on ette heidetud, et Eesti Kontserdis puudus kunstiline juhtimine. Ma olen tänaseni veendunud, et ainuiskulist kunstilist juhtimist ei ole vaja. Vaadake, on ju nii, et kui kunstiline juht on pianist, siis domineerib kavasid pianism, või kui ta on näiteks tšellist, siis on tähelepanu all tšellokunstnikud. Produksioon on alati produtsendi nägu ja see on hea. Eesti Kontserdis on palju häid ja erinevaid produtsente ja ma olen veendunud, et meie haare on sellest ainult võitnud, eelkõige oleme endale võitnud kuulaja. Teiseks, meil on ikkagi täiesti olemas nii kunstinõukogu kui ka loomenõukogu, ilma nendeta ei juhtu mitte midagi.

Kui võrrelda Eestit muu maailmaga, siis selgub ka mitu poollaarselt erinevat tulemust. Ameerikaga ma ei võrdleks ega muide ka mitte Jaapaniga. Nendes maades dikteerib absoluutselt kõike raha. Tõsi, seda raha on seal kirjeldamatult rohkem kui meil siin. Aga meil ei ole hetkekski tekkinud, ja loodan südamest, et kunagi ka ei teki, olukorda, kus raha dikteerib näiteks esitatavat repertuaari. Neeme Järvi ki kurdab, et Jaapanis peab ta ikka ja jälle mängima Beethoveni Üheksandat sümfooni ja Tšaikovski

Ilmar Tõnisson, Aivar Mäe õpetaja Pärnu Lastemuusikakoolis ja Tallinna Riiklikus Konservatooriumis:

Aivar Mäe alustas Pärnus minu juures klarnetiõpinguid üle kolmekümne aasta tagasi. Ta oli muusikast huvitatud noormees, hea koduse kasvatusena. Meie kontakt piirdus paari aastaga, siis suundus ta Tallinna Muusikakeskkooli edasi õppima ja minagi Tallinna õpetama. 1972. aastal organiseeriti Eesti noorte puhkpilliorkester ja sealgi kohtusin Aivariga. 1976. aastal toimunud orkestri kogunemisel Vinnis on olemas tore foto, kus Aivari lopsakas parukas ja suur kasv torkab kaaslaste seast silma. Uuesti kohtusime Konservatooriumis, mina olin tema klarneti- ja orkestridiregerimise õppejõud. Muusikapedagoogika eriala üliõpilased pidid valdama ka instrumenti ja hakkama saama orkestri juhatamisega. Peab ütleva, et Aivaril oli hea vormiline tervikutunnetus, aga viimistluse ja peenema töö tarvis ei jätkunud alati püsivust. Eriti tugev külge oli tema organiseerimisvõime. Kuna tol ajal ei olnud Konservatooriumis võimalusi praktikaorkestri ülalpidamiseks, siis juhatati eksameid ja arvestusi ikka klaveri toel. Aivar aga ilmus eksamile kammerorkestriga, mille ta oli komplekteerinud Muusikakeskkooli õpilastest, ning Mozarti Serenaad kõlas tõeliselt ehedal kujul. Ta on arenenud julgeks ja läbilõõgi-võimeliseks, selliseks nagu me täna tunneme Eesti Kontserdi direktorit ja Vanemuise teatrijuhti, ereda isiksust Aivar Mäed. See on seda hinnatavam, et just sellistest inimestest, kes julgelt ja targalt tegelevad üldsuse ja ühiskonna huvides, tundub meie riigis olevat tõeline pöud. Aivari endise pedagoogina on mul ainult üks hirm – et Aivar endale liiga ei teeks.

Esimest klaverikontserti ning äärmiselt harva tuleb ette, et saad esitada seda, mida ise soovid või vajalikuks pead. See-eest maksakse hästi. Jumal tänatud, et meil sellist raha võimu ei ole, loominguuline vabadus on garanteeritud. Mulle küll ei meenu, et Eesti Kontsert oleks kunagi, ükskõik kellele dikteerinud esitatavat kava. Teisest küljest on meil tohtu pikk maa käia, et välja kannatada võrdlust kas või Soomega, rääkimata Saksamaast; kuid ütlen ette, et kuidas me ka ei unistaks, maailma muusikametropoliks saamine jääbki helesiniseks unistuseks.

Ma arvan, et nende argumentidega tõestate nii mõndagi. Mina soovin nüüd ühes küsimuses ennast kontrollida. Pean end, vähemalt muusikalisest küljest, üsnagi tolerantseks inimeseks ning ei ole varem täheldanud erilist konfliktisituatsiooni erinevate žanrite, üldisemalt siis nn levi- ja süvamuusika tegijate vahel, seda enam, et paljudel puhkudel on vahe tegemine üsna keerukas ja mõtetu. Aga olen selgelt tajunud vahetegemist meedias ja teataval määral väärtushinnangutes. Kuskil on tekkinud terve hulk "klassikuid" ja maailmavalutajaid, teisalt jälle ei jätku tähelepanu tegelikele tegijatele. Tundub, et teilgi, vaatamata kunagisele kergemale taustale, tekkis probleeme, kui sai teatavaks, et Eesti Kontsert toob maale "Mamma mia". Kõlas etteheiteid, miks trügite muusikali maailma?

Eesti Kontserdi põhikiri ei näe ette žanrilisi kitsendusi. Eesti Kontsert on täna võimeline võtma 14-miljonilist riski ja seda riski ka kindlustama ning mind isiklikult ei häiri ajakirjanduse

Liider on ta alati olnud: kui poisid, hiljem noormehed, midagi korraldasid, siis kambajuht oli alati Aivar. Ning tallegi korraldati üht-teist. Konservatooriumi lõpuaktuse ajal olid kursusekaaslasel tema "sapaka" tõstnud kontserdisaali administratsiooni ukse ette (neli-viis trepiastet üles), küllap nad juba teadsid, kuhu Aivar lõpuks maandub.

Eesti Muusikaakadeemia professor Ants Sööt:

Aivar Mäe on vaieldamatult üks minu parimaid õpilasi. Andekad inimesed on isiksused, aga see ei ole kunagi õppejõule lihtne. Kuid oluline on lõpptulemus ja see oli suurepärase. Loomulikult oli tal nagu teistelgi ühiselamu poistel oma elu korraldamisega igasuguseid probleeme, aga ta tuli võitjana välja. Kui ta ütleb, et ma alalõpmata teda välja viskasin, üks ta ikka liialdab ka, aga küllap ma olin aeg-ajalt sunnitud tal ka nälja jalaga seljas elama, kuidas need noored mehed ikka muidu tööle saab. Aivar oskas tööd teha ja teha seda lõpuni. Ma mäletan täpselt aga seda, et ükskord päästsin ma ta ainuiskuliselt kindlast eksmatist.

Ma ei tea, kellest on mul rohkem kahju, kas Aivar Mäest või eesti koorimuusikast. Kui Aivar Mäe tegeleks aktiivselt koorijuhtimisega, ei peaks me oma profikoordinele otsima dirigente laiad maailmast ja laulupidugi oleks kindlasti ühe isikuse võrra rikkam. Peale professionaalse võimekuse on tal dirigendile nii vajalikud omadused nagu suhtlemisoskus, sugestiivsus ja isiksuse aura. Jõudu talle seitsmes tänases ametis!

reaktsioon mitte hetkekski.

Mujal maailmas reageerivad endast lugupidavad päevalehed ka tõsise muusika sündmustele operatiivselt ja adekvaatselt, hoides palgal tõsiselt võetavaid kriitikuid. Kas Eesti riigis on sellesarnast praktikat vara või juba hilja loota?

Ma arvan, et vara. Ei tasu loota meie lapsajakirjanikele, mõnes süvenemist vajavas temaatikas nad lihtsalt ei julge piiksatada. Ning peatoimetajad kaalutlevad, mis müüb ja mis ei müü, kuigi ma arvan, et eesti rahvas ei ole nii rumal, kui ajakirjandus arvab. Mis aga puudutab tõsise muusika reklaami, siis selles me oleme fantastiliselt kõval tasemel. Sellist meediareklaami ei jõua Euroopas ükski kontserdiorganisatsioon kinni maksta. Eesti Kontsert võib sellega kolleege Euroopas ainult kadedaks teha. Teine küsimus on selle reklaami efektiivsus. Üldiselt on nii, et tõsise muusika publikut kas on või ei ole, palja reklaamiga teda eriti juurde ei tekita.

Eesti Kontsert ei kurda publiku vähesuse üle ei Tallinnas, Tartus ega Pärnus. Kui me Pärnusse ehitama hakkasime, oli massiliselt neid, kes hoiatasid otse või hõõrusid seljataga käsi, et publikuga sa kõrbed. Elu näitab, et ei kõrbenud ja ei kavatse ka. Ühte tahan küll kõigile öelda, nii lugejatele, kuulajatele kui muusikutele: ei maksa loota, et kunagi tuleb tagasi see aeg, mis oli aastakümneid tagasi, kui hooaja jooksul esinesid Estonia kontserdisaali laval üsna tihedalt maailma tippdirigendid ja -solistid. Selline võimalus oli siis meist sõltumata, täna me lihtsalt ei ole võimelised sellist olukorda tekitama.

Punkt?
Punkt!

Pea siinkohal kommenteerima ja tõdemata, et Aivar Mäe oma viimases vastuses eksis või alahindas oma asutuse tööd. Minu vestlus temaga toimus 20. novembril ja 21. novembril sain Eesti Kontserdi korraldatud Tokyo String Quarteti, maailma selle žanri valitseja kontserdilt Estonia kontserdisaalis elamuse, mis küstutas minus küll nostalgia ammuste aegade järele.

A A R I A

Kaks etüüdi Eduard Ojast

REIN VAHISALU

südamearst

Eduard Ojal on "Aeliita süit". Selle kõik osad erinevad üksteisest nagu öö ja päev. Esimeses osas kostab idamaist. Teine osa on "Magri haud". Efektsed Klaverikvintett – hästi liikuv muusika, meeleolude kaleidoskoop, mis kaasa haarab, sest ei tea, milline üllatus järgmise nurga taha valmis on pandud. Totaalselt mittepõhjamine muusika, ugrirõhumisest prii, Elleri-Tubina liinilt kõrvale kaldunud.

Eduard Oja koolivenna ja eakaaslase Eduard Tubina helitöodes ei pääse valguskiired paksust ümbriseid kuidagi läbi, siin aga on nad järsku kõik keset saali laiali. Imelik, sa ei tea ju muusikast kuigi palju, ometi tundub korraga, et see on ilus, midagi su hinges nagu liigutab ja kogu ümbrus lööb isemoodi kaunilt särava. Sa mõistad – see on tõeline vaimustus. See on ehtne, võltsimatu elamus, mida võivad pakkuda ainult puhtad ja ausad tööd. Just nende helilooja sõnade toel leidsin end ühel kontserdil ahnelt laval toimuvat jälgimas. Mida edasi lõpu poole, seda rohkem läks ka autori ülejäänud tekst täppi: sa tunnend vaid mingit seletamatut ilu hetkelist välgastust hinges, mingi arusaamatu õndsus täidab kogu su olemuse ja sa tõendad veel kord endale, et pole olemas midagi suuremat kui headus. Heameelseisund tuttavast poollagunenud majast, tolmunud laua ja klaveriga sopilisest katusekambrist, imeliselt ilusast päikesest ja õhtuhämarusest. Sumbunud toakeses täitub lehekülj lehekülje järele, kuni hommikuni välja, ja siis jõuab kohale arusaamine esiteks kordasaadetust ja teiseks sellest, milleks sa üldse elad. Niisugustel hetkedel 1935. aastal täitusidki Eduard Ojal noodipaberid, kuni sai kirja pandud kvinteti viimane noot.

Eduard Tubin on maailma sümfonistide peres kohal, mis talle kuulub. Tubina festivali pealkiri "Tubin ja tema aeg" on võimaldanud Vardo Rumessenil oma ratta taha tuulde võtta ka Eduard Oja. Ta on teda juba kümneid ja kümneid aastaid vedanud, mille näitena kas või artikkel "Unustatud šedööver" (Sirp ja Vasar 5.12.1975) ja lausa iga-aastased üleskutsed eesti muusika-asjameestele see helilooja laiale publikule teatavaks teha. Suur töö on ära tehtud, Eduard Oja on endiselt hoos ja püsib vapralt tuules, kuid otustav väljaspurt on ikkagi tegemata. Ainuüksi toosama šedööver, Klaverikvintett, väärrib seda. Jaanuaris täitub helilooja sünnist sada aastat. Tõstame oma suurmehe poodiumile!

Lõpetuseks üks tulevikunägemus. Augustiõhtu. 2010. aastal toimub klaverikvintetifestival, mis kannab Eduard Oja nime. Kontsert avaras kammersaalis sai just läbi ja rahvas valgub muusikamajast välja. Õues ootab väljujaid vapustav tuled mäng. Mitmed kõnniteed mändide vahel viivad mereranda. Astun kiirustamata. Ahmin sumedat suveööd. Lasen helide lummusel endas toimida.

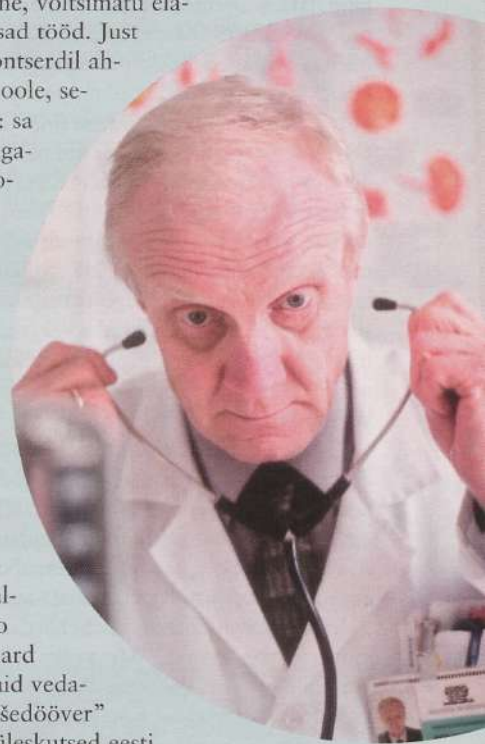

FOTO INGMAR MUUSIKUS/EE

*Pianist Ramin Bahrami triumfid *Tšellist David Loew üürib endale terve Royal Albert Halli * Sergei Rahmaninovi partituur läheb oksjonihäämri alla

• Pianist Ramin Bahrami (s 1976, Teheran) insenerist isa, keda süüdistati ajatolla Homeini režiimi õõnestamises, suri vanglas; tänini pole teada, kus ja kuidas ta kustus, kuhu on maetud. Seitsme vangistusaasta jooksul läkitas ta pojale kirju, vannutades teda Bachi mängima, sest "tema ei hülga sind eales". Vaimne testament isalt, kes teadis, et temale pole antud poja samme suunata.

Ühes ema ja noorema vennaga emigreerus Bahrami Itaaliasse ning hakkas õppima Milano konservatooriumis klaverit ja kompositsiooni. 1990ndate lõpul oli selge: noorukesel iraanelasel on imehead oskused, et vormistada see eritabane poeesia, mida tema, Lääne kultuuripärandist eemal sündinu, hoomab Bachi muusikas. Ja seda, et Ramin Bahrami on sirgunud, kandmaks loorberipärja, tajus publik niipea, kui Bahrami hakkas osalema festivalidel, pühendus- ja tänuõhtuil. Kuidas reageeritakse tolle mahehääle noormehe mängule, kes siis, kui avab suu, jätab mulje, et ta mõtted tulevad minevikust, kusjuures mitte ühe-kahe, vaid kuue ja seitsme aastatuhande tagant, ja kes siis, kui istub klaveri taga, näib kehastavat tõetruudust, hingestatust, vaimukust ja puhkevat poeesiat ennast? Üks näide, kuidas reageeritakse: 1998. aastal kuulutati Bahrami Catania linna aukodanikuks – sedavõrd pimestav oli noorukese pianisti triumf. Ja ei maksa arvata, et ah, spontaansete ja keevaliste sitsiillaste asi...

Pealispindne kriitika tituleerib iraanelase Glenn Gouldi mantlipärijaks, analüütilisemad arvavad tõdevad, et Gould, Bahrami iidol varases lapsepõlves (kuueaastaselt avastas Bachi Partiita e-moll Gouldi esituses), on kahtlemata mõjutanud uustulnuka starti, kuid mida pole, see on kopeerpaber. Bahrami on suhelnud ka "müütiliste bachistidega", manala teed läinute ja elavate legendidega. Rosalyn Tureck, Bachi hardaim preestrinna, olevat teda kuulates tunnistanud: "Mina olen seda muusikat uurinud kaheksakümmend aastat, sina aga tuled ja mängid, nagu oleks see sinu kirjutatud." Stiili- ja maitseküsimustes mõõtuandev Andrés Schiff on Bahramit suunanud mõtisklema interpreedi eetika üle. "Bachi tekst nõuab alandlikkust," on kinnitanud Schiff. Tureckit ja Schiffi peab Bahrami oma kaitseingleiks, ja nagu paljudel "noortel muusikutel", on temagi suurimaks sooviks mängida tulevikus koos dirigent Claudio Abbadoga. Novembri esimesel poolel esines praegu Saksamaal elav Bahrami Milanos, Roomas, Bolognas, Modenas, Firenzes... Bahrami on Bachi muusikas leidnud vaimse vabaduse.

Ta senised plaadistused on põhiliselt ilmunud Aura Music firmamärgi all: "Ramin Bahrami plays Bach", "Ramin Bahrami live in Catania", Bach ja Mussorgski; "Ramin Bahrami plays Bach Partitas No 1, 3, 6", hiljuti salvestas Deccale Bachi "Goldbergi variatsioonid".

• 4. detsembril kuulutati Pariisis välja Marguerite Longi/Jacques Thibaud' nimelise pianistide konkursi laureaadid. Kuuekümmend esimest korda toimunud võistlusel osales 37 pianisti 13 riigist, esimest korda konkursi ajaloos läks peapreemia hiinlasele. Žürii, mida juhtis dirigent Marek Janowski, kuulutas võitjaks 23-aastase Sihen Songi. Song on õppinud Shanghais, aastast 2002 täiendab end Pariisis; lisaks *grand prix*'le pälvis ta eripreemia parima klaverikontserdi ja parima soolokava eest. Teise koha võitis 25-aastane itaallane Alberto Nose; kolmanda koha sai noorim finalist, 17-aastane prantslane Jean-Frédéric Neuburger. Neuburger pärjati ka publikupreemiaga, Prantsuse raadio preemiaga ning tunnistati parimaks kohustusliku teose esitajaks (Richard Dubugnoni sulest).

• Esimene eraisik, kes oma "kulu ja kirjadega" üürib Royal Albert Halli, on tšellist David Loew (s 1949); kontsert plaanitakse 23. märtsile 2005. Üürimine läheb Loew'le maksma 15 000 naelsterlingit (ca 22 000 eurot), lisaks spetsiifilised kontsertenduse kulud (ca 60 000 eurot). Kui summa jagada pileti hinnaga, siis selgub, et kulude katteks peaks Loew müüma 3700 pääset. Ja uskumatu küll, aga Royal Albert Hallis ollakse veendunud, et Loewil see ka õnnestub – vastasel juhul poleks kuningliku saali juhtkond väljakutsega nõustunud. Kultusisikuks kujuneva Loew'i austajaskond ulatub Inglismaal mitmete kümnete tuhandeteni. David Loew on põlisest "muusikupuust", sündinud Keenias ja kasvanud Austraalias, kümmekond aastat on ta oma tšelliga Inglismaal ringi rännanud ning esinenud igas vähegi mõeldavas paigas. Loew'i põhimõtteks on end proovile panna, olla *self-made man* mitte sõnades, vaid tegudes. Sest pole midagi toredamat, kui võid öelda: ma tegin seda omal algatusel ja oma vaimujõuga ning jagasin seda teistega ja see läks teistele korda.

Seni on ta omal käel välja andnud kolm albumit: "Safari in Music" 1, 2, 3. Muusikaliselt on Loew omnivoor, eklektik, kelle repertuaar ulatub Vivaldist Granadoseni ja Beach Boysi lugudeni, klassikast rocki, popi ja džässini. Plaadifirmadesse suhtub Loew kriitiliselt, heites neile ette jäikust, üleolevat "küll meie juba teame, mis publikule meeldib"-suhtumist ning tõsiasja, et plaaditööstuse esmaseks parameetriks on kujunemas: noor-ilus-seksikas.

• New York Times ristib toimuva Taaveti ja Koljati võitluseks. Taavetiks oleks prantsuse viiuldaja Olivier Fourés, Koljatiks inglise muusikateadlane Michael Talbot. Fourés ja Talbot sõdivad Veneetsia konservatooriumi raamatukogust leitud anonüüm-

se partituuri "Andromeda Liberata" pärast, mis on loodud kardinal Ottoboni, poliitilise pagulase ja kunstide patrooni naasmise puhuks Veneetsiasse. Fourés peab Perseuse müüdi tuginavat oopust šedöövriks, Talbot soperdiseks. Asjaarmastajast muusikaekspert Fourés väidab, et veneetsia serenaadi autor on Antonio Vivaldi; Talbot, suurim Vivaldi spetsialist elavate hulgas, kes hiljaegu kaevas kusagilt Lõuna-Ingliismaa lossist välja kaheksa kadunuks peetud aariat Vivaldi kuulsast "Il Trionfo della costanza sull'amore e l'odio'st", leiab jällegi, et "Andromeda" pole muud kui kollektiivne vusserdis, kus Punase Preestri sulest vaid üksainus aaria. Seega kaks seinast seinaga ekspertarvamust. Sama evelil kui Fourés, ollakse ka plaadimajas Deutsche Grammophon: salvestusleping sai kähku kirja ning Veneetsia Barokkorkester Andrea Marconi juhendamisel on teose juba plaati mänginud. Peale selle võttis Andrea Marcon anonüümse leidlapse orkestri püsilikavva ja viis ta novembri lõpul pikale Ameerika turneele. Las publik otsustab! Talbot, kes kompaniid tungivalt palus salvestusest loobuda, süüdistab Deutsche Grammophoni "pettuses" ja Fourési "ebakompetentsuses", selgitades, et tegu on partituuriga, mis temale jäi Veneetsia arhiivis silma juba kümmekond aastat tagasi, ent mille ta kui väärtusetu välja praakis. Fourés ja Marcon julgevad arvata, et spetsialist eksis ega soostu tunnistama, et on pärlit pidanud võltsinguks.

Märksa tasakaalukam kui muusikute vaidlus on ajaloolaste-arhiivaaride seisukoht. Veneetsia arhiivides päev päeva kõrval töötavad inimesed teavad, kui meeletult palju on läbi uurimata materjali. Vivaldi oli erakordselt viljakas, tänapäeval tuntakse ta loomingust vaid tillukest osa. Vivaldi

Pianist Ramin Bahrami süveneb Bachi helide maailma.

Sergei Rahmaninovi partituur pannakse oksjonile.
FOTOD INTERNETIST

ei muretsenud selle pärast, kuidas oma loomingut kompaktselt ja allkirjastatuna järelpõlvedele postitada – see oli viimane, millele ta mõtles.

- Aastal 1908 valmis toona Dresdenis viibinud Sergei Rahmaninovil Teine sümfoonia. Samal aastal üllitati Moskvas ka *editio princeps*, käsikiri ühes variantidega aga kadus – jäljetult nagu tavaliselt. Tänavu novembri algul teatas oksjonimaja Sotheby's, millest ammuilma on kujunenud leiubüroo, et keegi anonüümne Euroopa kolleksionäär olevat oksjonile toimetanud Rahmaninovi Teise Sümfoonia autograafi. 7. detsembril pannakse 320-leheküljeline käsikiri Londonis enampakkumisele alghinnaga 550 000 dollarit.

- Nüüd on vahejuhtum ka videolindil, ülesvõtjaks Iisraeli sõltumatu ajakirjanduse esindaja. Suvel, kui analoogne seik esmakordselt ajakirjanduse orbiiti kerkis, soikus teema asitõendite puudumise tõttu. Jutt käib omaladest muusikalisest mõnitusest, mida Iisraeli sõdurid harrastavad Jeruusalemma kontrollpunktides. Nii mõni-ki palestiinlasest eraisik, kes juhtumisi muusik ja õnnetuks viuldaja, on pidanud pilli kastist välja võtma (seal võib peituda lõhkekeha) ning sadade järjekorras seisjate ja irvitavate sõdurite ees oma oskusi demonstreerima. Tahad läbi pääseda? Palun, ole lahke, aga enne mängi meile viiulit! Iisraeli armee ametlik pressiesindaja on öelnud, et põhjuseks on terrorism, eneseõhkjad jne. Ent teisi alandades ei pääse keegi Töötatud Maale, kui, siis vaid ajutiselt.

Tallinna Muusikakesksooli kontserdid jaanuaris 2005

22. jaanuar kell 12.00
EMA kammersaal
Maigi Pakri klaveriklassi
õpilased

23. jaanuar kell 12.00
EMA kammersaal
Jaan Kapp (klaver)
Ada Kuuseoksa klaveri-
klassist

29. jaanuar kell 18.00
Kadrioru loss
Mart Laas (tšello)
Signe Hiis (klaver)
Pille Prans (viul)

Sempre con brio – ikka tulega

LEMBI METS

Tugevalt juurdunud

Mõnel hetkel tõded hämmastunult: teatud muusikasündmus on märkamatult kujunenud nii tugevaks traditsiooniks, et sellela oleks edaspidist kultuurielu raske ettegi kujutada.

Kaheaastase intervalliga toimuv eesti noorte interpretide konkurssfestival "Con brio" toimus tänava sügisel juba kaheksandat korda. Ürituse ajalugu algas aastal 1991. Et üleriigilised võistlused erinevates instrumendiliikides toimuvad harva või üldse mitte (näiteks keelpillimängijail oli viimane selline aastal 1987!), on üks festivali ülesandeid täita vastavat tühimikku. Samas annab esinejate endi valitud pooletunnine kava ja vaba esituskoosseis võimaluse üles astuda kõigil noortel muusikutel (vanusepiiriks on 30 eluaastat). Omapära annab üritusele pikk auhinnalaud. Peaaegu kõik arvestatavad muusikainstitutsioonid panevad välja oma auhinnad, enamasti loomingulist laadi – esinemis- ja salvestusvõimalused, rahasummad edasiõppimiseks või kontserdireisiks.

Palju konkursse ja festival omadele

Võistlusi toimub meie ümber tegelikult palju. Kel tahtmist, hakkamist ja oskust raha leida, võib kas või permanentselt mööda rahvusvahelisi jõukatsumisi tiirutada. Väikeses Eestiski on mitu rahvusvahelist konkursi, eeskätt küll õppivaike noortele. Seda väärtuslikum on festival "Con brio", üritus juba väljakujunenud eesti muusikuile. "Ülevaatenäitusena" kohaliku noorema põlvkonna esituskunstist on ta hindamatu; nii produtsentide kui ka muusikakollektiivide ja meediaorganisatsioonide seisukohalt.

Noored muusikud on seda võimalust osavõtuga hinnanud. Osalejate arvult oli tipp 1998. aastal, mil esinejaid oli 35 (nii solist kui ka ansambel on e s i n e j a).

Sageli kerkib osavõtjate seast esile keegi, kes tühjendab lõviosa auhinnalaust, 1998. aastal näiteks Age Juurikas, 2000. aastal Silver Ainomäe, tänava Mihkel Poll. On olnud ka silmapaistvaid ansambleid, mis on jäänud meie kultuuripilti, näiteks Uus Tallinna Trio.

"Con brio" ülekaalukas võitja Mihkel Poll – vahetu, veendunud ja energiline.
FOTO SCANPIX

Andres Kaljuste trumbiks oli peen toonikäsitus.
FOTO EESTI KONTSERDI ARHIIVIST

Tänavused auhinnasaajad

kerkisid lõppvooru jõudnute seast esile sajaprotsendilise veendumusega oma ettekandis. Kahest viiuldajast pälvis auhindu Andres Kaljuste, kelle mängu voo- rusteks tuleb pidada peent, "hingavat" toonikäsitlust ja erilist kuulamisoskust (on hämmastav, kuidas kuulamisprotsess ise võib ettekandel kuuldavaks saada). Tehniliselt teostuselt see kava veel päris valmis polnud. Kaljuste sai õiguse esineda ERSO ja Vanemuise sümfooniaorkestriga. Noormees on lõpetanud Tallinna Muusikakeskkooli, praegu õpib ja töötab Stockholmis.

Duo Alfia Kamalova – Naili Saripova sai EMA auhinna (10 000 krooni õpperaha) ja ERI auhinna (salvestusõigus koos esitamisega EBU, UNESCO ja Rahvusvahelise Muusikanõukogu noorte interpretide foorumil "New talent 2005" Bratislavas). Neiu on mõlemad lõpetanud G. Otsa nimelise Tallinna

Muusikakooli klaveri erialal. Kamalova õpib praegu laulmist EMAs Anu Kaalu juures; 2002–2003 õppis ta Sibelius Akadeemias A. Välkki juures. Saripova jätkab klaveriõpinguid EMAs Aleksandra Juozapėnaitė-Eesmaa juhendamisel. Selle duo võlu seisneb siiruses, eheduses, veenvas stiilitajus. Lauljannale ei oska ka vokaalselt midagi ette heita, arvestades eriti tema noorust.

Festivali ülekaalukas võitja Mihkel Poll on oma noorusele vaatamata väga kogenud esineja. Tema konkursside loetelus on üle kümne nimetuse ja hulk laureaadiitleid, neist kaalukaim tänava oktoobris saadud esikoht Rina Sala Gallo konkursil Monzas. Polli esinemine "Con brio"l jättis kustumatu mulje: noor ja vahetu, kuid vilunud ja veendunud, tohutu energiaga. Poll sai Eesti Kontserdi auhinna (25 000 krooni ja esinemised), ETV auhinna (kontsertsaade), ERSO auhinna (esinemine ERSOga), ERI auhinna (salvestus koos esitusega Bratislava foorumil "New talent 2005") ja publikuauhinna (väljapanija EMT). Poll on Tallinna Muusikakeskkooli õpilane, õppejõududeks Maigi Pakri ja professor Ivari Ilja.

Festivali žürii koosseisus René Eespere (esimees), Andres Uiho (Eesti Kontsert), Madis Kolk (Eesti Kontsert), Peeter Sarapuu (ERSO), Tiia Teder (Eesti Raadio), Kristel Eeroja (Vanemuise sümfooniaorkester), Heidi Pruuli (Eesti Televisioon) ning Peep Lassmann ja Margus Pärtlas (Eesti Muusikaakadeemia) tundis heameelt üksmeele üle otsuse sünnil. Ka publik oli oma lemmiku valimisel üsna ühel meelel, ehkki häältelugemiskomisjoni kuulununa veendusin, et päris välja ei jäänud sellest valikust ükski lõppvooru jõudnu.

Siinkohal tooksin ära ka teiste finalistide nimed: klaveriduo Ebe Müntel – Jorma Toots; PaukenFEST Duo (Vambola Krigul – Anto Õnnis) ja viiuldaja Annemari Ainomäe.

Seekordsel festivalil oli tavapärasest vähem esinejaid – ainult 13. See-eest oli mõnelgi lõppvooru jõudnud tuld, et soojendada saalitäit kuulajaid. Elagu "Con brio"!

Juurtemuusika taevatähed

JOOSEP SANG

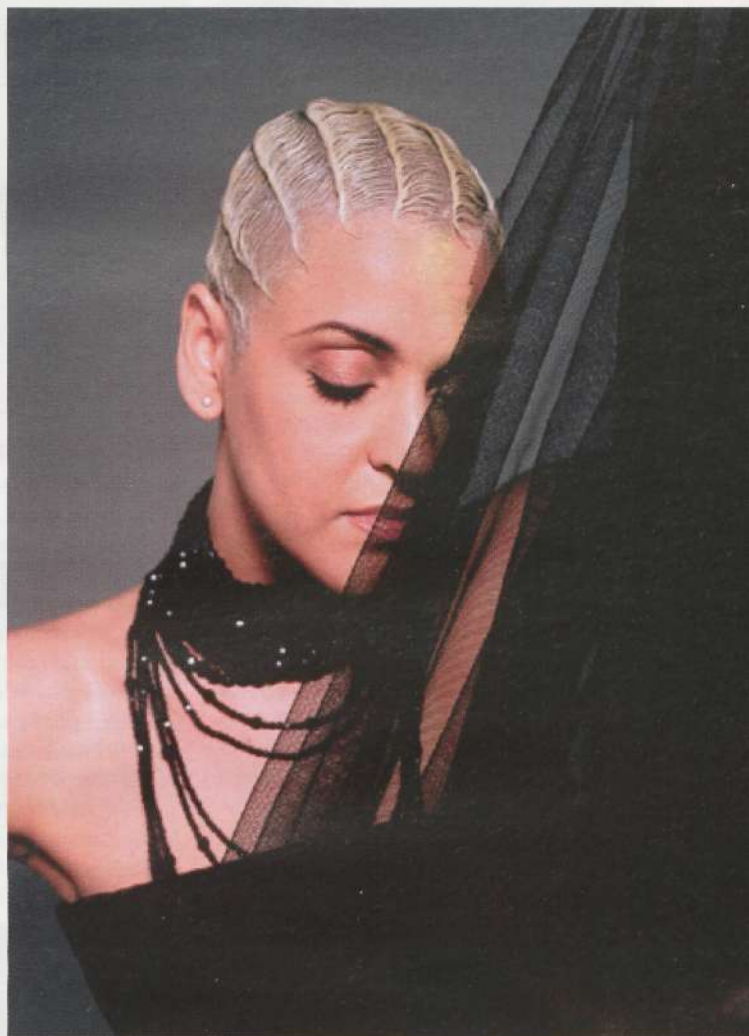
Novembri algul esinesid üksteisele üsna lähestikku päevadel Tallinnas portugali *fado* uus täht Mariza ning särava kuuna Buenos Airese tangotaevasse tõusnud lauljatar Sandra Luna. Väike ajaline distants võimaldab kaht lauljatari kõrvutada, leida neis nii sarnaseid kui ka erinevaid jooni.

Fado ja tango on oma olemuselt mitmeti sarnased: siin on purskuvaid tundeid ja lõõmavat kirge, kuid sageli ka endasse sulgumist ja sisekaemust, eriti *fado*'s. Mariza ja Sandra Luna muusika ning esinemise sarnastest joontest saab koostada pika nimistu: mõlemad esindavad elusat ja jõulist traditsiooni, millel on oma maa kultuuris väga selge koht; nad pööravad ülisuurt tähelepanu tekstidele ja neis peituva tõlgendamisele; mõlemat iseloomustab väärikas ja väljapeetud lavaline olek ning muusikaliste kujundite plastiline väljendamine. Nii Mariza kui ka Luna on rahvusvahelisel areenil uued, kuid kiiresti kõrgele tõusnud lauljad, Mariza oma kahe ning Luna ühe kõikjal maailmas leviva albumiga.

Puhtmuusikaliselt võttes torkab siiski silma ka rida erinevusi, näiteks meloodiakaunistustes ja hääle värvingus – Mariza häälel on kristallselge, Luna oma lopsakam ja kandvam. Mõlemad laulsid omamoodi kammeransambli saatel: Mariza taustal domineeris kaunikõlaline portugali kitarr, Sandra Luna muusikas aga tangost lahutamatu bandoneon. Ja loomulikult torkas lahknevustest kõige kiiremini kõrva erinevus rütmimudelites, mis Luna esitatavas *tango canción*'is pole küll nii ranged kui tantsuorkestrite muusikas. Seega: olemuselt sarnased, vormilt erinevad. Mariza vastas pressikonverentsil küsimusele *fado* hingesugulaste kohta, et *fado*'le igiomast nukrusetunnet (*saudade*) peidavad endas ka *bossa nova*, *flamenco* ja *cabo verde morna*. Sandra Luna hingekriipivad tangolaulud kinnitasid, et sama tunnet on ka tema maa muusikas.

Nii Mariza kui ka Sandra Luna pakkusid suure elamuse. Nad on sellised lauljad, kes elavad esitatavat isiklikult läbi ja mõjuvad seetõttu ülimalt siiralt. Tänu väljapeetud poosidele ja uhketele kostüümidele mõjusid mõlemad kontserdid paiguti ka vägagi teatraalselt. Kompaktsema mulje jättis Luna etendus Draamateatris – teatrisaali punane interjööri ja intiimne atmosfäär lõi erilise tähelepanu soodustava õhustiku, kus iga tundevarjund kuulajani jõudis. Mariza laulis “sümfooniliste” mõõtmetega Estonia kontserdisaalis (ta on ka Sandra Lunast oluliselt suurem staar), kus kontakt kuulajaga polnud nii hea. Siiski suutis ka tema kogu *fado* ilu ja valu kuulaja ees laiuli laotada. Mõlemad kontserdid kinnitasid, et sellistel imehetkedel võib ka võõras keeles ja kaugelt maalt pärit muusika arusaadavaks ja omaseks saada.

Fado's ja tangos leidub purskuvaid tundeid ning lõõmavat kirge, kuid sageli ka endasse sulgumist ja sisekaemust.

Sandra Luna ja Mariza kunst sünnib ilust ja valust.

FOTO LEENDERT MULDER (LUNA)
FOTO ROBERT DEVIAN (MARIZA)

Indoskisoidne õhtupoolik

LAURI SOMMER

Kontsert "Eksootiline India. Klassika, džäss, bollywood".

Ansambel Sargam 17. novembril Vanemuise kontserdimajas.

Eri suundi sisaldava kontserdi puhul on kysimus kindlasti stilistiliste mõõtkavade sobitumises. Tundub, et kõrg-, rahvaliku ja popkultuuri suhe on Indias hoopis teine – yleminekud on voolavamad kui siin. Kas teie kujutaksite ette kontserti, kus ühte õhtusse on mahutatud Cyrillus Kreek, "Õllepruulija", Tyyr ja veel pisut Anne Veskit? Mina eriti mitte. Kuid midagi sellist too klišeelikult "eksootikale" rõhuga nimega kava igatahes pakkus. Intro järel ilmus lavale viiuldaja Johar Ali Khan. Muusikute suguvõsast pärit, sygava traditsioonitundega väärikas instrumentalist lummas kohe esimese, aeglase introga raga ajal. Kurviline, pool- ja veerandnootidel, äkiliste kiirete puhangute (*taan'*idega) ylesalla sõitev stiil vaheldus rahulikuma laadiga. Meistriga pidas sammu nooruke, nõtkete mängustiiliga tabramees Parvez Hussain. Just nende kahe vahel hõljus see kytkestav teineteisemõistmine ja pidev improvisatoorne dialoog. Soleerimise kiirus võis saada eesmärgiks omaette, aga tegu oli suurepärase võistlusliku "kuul-

demänguga", millega pillimehed aastasadu õukondlikku publikut köitnud. Varajase muusika jaod olid kõrgtasemel ja muu koosseis täitis oma statistiosi hääti. Kui aga tõsimeelne ansamblijuht lavalt lahkus, hakkas bändi tegevus meenutama yksi koju jäänud ulakate jõnglaste ettevõtmisi. Ragale järgnes kohe syldilik kolmeduurilugu ning seejärel asuti rappima šlaagreid. Bollywood ehk india filmimuusika on mulle lapsest saati põnev olnud. Lennukad viisid võimendasis yleelusuuruseid tundeid ja võõramaist võlu. Suuremana hakkasin neis nägema kordumatut sulamit, kus rahvamuusika gruuv kohtus euroopa minoorse-mažoorse popi mõjudega. Olen sel teemal yhe DJ-se tigi teinud. Nagu aastakymnete eest, nii on bollywood tänagi osake India töörahva puhkeajast – sisust pooleldi sõltumatult saavad menukaks filmid, kus on haaravaid ja kaasalauldavaid duette ja hitte. Kuid midagi on ka teisiti. Minu kuulamiskogemus ytleb, et elektroonika kasutamisel pole kodumaal elavad hindud just eriti maitsekad. Iseasi, kui siirdutakse eksiili – briti *bhangra* õitseng on lootustandev fakt. Paraku koosnes enamik sel õhtul esitatust renegaatlikust n-ö uuest bollywoodist, kus juba figureeris magusate *sound*'idega syntesaator ning kunagis-

te suuruste Kapoori, Burmani ja Kishore tundetõde asendasid pop-poisid Asif Ali läilad paisutused. Syntesaatori käima unustatud rytmide tuimad bassid mängisid mõneski loos täiesti omapäi ja mööda. Mõistatuseks jäi ka kitarristi osa. Kuulda teda polnud ja tihti puudus sel saatopilil ka ajalooline põhjendus. Yldpilti parandas siin-seal peen tablasaade, usutavam naisvokaal (Imran Khan) ning mõned *bhangra*-käigud. Ja hindustani versioon "Pyhast õöst" oli sama rikastav kui sakslaste Cani oma. Tundub, et kuulajad jagunesid meelelahutuslikuks ja meditatiivseks leeriks. Enamik publikut oligi vist tulnud lustima ning suhtus lauljatarit õhutatud kaasaplaksumisse algul kõhklevalt, sulades aga varsti yles. Õhus virvendas midagi peaaegu slaavilikku. Kui Khan lavale tagasi tuli, kuulis taas arhailisemaid kõlasid. Poplugudes ta peaaegu ei osalenud. Lisapalana kõlas yks tuntu- maid india klassikapalu "Raga Kirvani". Oijah, tasakaalu tahaks. Kas meiegi kunagistele kinokylastajatele tugeva nostalgia- potentsiaaliga bollywoodi kraami ei võiks esitada omaette kavana, kus lauldu sõnumit võimendaksid ka stseenid filmidest? Praegune kontsert meenutas Kessu-raamatu toidumasina "Supramakk" toodet "vahukoor lambarasvaga".

Sargam yhendas india vastandlikke muusikastiile.

FOTO MARKO MUMM/ESTI PÄVALEHT

Muusikast viidud. Virgo Veldi.
FOTO KAUPU KIKKAS

Sarmikas klavessiiniduo Ene Nael (ees) ja Kristiina Are.
FOTO LOIT JÕEKALDA

Eesti interpretatsioonid Tallinna raekojas

MALLE MALTIS

20. novembril astusid kontserdisarjas “Eesti interpretatsioonid” üles Virgo Veldi (saksofon) ja Kai Ratassep (klaver). Nagu kavaleht teatas, oli repertuaar laiahaardeline – Bachist Krigulini, sest klassikaline saksofon nõuab ka klassikalist repertuaari. Peale Bachi, Debussy ja Dermessemani oli kavas ka kahe eesti helilooja looming – saksofonimängijate poolt armastatud Hillar Kareva sonaat nr 2 “Värvilised vahtralehed” ning esiettekandena esimene osa Ülo Kriguli sonaadist saksofonile ja klaverile.

Kava uurides ja laval toimuvat jälgides tekkis üks küsimus: miks klaver Kriguli teoses midagi ei mänginud, kui ometi oli välja kuulutatud sonaat klaverile ja saksofonile? Tegelikult kõlas kaheosalisest teosest seekord vaid esimene osa pealkirjaga “Solo”. See on teos, millega Ülo Krigul on auväärset ühte ritta astunud Hillar Kareva, Eduard Tubina ja teiste eesti heliloojatega, kes seni on saksofonisoonate kirjutanud. Pealkirja järgi otsustades jätkab teos klassikalise vormi traditsiooni, kuid sellesse tuleks suhtuda ettevaatlikult, sest nüüdisaja heliloojatel ei ole kombeks panna pealkirja, mis teose sisu otsesõnu avaks. Pealkiri, mis on osa

teosest ja kujuneb sageli omaette väärtuseks, annab pigem vihje teosele või selle loomisega seotud allikatele. Kõne all olevast teosest ei leia klassikalisele sonaadivormile omaseid jooni rohkem kui ainult kaheplaaniisuse printsiip: *solo-duo*, *piano-forte*, kõrge ja madal register ning teose kaheosaline ülesehitus. Lisaks mikrointervallikale ja ülemhelikobarate värvilisele kõlale jäid “Solost” meelde kiired registrivahetused ja avara skaalaga dünaamika, palju sündmusi leidis aset kuulmispiiril.

Saali arvestades oleks võinud saksofoni sooloteoseid rohkemgi kõlada, sest ruum näis ilmselgelt eelistavat klaverit sumedakõlalisele saksofonile. Nii mõnelegi loole oleks kasuks tulnud kinnine või poollahtine klaverikaas, Kai Ratassepa energiline, täpne mäng ei oleks ka sellisel juhul tähelepanuta jäänud. Või hoidis ehk Virgo Veldi end tagasi, vaid aegajalt pisut oma instrumendi dünaamika maailma ust praotades ja avalikustades, missugust *forte*’t teeb tema saksofon, kui vaja. Kontrollitud vibraato ja tämbrirohke toon toimisid eriti hästi Debussy “Rapsöödias”, kus Veldi tõi osavalt esile oma pillile ainuomaseid tämbriüansse, kohati lähendades saksofoni kõla met-

sasarve tämbri. Virgo Veldi on mitmekülgne saksofonist, kelle mängus on peale Olavi Kasemaa klassikalise saksofonikooli traditsioonide tunda ka jazz- ja popmuusika interpretatsioonimõjutusi ning nii väga oleksin tahtnud teda kuulda ka sopran- või tenorsaksofoni mängimas.

Viimase loona enne lisapala kõlas Jules Dermessemani “Fantaasia”, mille puhul tahaksin märkida, et mitte ainult klaver, vaid ka saksofon nõuab mängijalt näpuosavust, ja natuke huumorit tuleb romantiliste lugude esitusele ainult kasuks.

27. novembri kontserdi “A Due” esimeses pooles mängis klavessiiniduo Kristiina Are ja Ene Nael W. F. Bachi ja J. S. Bachi muusikat. Kontsert pakus küllaga naudingut nii kõrvale kui ka silmale, sest lisaks suurepärasele muusitseerimisele moodustasid mängijad ka omamoodi visuaalse harmoonia: daam pruunis kleidis mängis oranžil klavessiinil ja daam mustas musta värvi pillil. Samamoodi nagu mängijad ise, kõitsid tähelepanu klavessiinide erinevad tämbri- ja ebatavaline häälestus, samuti hakkasid kõrva kummalised ebakõlad, mille põhjuseks olid tõenäoliselt mõned pisut häälest ära keeled. Klavessiin on hääles-

tuse poolest tõrges pill ning kuidas ta reageerib novembrikuisele transportimisele ja pikale ootamisele jahedas raekoja saalis, võib mängija ainult oletada. Klavessiin kuulub selliste pillide hulka, mis nõuavad mängijalt tavalisest suuremat meisterlikkust dünaamika kujundamisel. Ettekujutuse *piano*'st või *forte*'st peab mängija kuulajale looma artikulatsiooni abil. Niisiis on heal klavessiinimängijal tõenäoliselt teistsugune ettekujutus dünaamikast ja rikkalik artikulatsioonivõtete pagas. Vaatamata pillile omasele pseudodünaamikale, oli raekojas kõlav klavessiinimuusika täis nüansse, hästi liigendatud aeglasel osad panid end kuulama ning ka kiiretes ja energilistes osades leidsid mängijad aega muusikaliseks graatsiaks.

Oli advendiaeg – Raekoja platsil seisis suur kuusk ning selle ümber kahas jõululaat. Kummalisel kombel ei vähendanud väljast kostev rõõmus käratsemine muusika lummust, vaid sulas muusikasse, saades osaks sellest ja veelgi süvendades jõulueelset meeleolu. Ainuke miinus Kristiina Are ja Ene Naela etteaste juures oli see, et nad nii vähe mängisid. Nad oleksid pidanud andma terve omaette kontserdi.

Õhtu teises pooles mängisid Helen Normet ja Ardo Västrik, luues eelnevalt täiesti erineva maailma ja mõjudes kuidagi saabumisenä karmi reaalsusse. Kõlasid Haydni Duo viiulile ja tšellole D-duur, Mihkel Keremi Neli pala viiulile ja tšellole ning Ervin Schulhoffi Duo viiulile ja tšellole. Kolmeteistkümnendaastase Keremi kirjutatud Neli pala viiulile ja tšellole laskisid pillidel kõlada oma kõige magusamates registrites ning kompositsioon tõi esile tõsiasja, et noor muusikalooja ja viulimängija tunneb oma pilli võimalusi suurepäraselt. Kontsert pakkus ka muusikaloolist avastusrõõmu ja seda kavasse võetud Ervin Schulhoffi teosest. 20. sajandi esimesel poolel elanud heliloojana oli juudi-saksa päritolu Schulhoff üks paljudest, kelle heliloojakarjäär jäi jalgu Esimesele maailmasõjale, ning tema teoseid ei ole, vähemalt Eestis, palju mängitud.

Niguliste aastapäevakontsert koondus oreli ümber

IA REMMEL

Niguliste muuseum-kontserdisaal tähistas aasta lõpupoole oma 20. tegutsemis-aastapäeva. Niguliste, omaaegne linna uhkeim kirik, suurejoonelise Hermen Rode altariga, on läbi elanud raskeid aegu. Teise maailmasõja järel varemetes seisnud kirik taastati 1984. aastal. Osakest kiriku ajalugu illustreerisidki kontserdi teises pooles demonstreeritud filmikatkendid 1937., 1944., 1981. ja 1983. aastast. 1937. aastal seisab kirik veel oma täies hiilguses, 1944. aastal inspekteerib toonane Baltimaade kindralkomissar Litzmann kirikuvaremeid. Hilisemad võtted esitavad restaureerimist ja valminud kirikut.

21. novembri pidulikul kontserdil kõlas Nigulistes Henry Purcelli Süit pikolotrompetile, esitajaiks duo Jüri Leiten – Andres Uibo, Erkki-Sven Tüüri “Spectrum” I ja II, esitajaiks Andres Uibo, Jüri Leiten ja Kristjan Mäeots ning Andres Uibo teos “Then I saw...”, esitajaiks autor ja gregoriaani ansambel Vox Clamantis Jaan-Eik Tulve juhatusel.

Trompet ja orel on barokiajastul olnud koosseis, mis annab edasi sära, pidulikkust, jubilatsooni ning kaunistab pidulikke sündmusi. Purcelli Süit kuulub duo Jüri Leiten – Andres Uibo esindusrepertuaari.

Erkki-Sven Tüüri “Spectrumite” on Niguliste olnud esmaettekande paigaks. 1989. aastal kirjutatud “Spectrum I” kannab minimalistlikke katkestatud *perpetuum mobile* kujundeid. Dramaatika lisandumist märgivad klastrid. Teos on meeleolult ranget, kuid dünaamikalt lopsakas. “Spectrum II” jätkab esimese “Spectrumi” eksponeeritud ideede ringi, arendatum materjal on jaotatud peale oreli veel trompetile ja löökpillidele.

Õhtu kõige ulatuslikumaks teoseks kujunes Andres Uibo liturgiline sümfonia “Then I saw...”. Andres Uibo: “Teose idee on mul peas olnud küllaltki kaua. Lübeckis õppides kirjutasin kolm koraalimeditatsiooni, sel ajal lugesin palju piiblit. Ilmutusraamat ja 21. salm sealt jäid mõtteisse kumiseema ja tekkis soov sellest kunagi midagi kirjutada.”

Tsükli aluseks on intervalliline sümboolika. Oreli staatilised meditatsioonid põimuvad gregoriaani ansambli retsitatiividega Ilmutusraamatust, teose osi ühendavad antifoon, ofertoorium, graduaal ja hümn “Urbs Jerusalem”. See tähendab: selles muusikas on alati kohal tekst; tekst ja muusika kulgevad paralleelselt. Autori sõnul ongi tekst, mõtte edasiandmine siin väga oluline, muusika on teatud määral illustratiivne. Eriti tähendusrikkalt mõjuvad teose esimese ja viimane osa, “Then I saw...” ja “The New Jerusalem”, oma kumisevate fikseeritud orelpunktide- ja dünaamikatõusude mõjukusega ning ida kristlikust kirikust inspireeritud meeloodikaga.

Andres Uibo ajatu “Then I saw...”.
FOTO SCANPIX

Mees metsa ja vete varjust

Eduard Oja 100

*Tuult jalge alla, taeva tuult ja mõtetele kotkatiibu,
maa poripritsmed pühi suult ja julgelt päikse külge liibu,
too taevast alla tulikosk,
mis eostaks jahtuvaid maailmu.*
(Heiti Talvik)

Friedebert Tuglas kirjutab 1944. aastal: "Kui ihuüksiks võib inimene enese vahel tunda. Kes teab, vahest vajab mind aasta-kümnete pärast jälle keegi, keda huvitab mu saatus, ta jälgib liigutatuna mu teid. Kuid mis teab temagi minu tõelisest olemasolust. Oleme nagu rändtähed avaruses, kes iialgi üksteist ei kohta. Tajume vaid aimlemisi üksteise melanhooliat ning kaome siis jälle tühjusse."

Just nimelt Oja ja Oja-taolised heliloojad on need, kes inimese üksindust läbi aegade kunstis on väljendanud, kunsti kaudu inimesteni tagasi toonud, igas ajas omamoodi. Oja on kord öelnud luuletajast sõbrale Šumakovile: "Ah, muusikat ei ole kellelegi vaja!" Me võiksime arvata, et Oja, kes ütles need sõnad, oli melanhoolik või tegutsemisvõimetu inimene. Vastupidi. Kui me mõtleme sellele, milline oli Oja 30. aastatel, siis näeme, et ta oli uus, novaatorlik, isikupärane ja terav. Täna on need teravused mahenenud, me oleme harjunud helikeeles palju suurema teravusega. Uudsus võib ajas kaduda, aga kandvus, sisukus, kaalukus ei kao, õieti see ongi ju ajaproov, mille me kõik peame nii või naa läbi tegema.

Me oleme selles mõttes rikkad, et meil on lisaks uudisloomingu pidevalt avastada oma heliloojate seni tundmata ja kuulmata teoseid, enamasti tänu eeskuulajale, eestvõitlejale Vardo Rumessenile. Tihti on need just eriti kaalukate ja tõsiste suurteoste hulgast, nagu Tobiase "Joonase lähetamine".

Oja on eesti muusika suur boheemlane. Kirjutanud ei ole ta mitte vähe. Kahju on, et suhteliselt vähe on ta kirjutanud päris pikka muusikat, ja kahju on ka, et seda pikka muusikat oleme kõige vähem kuulda saanud.

Oja sünnikoht Tartumaal Palupõhjas on

Oja aastal 1928, mil sündis "Põhjamaa lapsed"

FOTO VARDO RUMESSENI ERAKOGUST

äärmiselt suletud koht, samal ajal äärmiselt teatraalne koht.

Laeva sood, hõredavõitu asustus, kehv tee, lohkudesse kohati kive veetud. Laukad, muraka- ja mustikarohked metsad, ussid; Oja õde Elli Scheller on siin ussilt nõelalagi saanud.

Seal on kolmest küljest vana sügav mets ja siis avaneb jõekäär – Emajõgi on seal eriti poeetiline oma pajude ja valgete vesiroosidega. Tundub, nagu hakkaks jõgi silme ees kauguses ringe tegema. See on vana asula, esimene allikmärgede ühe talu järgi pärineb aastast 1406.

Lai luht elab, hingab ja õitseb, annab toitu lindudele-loomadele – seal sündis Oja. Isa Jaan Oja töötas Palupõhjas järjepanu

Eduard Oja (1905 – 1950) sündis Palupõhja külas Vana-Põltsamaa vallas. 1927–1932 õppis ta Tartu Kõrgemas Muusikakoolis Heino Elleri juures kompositsiooni. 1935–1941 töötas samas õppeasutuses teooria õppejõu ja orkestriklassi juhatajana, 1941. aastast oli vabakutseline helilooja. Oja tegutses ka muusikaõpetajana koolides – 1924–1925 Tamsal ja 1925–1930 Elvas, koorijuhina (Pangodi mees- ja segakoor, Elva segakoor, Tartu Naistelaulu Seltsi koor, Tartu hariduseltsi Edu koor) ja muusikaarvustajana 1934–1938 ajalehe Postimees juures. Teoseid: ooper "Lunastatud vana" (1939–1940); orkestriteosed – Sümfoonia (1939–1947), "Ilupoem" (1930), "Müsteeriumid" (1941), "Mere laul" (1942); kammermuusika – Klaverikvintett (1935, EAHSI I auhind), Ballaad tšellole ja harfille (1943), "Aja triloogia" (1934), "Melanhoolsed öökullid" violale ja klaverile (1937), "Aeliita süit" viiulile ja klaverile (1932–1936), "Vaikivad meeleolud" (1930) ja "Sugestioonid" klaverile (1929–1932), kvartett "Talveõine" sopranile, klaverile, viiulile ja tšellole, soololaulud, koorilaulud jm.

52 aastat metsavahina. Igal kevadel käis ta metsa hoolega üle – see pidi kui park välja nägema. Oja õde Elli Scheller ütleb: “Isa oli väga aus mees. Seotud tööga, aina metsas. Oli hea meie vastu küll.” Tõsise, vaikse isa kõrval oli elavam, kunstiannete ja lahtiste kätega ema Anu, isast tunduvalt noorem. Elli Scheller: “Ema laulis vist küll hommikust õhtuni. Oli laulutundja, solist laulukooris, ilus sopran.”

On teateid, et talus oli enne põlemist olnud ka vana klaver. Elli Scheller mäletab ema seal istuvat, laulmas “Ma tulen taevast ülevalt”. “Ema oli haruldaselt musikaalne. Kui korra laulu kuulis, oli tal see meeles, mängis klaveril järele. Ema isa olnudki rahvapillimees.”

Elli Scheller: “Eedi armastas laulu päris pisikesena. Ema ütles: sellest tuleb laulumees, vaata, kuidas ta kuulab! Ta oli hilise arenguga laps, 5. eluaastani ei rääkinud. Eks ta oli isekas, keskmine vend oli seitse aastat vanem, sellest oli ta üle, oli juhtiv jõud.”

Oja peret saadavad rasked sündmused. Tema eel sureb ta vend, hiljem sureb Oja enda palavalt armastatud poeg. Kodutalu põleb täiesti ootamatult, hirmsasti maha, siis kui pererahvas on metsa taga teises talus matustel.

Aeliitaga.

Oja oli usumatult puhta kõrvaga mees selles mõttes, et tal ei olnud lapsepõlves mingeid muusikalisi kogemusi. Meil on praegu seda isegi raske ette kujutada heliuputuses, mis meid ümbritseb. Ta sai puudutada külaviiulit ja leidis sealt üles kõla. Ta sai kuulda natuke koorilaulu, natuke külakõõrutamist, natuke küla pillimängu. See tähendas tulla muusikasse täiesti puhtalt ja samas olla täis linnulaulu, metsakohinat, jõge, mis häälitsetes iga kord isemoodi. Kõneldakse, et Oja olevat tihti ära kadunud, ise pärast seletanud: “oli üks imelik lind”. Õeldi, et Ojal olevat “nõia käsi”, et ta saab kõik kätte, mis tahab, olgu need marjad, seemned või kalad.

Ma olen järjest rohkem hakanud mõtlema, et see, mida me endaga kaasa saame sealt kuskilt teadmata aegadest, on meile ehk tähtsam kui mitmed hilisemad muljed. Väga tugev ajatunne, aja voolamine, aja erineva pulsi tunne Oja loomingus on seotud aastaegade vaheldumisega, jõe kulgemise ja ootamatustega. Tee kujund on tema jaoks väga oluline. Suvel oli jõgi ainus tee, talveteel avas Palupõhja ka kaugemalt tulijaile. Poisikese jaoks oli see müstiline romantika, kui öösiti saabuti regedega ja jäädi metsavahitallu end soojendama. Tartusse sõideti läbi öö kõrge taeva all, tõrvik põlemas lootsiku ninal. Nõnda jõudis nooruke Oja Tartu Õpetajate Seminari.

*

Seminaris puutus ta kokku Tubinaga. “Oja oli väga lahtise peaga ja arenes kiiresti, seda ta oli eluaeg, ta taipas otsekohe... Ta oli väga hea ka teistes õppeainetes, ta oli fantastiliselt andekas.”

*

Tubin meenutab, kuidas Oja lapsi õpetas: vaimukalt, elavalt, lastepäraselt. Nooditundmist ja muusikateooriat tegi ta neile selgeks tünnikeste kaudu, mis asusid noodijoonestikul. Olid siis poolikud ja täis tünnid, niimoodi ta lähenes muusikale elupraktika kaudu. Umbes samal ajal kirjutas Oja varjunime Albre all solfedžoõpikut. Muidugi oli kavas õpik välja anda. Oja läinud siis toleaegse “kroonimata kuninganna” Miina Härma juurde kinnitust saama. Härma aga ei olnud nõus: “Sellest ei tule midagi välja,” ütles ta ja nii oli asjal kriips peal.

*

Siis meenutab Tubin veel, kuidas Oja tutvus Elvas suvitava Els Vaarmaniga, kauni, andeka, võluvaga, ja kuidas temast sai Oja jaoks suur romantiline paleus. Imerlusest haaratud, kirjutas ta oma esimese suure romansi “Põhjamaa lapsed”, olles sel ajal ka ise, nagu Linda Saul rääkis: “imeilus, säravsilmlne, lokkispäine, väga sugestiivne, väga-väga kaasakiskuv”.

*

Tubin kirjutab veel Oja klaverikvinteti valmimisest: “Ta hak-

Oja 40. aastatel.

kas seda kirjutama juba koolipõlves ja valis seal imeliku põhimõtte, umbes sama, mis Skrjabin tegi oma “Prometheuses”, aga natuke läks Schönbergi juurde ka. Ellerile kangesti meeldis see süsteem, mille Oja oli täiesti iseseisvalt välja mõtelnud.” Tubin lisab, et “ta läks natuke välja sinna geniaalsuse piiri sisse”.

*

Tollal kui Tubin ja Oja koos Elleri juures õppisid, ütles Eller Oja kohta: “Ojal hing laulab, Ojal on suur meloodiline anne, minul seda ei ole... Ta on rahutu hing, tema elu on lakkamatu põlemine, vahel olen koguni kartnud, et ta liiga kiiresti põleb. Ometi on ta väga andekas ja produktiivne. Kahju, et ta majanduslikust heaolust nii vähe hoolib. Sellega seoses olevad raskused vajutavad aga ka loomingle oma pitseri. Hindan kõrgelt tema suurepärast vormitunnet ja fantaasiat.”

*

Kaks rahvalaulude kogumise ekspeditsiooni 20. aastatel Lihulasse ja Lõuna-Eestisse, näitavad meile jälle Oja väga elavalt. Ta läheb sinna ja ütleb: “Ma ei saa midagi aru, mida nad siin laulavad!” Ja siis äkki lähevad ta kõrvad lahti ja ta on nagu hull: ta laulab teistega teed käies (seda on rääkinud Tampere, seda on rääkinud Laugaste). Oja talletatud rahvaviisikogu hinnatakse Kirjandusmuuseumis kõrgelt.

*

JÜRI REINVERE

Mis on anne?

Anne nagu jumalatu sügavik, inimelu välgatus, kihina paaberile talletatud, – hetkeline ja ajatu. Anne, millist peaaegu üldse ei kohta. Jälestav, õudne andekus.

Sellele vastukaaluks suur ja kaoitiline looming, igasse kaarde laiali viskunud: lühifragmente, pikki kaari, esitamata ooper, tase vaheldub nagu enamikul tolaeagsetest eesti heliloojatest: nelja hea töö kohta üks, mis poleks nagu üldse selle inimese loodud.

Ei jõua Oja teosed mitte kuidagi eesti muusika südamikku, ei leia oma eemalseisvat lahetritki. Tema parimad momendid on kaugel eemal soome-ugri kultuuriruumist, tema halvamad momendid on karikatuur iseendast. Enamik momentidest on esimesest kategooriast, eksaktsed, kaemuslikud, sissepoole pöördunud, nii sissepoole pöördunud, kuniks kogu ümbritsev maailm on pimenenud, muutunud valguse ja varjuga ähvardavaks massiks.

Oleks Ojal kolmandikkugi Tübina järjepidevusest, võinuks see ehk päästa nii tema kui ka ta lähedaste elu. Oleks Ojal kolmandikkugi Pärdi julgusest, oleks ta hüpanud ajas viiskümmend aastat ette. Andest temal puudust ei olnud, – ja ikkagi distantsi pealt näed sa ta elus ainult tammilt maha jooksnud rööpaid, mõnda suurepärasest kaadrist enne katastroofi. Oleks talle keegi õpetanud, kuidas andega hakkama saada, olnuks kõik võib-olla teisiti.

Noored riigid kipuvad ettekujutus-est joobuma, – need on võimsamad kui reaalsus –, nii ühiskonna kui üksikisiku tasandil. Samuti ka värske Eesti riik. Ühed, kellel on piisavalt annet olla hoolimatu, saavad sellest tuult tiibadesse, teised upuvad ümbritsevasse vaesusesse, vabanemata millestki. Tühjus, täielik tühjus, mille peal inimene peab elama. Sügavad juured, 1905. aasta vari, alkoholi vari. Määratu loodus ümberringi.

Ja samas see vabadus: kirikulaadide vaheldumine nagu tuul mere kohal, faktuuri jöhker helenemine, dissonantsid klaasistuvad konsonantsideks. Perekonklik vägivald – isegi tema iseloomukaaslane Sibeliuse mõjub ta kõrval lapsukesena.

Tema võimatu iseloom kindlasti hävitas lihtsalt kõik ta ümbert, jätmata ruumi suurimatele avarustele. Ometi oli seesama hävitusvõime arvatavasti pöördvõrdeline osa tema andest: tema suurim innustaja, sütitaja, edasitõukaja, tema esimene käima lükkaja.

Ja samas kõige parem, mis tal oli. Tema sügavaim ja tõelisim, tema kõige ainsam. Kui palju on neid, kellel pole niigi palju isegi mitte seda tõelist osa iseendast.

Ning sellest edasi? Ajaloo kustunud jälg, nagu vari esikus.

Oja oli tuline koorijuht. Nii mõnigi kord ajas ta teda jumaldava naiskoori hinge täis. Aga nad rääkisid veel vanas eas, et neil ei ole sõnu Oja hukkamõistmiseks, mida ta ka ei teinud. Nad said aru tema eluraskustest ja kannatustest. Kõik rõhutavad, et Oja oli distsiplineeritud, väga täpselt kohal, väga hea sõnaga, väga kannatlik, üldse mitte äge, nagu oleks võinud temast arvata.

*

Ta oli hea arvustaja. Tubin ütleb: “Oja kirjutab väga häid arvustusi. Ausaid, tõsiseid.” Ta julges otsekohelelt välja öelda, mida ta mõtles. 1936. aastal ta kirjutab: “Muusikat asutakse õppima peamiselt armastusest muusika vastu, vaevalt puhtpraktilistel kaalutlustel nii raskele, eeldusi nõudvale alale minnakse.” Ja jätkab siis: “Kõige täbaram on helilooja elu – need peavad hankima sissetulekuid põhitöö kõrvalt. Ka õpetamine on väga suur energia raiskamine... Kultuuriline looming pole mitte mingi käsitöö, mida teed siis, kui jääb vaba tunnikene, komponeerimine on suur ja problemaatiline filosoofia.”

*

Peab olema Ojaga nõus, kui ta ütleb: “Minu mõistus algab sealt, kus teiselt lõpeb.” Abikaasa arvates oli talle hukatuseks, et ta selle lausega ringi käis. Loomingulises maailmas ja üldse elus oli ta üksinda, see oli tema traagika. Kuigi sõpru oli palju.

*

Oja tütar Vaike, Põlva muusikakooli kauaaegne klaveriõpetaja, meenutab: “Isal oli vajadus ilu järele, millegi tavalisest elust erineva järele. Kui elasin Tartus Kesk tänaval, tuli ta kord hiljem koju ja viis meid välja äikest imetlema. Sähvatused rebestasid taevast, igauks mõtles oma mõtteid... Kuidas mind vaimustas isa rõõm: see oli lõkendavalt särav. Kuidas ta jagas minuga heameelt ja vabadust, kui rangelt suletud ukse taga kirjutatud teos oli valminud.”

*

Oja oli päikese kummardaja. Ta tuli Tartus Kesk tänaval sõpradega välja ja sundis neid päikese ees kummardama. Päikesetõusu ajal mööda maanteed käies ütles Oja: “Kui ma saaksin, ma kirjutaksin päikesesümfoonia.”

*

1930. aastal kirjutas ta “Ilupoemi”, aga haridust tal veel õieti polnudki, ent kohe on korralik orkestratsioon, vormiosad tasakaalus.

*

Uskumatult head on Oja laulude tekstivalikud. On tunda, kuidas ta tunneb seda, millest kirjutab, mida ta sealt välja loeb. Iseäranis lähedane on talle Juhan Liiv (laul “Ma ei näe enam”).

Eesti muusikas on mõned juhtromansid: Artur Kapi “Metsateel”, Juhan Aaviku “Kojuigatsus” ja ka Oja “Põhjamaa lapsed”. Selle kirjutamise ajal on ta 20. aastates, põhjamaa mehe kohta ikka väga noor. Aga lehitsedes Oja laulude kogu, näemegi suuri, uhkeid, tundetugevaid romansse üksteise kõrval.

*

Mets kasvab sisse. Palupõhja aastal 1996.
FOTO JÜRI REINVERE

Oja kui noor Vanemuine oma naiskoori keskel. FOTOD TMMI ARHIVIST

Oja muutub aina huvitavamaks, kui juba tema muusikat tunded. Aga inimene seal taga on veelgi huvitavam. Võiks ju mõelda, et muusika teeb õnnelikuks ja nii andekas mees, nagu tema, peaks olema taevani õnnelik.

Tegelikult on loojana iseendast kirjutada suur risk. Tema riskis ja hukkus.

Oja saatus on olnud õige ränk ja seda sugugi mitte välistel põhjustel. Kahtlemata on põhjuseks olnud tema nõrk närvisüsteem, tema haprus. Thomas Mannil on üks väga põnev artikkel Dostojevskist, kus ta Nietzschele toetudes arutleb selle ümber, et võib-olla suur inimene peabki haige olema, võib-olla see on ohver, kohutav ohver muidugi, inimese elu hinna ohver, et ongi vaja erandseisukorda. Ja et see õnnejoobumus, need lained, mis üle tema pea käivad, see elujõudude kontsentratsioon, see loomisvõime ei ole tegelikult mitte see, mida me nimetame normaalseks.

Oja on tulnud oma teostega just nagu välguvalgusel. Nad mõjuvad tänini praegu sündinud improvisatsioonina, inimese ülimatete elatud hetkede kajastamise või talletamisena. Ta on olnud suur fantasöör ja oma ajaga vastamisi.

Oja koht eesti muusikas on aga suuresti paika panemata, tema haarde ulatus ja sügavus on ikkagi väga suur. Kui üritame seda teha, siis näeme, kui tihe on eesti muusika ajaloosündmustik, mida tähendab viis aastat, kümme aastat.

Oja suurem saavutus ongi tema vägev, sümfoonilise kaaluga kammermuusika.

Vestlustest Helju Taugiga valinud
Ja Rimmel

EESTI KONSERT

Raekontsert

L 22. jaanuar kell 18 Tallinna raekoda

Talveöine Klaverikvintett
Kvartett "Talveöine"

Eduard Oja 100 Ajatrilooja tšellole ja klaverile
Ballaad tšellole ja harfile
Soololaulud

**Karmen Puis (sopran), Janika Rand-Sirp (klaver),
Pille Taniloo (klaver), Eda Peäske (harf),
Kristel Eeroja-Põldoja (viul), Kadri Sepalaan (viul),
Kadri Rehema (vioola), Indrek Leivategija (tšello),
Aare Tammesalu (tšello)**

Kontserdiga tähistatakse meie XX sajandi esimese poole ühe andekama
hellilooja Eduard Oja 100. sünniaastapäeva.

Koostööpartnerid: Eesti Vabariigi Kultuuriministeerium
Heino Elleri nimeline Tartu Muusikakool
SA Festivitas Canens

PRIKE Postimees KLASSIKA etv www.concert.ee

Giacinto Scelsi 100

Teekond heli südamesse

TARMO JOHANNES

“**H**eli on sfääriline, ta on ümarmargune. Selle asemel kuulatakse teda alati kestvuse ja helikõrgusena. Kõigel, mis on sfääriline, on keskpunkt. Vaja on jõuda heli südamesse, ainult siis ollakse muusik, muidu aga käsitöeline. Muusikakäsitöeline väärib lugupidamist, kuid ta pole tõeline muusik ega tõeline kunstnik.”

Nii ütles oma elu lõpuaastatel krahv Giacinto Maria Scelsi d’Ayala Valva, üks 20. sajandi erandlikumaid heliloojaid, kelle sünnist möödub 8. jaanuaril 2005 täpselt sada aastat. Eriline on Scelsi¹ juba oma siniverelise sünniseisuse poolest – Euroopa viimase saja aasta tippheliloojate seas pole just palju aadlikke. Ühtlasi oli Scelsi muusika uskumatult oma ajast ees, tema tõekspidamised ja komponeerimisviisid olid niivõrd kokkusobimatud üldtunnustatud kaasaegse helilooja mudeliga, et tema muusikat õpiti mõistma ja hidama alles 1980. aastatel. Tundub isegi, et Scelsi ideed ja mõttemaailm võivad laiemale publikule “kohale jõuda” alles nüüd, 21. sajandil. Kui sedagi.

Giacinto Scelsi lapsepõlv möödus perekonna lossis, ühel saarel Sitsiilia lähedal. Talle sai osaks suhteliselt “keskaegne” kasvatus, kus preestrist koduõpetaja ja kasvatajannad õpetasid talle vehklemist, malet ja ladina keelt.

Scelsi jõudis muusikani väga varakult. Kui ta oli umbes nelja-aastane, hakkas ta klaveril improviseerima. Ka rusikate ja isegi jalgadega. Keegi ei takistanud teda peale ühe kasvatajanna, kellele Scelsi siis kepiga nii kõvasti pähe löi, et see pidi tükk aega haiglas lamama. Scelsi ise oli sellest hiljem sügavas šokis. “Ma ei teadnud üldse, mida ma tegin. Ma olin transis, väljaspool ennast.”

Noorukina omandas Scelsi silmapaistvalt hea muusikalise hariduse, ta õppis ühe tolle aja hinnatuma itaalia õpetaja Giacinto Sallustio juures Roomas (akadeemilist harmooniat ja kontrapunkti-

õpetust). Genfis tutvustas Egon Koehler talle Skrjabini kompositsioonisüsteemi, mis Scelsit sügavalt võlus. Viinis õppis ta Schönbergi õpilase Walter Kleini käest kaksteisthelitehnikat. Scelsi oli esimene itaalia helilooja, kes kasutas dodekafooniat, ning ühtlasi esimene, kes sellest loobus. 1930. aastatel kirjutas ta juba muusikat, mida kandsid ette väljapaistvad interpreetid, põhiliselt Prantsusmaal (dirigent Pierre Monteaux, pianistid Alfred Cortot, Nikita Magaloff; viimane mängis 1930ndate alguses tema kaksteisthelitehnikas teoseid). Küllatki populaarseks ja mängituks kujunes Scelsi teos “Rotative” (1930) kahele klaverile (või “Coitus Mechanicus”, nagu Scelsi seda enda sõnul tegelikult nimetada tahtis).

1940. aastate algul elas Scelsi läbi sügava psüühilise kollapsi ning pidi veetma umbes neli aastat Šveitsi kliinikutes. Scelsi ise väitis, et see juhtus dodekafooniatehnika tõttu: “Loomulikult, see oli täiesti normaalne tagajärg. Kui keegi võib istuda tundide kaupa klaveri taga, teadmata, mida ta teeb, ometigi midagi korda saates, siis tähendab see, et teda hingestavad ebaloomulikud jõud, mis temast läbi voolavad. Kui need aga blokeeruvad, kuna ta peab mõtlema kontrapunkti, septimilähenduse või muu säärase jama peale, siis on see tegevus mõttetut, nii ei jõua kuhugi. See tegi mind haigeks, neljaks aastaks. Ma mõtlesin liiga palju järele. Sellest peale pole ma enam kunagi järele mõelnud. Kogu minu muusika ja luule on sündinud

Scelsi ideed ja mõttemaailm võivad laiemale publikule “kohale jõuda” alles nüüd, 21. sajandil. Kui sedagi.

peaaegu täiesti järele mõtlemata.”

Kliinikutes, mis olid loomulikult lükslikud, oli Scelsi üksjagu tülikas patsient; ta lihtsalt ei lasknud end ravida ning keeldus kõikidest süstidest, elektrišokkidest jms. Ravi, millega ta kriisist pääses, leidis ta endale ise: ta istus tundide kaupa klaveri taga ja mängis üht nooti C...C...C..., mille peale öeldi: “See seal on veel rohkem hull kui meie.” Selle kaudu leidis ta tasakaalu, sest “ühest helist leiab kogu universumi”. Ühtlasi avastas Scelsi sellisel moel enda jaoks täiesti uue muusikalise maailma.

1940. aastate lõpupoole veetis Scelsi palju aega Pariisis, rändas Lähis-Idas ja Indias. 1952 naasis ta Itaaliasse, kus asus elama Rooma, tagasihoidlikku korterisest Forum Romanumi vastas. Ta oli seotud rühmitusega Nuova Consonanza, mille eesmärk oli uurida just kõla kui iseseisva väljendusvahendi kasutamist muusikas. Roomas valmis suurem osa Scelsi loomingu. Avalikke esitusi tema muusikast oli ülivähe, samuti nägid tema vähesesed sel ajal kirjastatud teosed trükivalgust Scelsi enda kulul. Ta koondas enda ümber tippklassi muusikuid, kes tema teoste kallal töötasid, ja korraldas oma majas privaateettekandeid.

Scelsi “tõus” laiema avalikkuse ette algas alles 1970. aastate lõpul, kui ta ise oli juba üle seitsmekümne. See juhtus, kui Frans van Rossum Hollandi raadiost pani kokku neljatunnise programmi Scelsi muusikast raadioülekanneteks. Seejärel hakkasid teda mängima ka Saksa raadiojaamad. 1982. aastal oli Scelsi muusika ühe teemana käsitlusel Darmstadtis suvekursustel, 1986 mängiti mitmeid tema teoseid “Holland Festivalil”. Suur läbimurre toimus 1987. aastal Kölnis, kus ISCMi (rahvusvahelise kaasaegse muusika ühingu) muusikapäevadel kanti ülilmenukalt ette tema suuremad orkestriteosed. Scelsi teoseid hakkas kirjastama Editions Salabert, mis on nüüdseks välja andnud enamiku Scelsi muusikast (osa teoseid on

ilmunud ka Schirmeri ja Bärenreiteri firmamärgi all).

*

“Ma pean märkima, et klassikaline õhutamaade muusika on pühendanud peaaegu kogu oma tähelepanu muusikalistele raamidele, nn muusikalisele vormile. On unustatud uurida kõlaenergia seadusi, mõista muusikat kui energiat, mis on seotud elu enesega,” ütleb Scelsi oma raamatus “Son et musique” (“Heli ja muusika”). Tema muusika tähtsaim element on kõla. Meloodia, harmoonia ja klassikaline vormiehitus on praktiliselt kõrvale heidetud. Muusika liigub tihti ühe noodi ümber, seda värvides, süvendades, avades. Seepärast võib Scelsi muusika traditsioonilistes “Euroopa kõrvades” tihti peale esile kutsuda häämingut ja kommentaare: “Häh, sellise asja võiks igauks kokku keerata!” Samas on Scelsi diletantlusest väga kaugel, kui mõelda kas või tema muusikalise hariduse peale. Tema muusikas toimivad lihtsalt hoopis teistsugused jõud, mille avastamise saladus on kuulata kõla kui esmast väljendusvahendit, tunnetada jõudu, mis peitub noodi sees. “Kui üht nooti mängida väga kaua, siis see kasvab. Ta saab nii suureks, et võib kuulda palju enam ülemtoone, ja tema sisemus avardub. Kõla mähhib kuulaja endasse. Ma kinnitan teile, et see on midagi täiesti teistsugust. Ühes toonis võib avastada terve universumi, ülemtoonidega, mida muidu tavaliselt ei kuule. Heli täidab ruumi, milles kuulaja asub, ta ümbritseb teda, kuulaja ujub temas. Kuulaja muutub üheks osaks sellest toonist. Järk-järgult neelab see heli ta alla ning tal pole vajadust järgmise noodi järele.”

Loomulikult pole kõik Scelsi teosed ainult ühe-noodi-muusika, kuid kõla kui energia on seal alati võtmeasendil: “Kõla võib vaadelda kui kosmilist jõudu, mis peitub kõikide asjade aluses.” Tihti kasutab ta mikrotoone ja mikrointervallilisi kooskõlasid, et tekitada helis tuiklemist, tungida tõhusamalt heli sisse. Iseäranis meelsasti kasutab Scelsi madalaid pille (nt “Trilogia”, “Voyages” tšellole, “Nuits”, “Mantram” kontrabasile, “Maknongan” madalale instrumendile, “Okanagon” harfile, tamtamile ja kontrabassile). Samas on Scelsi looming väga mitmekesine, selles on teoseid orkestrile, koorile, häälele, paljudele soolopillidele, klaverile ning viis keelpillikvartetti. Erilised ja küllaltki müstilised on ka tema teoste pealkirjad, näi-

Ainus teada olev foto Scelsist, kes ei lasknud end muidu kunagi pildistada.
FOTO INTERNETIST

teks “Igghur”, “Coelcanth”, “Kshara”, “Ko-lho”, “Khood”. Tihti on neil nimedel seos iidsete Idamaade kultuuridega (Vana-Egiptus, inkad, India), vahel aga ei tähenda need mitte midagi, nad on valitud ainult oma kõla pärast.

*

Täiesti ebatavaline on, kuidas Scelsi teosed sündisid. Scelsi mõtteviisi kõige põhjanevaks aluseks oli tõdemus, et “kõik asjad on ülalt ette seatud. Mõned inimesed teavad, et nad on vahendajad. Ka nemad on marionetid, kuid nad teadvustavad seda.” Sarnaselt pidas ta enast meist sõltumatult eksisteeriva muusika vahendajaks: “Olen ainult vahendaja.

Ravi, millega Scelsi psüühilisest kriisist pääses, leidis ta endale ise: ta istus tundide kaupa klaveri taga ja mängis üht nooti C... C...C...

Ma ei ole komponist. Komponeerima tähendab “kokku panema”. *Comporre*, seda ma ei tee.” Nii olidki tema teoste aluseks spontaansed improvisatsioonid. Ühe Scelsiga tihedalt koos töötanud muusiku, tšellist Frances-Marie Uitti sõnul kulus tal nädalaid või kuid ilma muusikalise tegevuseta, kuid siis äkki oli teos kohal, kohutava intensiivsusega: “Ta oli uskumatu improviseerija. Ta võis istuda maha, lülitada sisse magnetofoni ning alustada. Muusika arenes uskumatute proportsioonideni ning võis peatuda just õigel ajal, moodustades tervikliku vormi. Iial ei tekinud tunnet, nagu peaaegu kõigi improviseerijate juures, et mängija otsib materjali. Ta teadis, mida tahtis teha.”

Scelsi improviseeris erinevatel instrumentidel: klaveril, kitarril, löökpillidel. Kõige enam kasutas ta *ondiolina*’t (teatud tüüpi varane elektrooniline klahvpill), mille ulatus oli kuus või seitse oktavit, sellega sai teha *glissando*’t ja vibraator ning mängida veerandtoone. Salvestatud improvisatsioonidest valiti sobiv materjal välja, mis läks edasi transkribeerimisele assistentide kätte. Aadlikuna Scelsi ise vaevarikast ja “musta” nootide üleskirjutamise tööd ei teinud, selleks olid tal palgatud abilised, Scelsi tegevuse jooksul kokku umbes 10–12.

Orkestriteoste puhul improviseeris Scelsi *ondiolina*’l esmalt ühe ühehäälse liini, mis salvestati. Edasi improviseeris ta järgmised liinid eelmiste peale. Siis läks töö transkriptorite kätte. Kui kolmest kuni neljast liinist koosnevad ülesvõtted olid nooditekstina kirja pandud, kontrollis Scelsi selle üle. Sinna juurde andis ta juhtnööre kõlavärvide ja instrumentatsiooni kohta. Viimase sammuna läks Scelsi üle vaadatud materjal jälle tagasi transkriptorite kätte ning valmis teose partituur. Kui ta tulemusega rahul ei olnud, läks see jällegi muutmisele või võttis ta selle tagasi. Ansambeliteoste puhul toimusid tihti privaattetkanded, mille juures tegi Scelsi veelgi muudatusi ning parandusi partituuridesse.

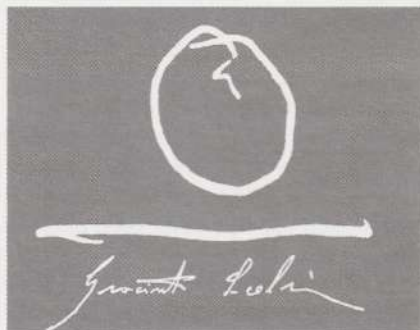
Selle protsessi pinnalt tekitas väga palju poleemikat intervjuu ühe Scelsi andekama assistendi Vieri Tosattiga. Artikkel ilmus aastal 1989, veidi pärast Scelsi surma ajakirjas *Il Giornale della Musica*. See kandis pealkirja “Giacinto Scelsi – c’est moi!” (G. S. – see olen mina!), kus Tosatti annab mõista, et Scelsi muusika taga on tegelikult tema ja teised palgatud “variheliloojad”. Siit tekkis

Muusikaline kiri Lübeckist

ALO PÖLDMÄE

Oli novembri algus, kui saabusin Lübecki, ja kogu kuu osutus huvitavaks ajaks, sest linn kandideeris Euroopa kultuuripealinnaks aastal 2010. Peale selle valmistuti juba aktiivselt jõuludeks ja see pani erilise pitseri ka muusikamajades ning pühakodades kõlavale muusikale. Küllastasin põhiliselt Maria ja Jacobi kirikus toimunud suurvormide esitusi ning nautisin nende kirikute suurejoonelisi oreleid. Tavapärase n-ö jõuluteoste kõrval (Bachi "Jõuluoratoorium", Mozarti "Reekviem") sai kuulda selliseidki, mis lausa uudiseks, näiteks Bruchi oratoorium "Mooses". Lübecki Linnateatris nägin Verdi ooperit "Röövlid" ja väga heal tasemel tehtud lavastust Humperdincki muinasjuttooperist "Hansuke ja Greteke". Kohtumisel teatri peaintendandi Marc Adamiga väljendas too lootust tuua see lavastus kunagi Tallinna lavalaudadele.

Olin "hansalinnade emaks" hütitud Lübeckis sealse ühingu Gemeinnützige Stipendiaadi ja *Bürgerkast*ina, eesmärgiks uute kultuurikontaktide loomine ning olemasolevate arendamine. Esimene asi, mis Tallinna ja Lübeckiga seoses meenub, on muidugi Lübecki linnaõiguse kehtestamine Tallinnas 1248. aastal. Aastasadadega tekkinud majandusside- med põimuvad kultuurilistega. Üheks tegevussuunaks Lübeckis valisingi hansalinnade muusikasidemete uurimise; selle tulemusena toimub 2005. aasta oktoobris Tallinnas muusikateaduslik konverents "Lübecki ja Eesti muusikasuhed". Kohtumisel linna kultuuriameti juhataja dr Ingeburg Klattiga ja projekti "Lübeck Euroopa kultuuripealinnaks" juhi hr Walteriga tekkis mõte laiendada muusikasuhete teemat ka teistele Baltikumi hansalinnadele, Riiale ja Klaipedale. Nii kujuneks tulevane muusikaüritus laiemat kultuuriruumi ja nelja riigi muusikuid haaravaks ettevõtmiseks. Konverentsi muusikaprogrammiga haakuks hästi ka Lübecki noorteorkestri Junges Kammerorchester

Scelsit saadab alati teatud salapära. Oma foto asemel kasutas ta tavaliselt kõrval olevat sümbolit, mida on tõlgendatud kui zen-budismi tõusva päikese sümbolit, kui nooti ja vaikust jpm. Scelsi ise ei ole aga selle kohta iial täpset seletust andnud.

kahtlus, kas Scelsi teoseid võib üldse tema omadeks pidada. Tosatti väide on aga ilmne tõe moonutamine, sest vaatamata mitmete assistentide vahetumisele pole tema muusikas mitte mingisugust murrangut märgata. Tosatti ise töötas koos Scelsiga 1940ndate lõpust kuni aastani 1968. Tosatti avalduse põhjuseks võib olla kibestumine – ta jäi pimedaks ning tema enda heliloojakarjäär ei jõudnud kuigi kaugele. Oletatavasti seisis Tosatti artikli taga teisedki konservatiivsemad kaasaegsed, kes soovisid Scelsi mainet kahjustada.

Kuigi Scelsi elas mõnes mõttes avalikust muusikamaailmast väljaspool, ei saa mingil juhul väita, et ta oleks olnud isoleeritud erak, kes istub oma kongis, pühendunud ainuüksi oma muusikale. Ta oli suurepäraselt kursis sellega, mis toimus kaasaegses muusikas. Scelsi majas olid teretunud mitmed noored heliloojad, nende hulgas üks spektraalmuusika – mis oma olemuselt pole kuigi kaugel Scelsi mõtlemisest – loojaid, Tristan Murail.

Ei saa ka öelda, et Scelsi oleks olnud kitsarinnaline. Näiteks hindas ta väga kõrgelt Xenakise muusikat, pidas seda geniaalseks, olgugi et nende loomemethodid kardinaalselt erinesid.

Samuti polnud Scelsi teistele tipp-heliloojatele teadmata. Nii avaldas näiteks Elliott Carter soovi, et võimaluse korral kantaks tema kaks kvartetti ette koos Scelsi omadega, ning mainis ühtlasi, et ka Darius Milhaud austas

Scelsit sügavalt. Ta sai palju tuge sellistelt heliloojatelt nagu Morton Feldman või John Cage, kes mõlemad imetlesid tema töid. Kord olevat György Ligeti öelnud Scelsile: "Teie muusika on mind tugevalt mõjutanud," mille peale Scelsi vastanud: "Jah, aga teie teete seda paremini."

Kui Scelsi oli 83-aastane, tundis ta Frances-Marie Uitti sõnul, et tema ülesanne on täidetud – ta oli kuulnud kõlmas enamikku talle tähtsatest teostest; ta oli saanud korda oma partituurid, oli juhendanud ja suunanud mitmeid inimesi ning tema mõtteviis oli selleks ajaks kahtlemata juba paljusid mõjutanud. Scelsi sündis 8. jaanuaril. Kaheksa oli tema jaoks maagiline arv. 9. augustil Scelsi suri, kuid ta langes koomasse päev varem – 8. 8. 88. Kas oli see juhus või teatud idamaade tehnika lõpetada oma keha tegevus tahte abil, jääb üheks paljudest lahendamatuist saladustest, mis Scelsit lahutamatuult saadavad.

¹ Nime ligikaudne hääldus: džja'tšinto 'šelsi

*Kui üht nooti mängida
väga kaua, siis see
kasvab. Ühes toonis
võib avastada terve
universumi.*

Lübecki
Gemeinnützige
215. aastapäeva
vastuvõtul.
Vasakult: ühin-
gu praegune
direktor Helmut
Wischmeyer, eks-
direktor Renate
Menken, TMMi
muusikaosakon-
na juhataja Alo
Põldmäe ning juha-
tuse liige Ekkehard
Danckwardt.
FOTO ERAKOGUST

Lübeck (dirigent Britta von der Lippe) plaanitav kontserdireis. Orkestri Tallinna kontserdi kava sisaldaks eesti, läti ja leedu ning Lübecki heliloojate loomingut.

Siduvat Eesti ja Lübecki lainel

Kokkupuuteid Lübecki ja Eesti vahel oli juba 17. sajandil. Lübeckis tegutsenud helilooja ja organisti Dietrich Buxtehude (1637–1707) kaks õpilast, Ludwig ja Christian Busbetzky tegutsesid mõlemad hiljem Eestis – Ludwig organisti ja heliloojana Narvas, Christian organistina Tallinna kirikus.

Tallinnas tegutsenud saksa helilooja Johann Valentin Meder (1649–1719) oli samuti seotud Lübeckiga, aga ka teiste Läänemere-äärsete kaubalinnadega, sh Riiaga. Kohtumised Buxtehudega jätsid talle sügava loomingulise jälje. Muusikaloolise tähtsuse omandas Mederi ooperi-*singspiel*’i “Kindlameelne Argenia” esiettekanne 1680. aastal Tallinnas Gustav Adolfi Gümnaasiumi esitajatega. Meder oli oluline isiksus Läänemere maade kultuuriloos. Tema tegevus ja looming on hea näide ühte kultuuriruumi kuuluvate sadamalinnade kultuurilisest lähedusest ja tihedast läbikäimisest.

Lübeckist pärines ka 1795. aastal

Tallinna külastanud Mme Tilly ooperitrupp. Pärast külalisetendusi jäi osa trupi liikmeid Tallinna ja nende baasil moodustus siin uus, meie oludes esimene ooperitrupp.

Lübecki organisti ja helilooja Heinrich Stiehl (1829–1886) viimased eluaastad möödusid Tallinnas. Ta oli 1880–1886 Oleviste kiriku organist ja ühingu Revaler Singakademie dirigent. Tema juhatusel toimus 17. märtsil 1883 Tallinnas J. S. Bachi “Matteuse passiooni” esiettekanne tolelaegses Vene impeeriumis. Organisti ametit õppis Stiehl oma isalt, Lübecki Jacobi kiriku organistilt Johann Stiehlilt. Stiehl oli väga viljakas helilooja, tema loominguga kuulub 172 oopuse-enumbriga helitööd ja veel hulk oopuse-enumbrita palu. Edukamad olid tema karaktersete pealkirjadega klaveritsükliid.

Lübeckiga on tihedalt seotud mitmete väljapaistvate baltisaksa muusikute tegevus. Neist tuntumad on eesti rahvusliku viiulikoolkonna rajaja, Tallinna Konservatooriumi professor Johannes Paulsen, viiulisolist ja pedagoog Alfred Papmehl, esimene eesti naisprofessor, pianist Sigrid Antropoff-Hoerschelmann ja pianist, Tartu Kõrgema Muusikakooli õpetaja Wilhelm Tilting. Nad kõik lahkusid Eestist 1939. aastal ning elasid ja

töötasid pärast sõda Lübeckis. Kohtusin Tiltingi abikaasa Ljuba Tiltingiga, kellele sain ka vajalikku arhiivimaterjali tema abikaasa kohta.

Veel üks huvitav teema eesti muusika ja Lübecki seostest on sõjapõgenikest muusikutegrupi “Eesti kunstnikud Lübeckis” kontserttegevus linnas ja selle ümbruses aastail 1945–1946. Truppi juhtis dirigent ja violamängija Endel Kalam (1915–1985). Aktiivsemad liikmed olid lauljad Naan Pöld, Andrei Christiansen ja Lydia Aadre, viiuldaja Carmen Prii, pianistid Erika Kalam ja Lea Lesta, helilooja Paul Tammeveski, meeskvarlett “Heli-4” jt.

Ka orelite ja orelimuusika vallas on Tallinnal ja Lübeckil palju ühist. Barokieelseid ja -aegsed kontaktid käisidki eelkõige organistide ja nende esitatava muusika kaudu. Põhjalikumalt sain tutvuda Püha Maria kiriku ja Jacobi kiriku suurte orelitega, nende kirikute organistide Ernst-Erich Stenderi ja Armin Schoofiga. Viimasega leppisime kokku ka võimaliku osalemise eespool mainitud konverentsi üritustel.

Unustage Kraftwerk – alguses oli Raymond Scott!

MARGUS KIIS

Nii muusika kui tehnika ajalugu on täis leiutajate ja loojate nimesid, kes on olnud esimesed, pioneerid, geeniused, kuid kelle nimed on erinevatel põhjustel hiljem unustatud ning kelle ideid edasi arendades on kuulsaks saanud ja algataja staatuse omandanud hoopis teised inimesed. Elektroonilise muusika vallas vaieldakse senini, kes tegi seda ja toda esimesena. Me kõik teame, et süntesaatori leiutas Robert Moog ja tehnokraatlikud helid tõi popmuusikasse ansambel Kraftwerk. Tegelikult oleme eksiteel. Mõlema valdkonna pioneer on hoopis tagasihoidlik härrasmees New Jersey'st, USAst, jazzbändijuht nimega Raymond Scott.

Raymond Scott oli esimene, kes huvitus tööstushelide ja -rütmide toomisest muusikasse. Ta oli üks esimesi muusikuid, kes oli nii tugev insener kui ka elektroonik. Hoopis tema tõi esimesena muusikasse termini "süntesaator" ja leiutas analoogsüntesaatori põhielemendi sekventseri, programmeeritava muusika-instrumenti ja elektroonilise rütmimasina. Ta andis esimesena välja heliplaate, kus minimalistlikud elektroonilised helid moodustasid popmuusikaga sarnanevaid kompositsioone. Muu hulgas jõudis Raymond Scott välja õpetada tema elektroonikalaboris nikerdava noormehe, kelle nimi on Robert Moog.

Raymond Scott oli sündinud 10. septembril 1908. aastal New Yorgis. Erilistest kõladest huvitus ta juba teismelisena, kuid esialgu läks tema muusikutee tavapärasemat rada. Ta õppis klassikalist klaverit, ent suundus jazzmuusikasse. Viieteistkümnenaastaselt komponeeris ta oma esimese pala "Portrait of a Cow" ("Ühe lehma portree"). 1930. aastatel töötas ta CBSi raadios ja sai hiljem selle muusikadirektoriks. Ta asutas raadiojuurde oma bändi ja andis sellega välja hittplaadi "Christmas Night in Harlem", mille Louis Armstrongi esitus hiljem veelgi kuulsamaks tegi.

1936. aastal kirjutas ta ühe oma tuntuma teose "Powerhouse". See on mit-

Bändijuht ja muusik Raymond Scott oli muu hulgas ka paljude elektrooniliste pillide isa.

Scott ja clavivox.
FOTOD INTERNETIST

meosaline tsükkel, kus mõned osad on dünaamilised, teised aga mehaanilised, "tööstuslikud". "Powerhouse'i" elemente on hiljem kasutatud mitmetes multifilmisarjades, tuntuim neist on näiteks

"Simpsonid". 1940ndatel hakkaski Scott järjest rohkem kirjutama muusikat animaja ka tavalistele filmidele, Broadway etendustele ning ballettidele (üks neist kandis nime "Peep show"). Samuti oli tal raadios omanimeline *show*. Filmimuusika loojana tegutses ta 1960ndate lõpuni.

1946. aastast alates hakkas Scott järjest rohkem pühenduma oma teisele kirele, elektroonikale. Ta ehitas oma maja keldrisse avara elektroonikalabori, mille nimetas Manhattan Research Inc. Scott täiendas seda pidevalt, nii et lõpuks muutus see rohkem tolleaegset elektronarvutit kui muusikastuudiot. Kohe patenteeris ta oma esimese elektromehaanilise instrumenti nimega The Orchestra Machine. 1948. aastal patenteeris ta mürageneraatoril baseeruva heliefektimasina Karloff, millega sai tekitada näiteks tuult, raginat, susinat, plärinat vms. 1949. aastal ehitas ta kõlageneraatori, mille nimetas süntesaatoriks.

1950. aastal asus Scott tööle CBSi te-

levisiooniosakonda; seal juurutas ta, tõenäoliselt esmakordselt maailmas, meetodi, kus instrumentaaltauk on lindistatud ja laulja laulab sellele TV-studios otse "peale".

1952. aastal ehitas ta ühed maailma esimesed mitmerealised (esimesel 7, teisel eksemplaril 14 kanalit) magnetofonid, 1953. aastal aga esimese helisekventseri, mis tehniliselt baseerus vanal telefoni-keskjaamal.

1954. aastal kohtus ta esmakordselt naabripoisi Robert Moogiga, kellega koos hakati keldris nokitsema. Moogist saigi Scotti õpilane ja ideede edasiarendaja. Nende sõprus ja koostöö kestis kuni 1960ndate lõpuni. Ülikooliharidusega insener Moogi ülesandeks oli peamiselt Scotti näpunäidete järgi elektronseadmete ehitamine ja kokkupanemine.

1956. aastal patenteeris Scott täiselektronilise portatiivse klahvpilli clavivox, kus lainegeneraatori signaale lasti läbi muundurite. Tekkisid kummalsed ja enneolematud kõlad, sünteetilised kurinad, kulinad, pörinad.

1950ndate lõpul loobus Scott terviseprobleemide tõttu aktiivsest televisioonitööst ja pühendus rohkem elektroonikale. Valmis esimene *electronium* – ilma klaviatuurita programmeeritav elektrooniline

muusikariist, mille kõla oli küll veidi primitiivne ja masinlik.

1960. aastal asutas Scott elektroonilise muusika firma World of Sound ning hakkas oma keldristuudiot välja rentima. Seal peitusid imed, mida tookord ei osatud eriti hinnata. Samal ajal täiendas Scott oluliselt muusikaprogrammeerimissüsteeme ja valmis sai ka esimene rütmisüntesaator, mis ei kõlanud küll nagu päris trummid, vaid hoopis isepäraselt. 1962–1963 lindistas Scott oma kolm kuulsaimat plaati seeriast "Soothing Sounds for Baby" ("Rahustavad helid beebile"). Kolm LPd olid mõeldud spetsiaalselt kuulamiseks lastele vanuses 1–18 kuud. Tõenäoliselt on tegemist esimeste täiselektroniliste popmuusikaplaatidega. Lihtsaid meloodiaid esitatakse kohati ülimalistlike (piiksud, klõpsud jms), kohati kosmiliste sünteetiliste helidega. Rütme toksib algeline rütmimasin. Üks lugu kestab kümneid minuteid. Kümme aastat hiljem hakkasid samu kõlasid ja kompositsioonivõtteid kasutama Kraftwerk, Brian Eno jt.

Rütmimasinat täiendas Scott korduvalt. Ühele oma rütmimasina versioonile pani ta nimeks "Bandito the Bongo Artist". Tema aktivasse käib ka idee lisada rütmimasin laiatarbeklahvpillidele, sa-

muti leiutas ta rütmimasinaga sünkroonis mängiva elektroonilise bassi ja rütmisektsiooni, mis on tänapäeval elektrooniliste klahvpillide tavavarustuses.

1960ndate teisel poolel asutas Scott elektroonikafirma The Electronium Corporation of America Inc, mis tegeles põhiliselt sünteetiliste signaalide loomisega laiatarbeseadmetele (telefonid, kalkulaatorid jms) ja mänguasjadele. Samuti tegeles ta mittemuusikaliste elektronseadmete arendamisega, näiteks kasutatakse ühte tema leiutist tänapäeval laialdaselt skannerites ja faksiaparatuurides.

1970ndatel asus Scott tööle elektroonikaarendusjuhina *soul*'i viljelevas muusikafirmas Motown. Halvenev tervis ei lubanud seal siiski suuri saavutusi. 1977. aastal läks Scott pensionile, kuid jätkas oma kodus leiutamist ja muusika loomist. Viimased helindid kirjutas ja salvestas ta 1987. aastal. Raymond Scott suri 1994 85-aastaselt.

Raymond Scott jõudis palju, tema nimel on rohkesti patente, tema leiutistel baseerub suur osa tänapäeva muusikat. Paradoksaalsel kombel on ta läinud ajalukku rohkem laste- ja multfilmimuusika loojana kui "tehnoisana". Kes aga tahab Raymond Scottist rohkem teada, vaadaku www.raymondscott.com.

Eesti Muusikaakadeemia kontserdid jaanuaris 2005

4. jaanuar kell 18.00

EMA kammersaal
STRING-KVARTETT
koosseisus

Pille Prans (viul)
Helen Normet (viul)
Kristiina Olev (vioola)
Margus Uus (tšello)

8. jaanuar kell 17.00

EMA kammersaal
URSULA SAAL (saksofon)
klaveril Diana Kiivit

9. jaanuar kell 13.00

EMA orelisaal
orelitund

9. jaanuar kell 15.00

EMA kammersaal
magistrikontsert
ÖNNE-ANN ROOSVEE
(kooridirigeerimine)
kaastegevad Eesti
Koorijuhtide Naiskoor,
Tallinna Tehnikaülikooli
Akadeemiline Naiskoor
Camerata Vocale

16. jaanuar kell 15.00

EMA kammersaal
külaliskontsert
MELBOURNE'I
KEELPILLIORKESTER

23. jaanuar kell 13.00

EMA orelisaal
orelitund

Elava ettekande nimel

Intervjuu legendaarse pianisti Stephen Kovacevichiga, viimase klaverifestivali peakülalisega. Vestlus leidis aset 23. oktoobril, enne soloõhtut Estonia kontserdisaalis.

PIRET VÄINMAA

Tere tulemast Tallinna.

Aitäh. Viibin siin esimest korda.

Teie juured on Horvaatias?

Jah, Kovacevich on horvaadi nimi, mu isa oli horvaat. Mu ema on sündinud Californias, kuid tema perekond on pärit Triestest, Itaaliast. Austria-italia perekond tegelikult.

**Olete plaadistanud kõik Beethoveni sonaadid. Kas olete mänginud neid tsükli-
na ka kontserdi korras?**

Ei, ei ole.

**Kas eelistaksite sonaate mängida krono-
loogilises järjekorras?**

Ei. Neid on kronoloogilises järjekorras imetore kuulata, aga see pole hädavajalik. Ja kuna ma nagunii ei mängigi neid avalikult tsükli-
na, siis...

Miks?

Ei tea, mõned sonaadid õppisin ma näiteks üsna hiljuti, viimase seitsme-kaheksa aasta jooksul. Olen huvitatud ka teiste heliloojate teoste omandamisest, mida avalikult esitada, mõned Beethoveni sonaadid isegi ei meeldi mulle sel määral, et neid kontserdiks ette valmistada.

**Beethoveni stiil muutub tema eluaja
jooksul; kas teile on lähedasemad tema
hilised või varasemad sonaadid?**

Nüüdseks – see kõlab nagu poliitiku suust – meeldivad nad mulle kõik. Kõige intensiivsem ja pingelisem on hilise perioodi muusika, oopused 101, 106, 109, 110, 111, Diabelli-variatsioonid ja hilised bagatellid. See on kõige suurema kujutlusvõimega loodud muusika – intensiivsem, fantastiline muusika.

**On teil sonaatide hulgas absoluutseid
lemmikuid?**

Näiteks need, mida täna mängin – op 109 ja “Hammerklavier”-sonaat. Viimane arvatakse sellepärast, et ta on nii raske.

**Teile meeldib mängida üliraskeid teo-
seid?**

Mõnikord... Teate, see ajab muidugi segadusse, kui öelda: mulle meeldib mängida “Hammerklavieri”. Tegelikult ei meeldi kellelegi seda mängida. See on väga põnev, väga ohtlik teos, ka kuulajale, ja igatahes mitte mugav. Seda kuulates ei saa end lödvaks lasta ega nätsu mäluda, kui nii võiks öelda. Fuuga on väga raske ja aeglane osa on nii sügav, et peab tõesti olema tähelepanelik.

**Üks kriitik on tõstnud esile just teie mo-
raalset julgust “Hammerklavieri” esita-
des.**

Jah, ta mõtles seda, et mängin üsna kiire tempos, et see pole n-õ turvaline ettekanne.

**Kuidas te alustate tööd teosega? Kas
mõtlete peateemale, teose põhiideele,
konstruktsioonile?**

Mitte kunagi. Ma lihtsalt hakkan seda õppima. Ma mängin seda nii palju, et lõpuks kogu arhitektuur on loomulikult teel olemas. Näiteks tänaõhtune “Tormi”-sonaat (op 31, nr 2) – kus on siin kulminatsioon? Hea küll, lõpus, aga ma ei mõt-

Mõnikord kuulen esitust, kus tunnen, et pianist kalkuleerib liiga palju – see kulminatsioon on siin, too kõrgpunkt seal jne. Mulle tundub see surnud ettekandena. Olen teadlik teose ülesehitusest, kuid see on mu teadvuses tagaplaanil.

le sellele. Võib-olla ma hoian selle jaoks mingit erist kolavärvi...

Aga Schubertis näiteks tegelikult polegi minu arvates mingit keset, see lihtsalt pole seda sorti struktuur. Mõnikord kuulen esitust, kus tunnen, et pianist kalkuleerib liiga palju – see kulminatsioon on siin, too kõrgpunkt seal jne. Mulle tundub see surnud ettekandena. Ma ei tööta niiviisi. Olen teadlik teose ülesehitusest, kuid see on mu teadvuses tagaplaanil.

Kas uurite erinevaid väljaandeid?

Jah, ikka mõnikord. Henle on väga hea. Universal Edition Wien samuti. Kuid erinevused on nii väikesed. Mulle meeldib alati vaadata ka Schnabeli redaktsiooni, kuna seal on nii palju ideid, kas või sõr-
mestuse osas.

**Kas pianistil on näiteks eri redaktsioone
uurides oht liialt detailidesse laskuda?**

Ma arvan, et ei ole. Mõned ideed võtad omaks, mõned mitte. Ma ju kuulan ka, kuidas teised mängivad. Mind ei aja need asjad segadusse, see kõik on loomulik protsess.

**Te olete juhatanud ja mänginud
Beethoveni viit klaverikontserti. Kas on
keeruline üheaegselt mängida ja juha-
tada?**

Esimesed kaks aastat, kui sellega alustada, on väga rasked. Ei suuda keskenduda, ei suuda mängida ega juhatada. Minu esimesed sellised ettekanded olid halvad, ma ei suutnud mängida lihtsaimatki käigukest, sest olin niivõrd mures orkestri pärast. Praegu on hoopis teine asi. Ma istun orkestri keskel, viiulid otse minu ees. Puupillid istuvad mulle peaaegu sama lähedal kui teie praegu. Nad kuulevad mind, see on peamine. Nad muidugi kardavad, eriti siis, kui pole niimoodi varem esinenud – otseselt mängimise ajal ma ju siiski neile märguandeid anda ei saa, eks ole.

Milline on sinise orkestri tase?

Tase tõuseb kogu aeg, eelmine kunstiline juht tegi suure töö. Praegune peadirigent on ka hea.

See on tore, ma ei tea siinsetest oludest midagi.

Kas te räägiksite veidi oma õpetajast Myra Hessist?

Myra Hess oli eriti hea hilise Beethoveni spetsialist, samuti Schuberti, Brahmsi ja Mozarti loomingu suurepärane tundja. Omal ajal oli mul võimalus minna õppima New Yorki *Mme Lhevinne*'i (Rosina Levina, legendaarne vene päritolu klaveripedagoog) või Londonisse Myra Hessi juurde. Myra Hess oli suur kunstnik, ja just need eespool nimetatud heliloojad olid ka minu suur armastus. Juilliardis meeldis mulle ka Chopin, Rahmaninov ja Liszt, kuid mu loomusele on rohkem omane Beethoven ja Brahms ning ma va-
lisin Myra Hessi.

Mida võite öelda tema kui legendaarse isiku ja õpetaja kohta?

Ainsad tehnikaga seotud nõuanded, mida ta andis, puudutasid kõla. Ta oli väga huvitatud kõlast kui sellisest ja sellest, et suuta mängida imekauni kõla ja suure väljendusrikkusega mitte ainult valjus dünaamikas, vaid ka pehmelt, vaikselt...

Minu ajal polnud see Ameerikas väga üldine. Tulin Londonisse ja mu kõla meenutas kirjutusmasinat, oli pisut metalne. On olemas vali kõlamaailm, ent on olemas ka õrn. Vähesed pianistid ja orkestrid mõistavad seda. Ja veel. Kui olin alles poiss, ei pööranud ma partituurile nii palju tähelepanu, kui oleks pidanud, Hess sundis mind aga väga põhjalikult partituuri tundma õppima. Kõiki esituseid on vaja teada, kuigi neile ei pea alati 100-protsendiliselt alluma.

Kas teie kaunis laulev toon on tema õpetuse või teie koostöö tulemus?

Jah, ikka meie kahe. (Naerab.) Kuid mitte kõigil tänapäeva pianistidel pole soo-
vi laulda.

Laulev toon on teie jaoks klaverimängus oluline?

Mitte ainult laulev toon, on olemas ka perkussiivne, brutaalne jne, need kõik on olulised. Ent *cantabile* pole tänapäeval väga üldine norm. Tänapäeval on tähtis mängida kiiresti, puhtalt ja mitte niivõrd laulvalt.

Kuidas on teie suhted õpetamisega?

Laulev toon on oluline, ütleb Stephen Kovacevich.

FOTO LAURI VÄINMAA

Õpetan praegu rohkem kui kunagi varem. Näiteks homme (meistriklass Eesti Muusikaakadeemias). Suviti teen seda rohkem, suvekursustel. Mul on ka üks õpilane, horvaatia neiu, keda ma nõustasin regulaarselt kahe aasta jooksul kord kuus kuulama. Alati võin anda ka ühekordset konsultatsiooni.

Kuidas jagate oma aega soolomängu, kammermuusika, juhatamise jm vahel?

Põhilisel kohal on ikka soolomäng, siis kammermuusika, peamiselt suviti, kuigi näiteks kolme nädala pärast mängin Truls Mørkiga koos kontserti Euroopas – mulle kohutavalt meeldib temaga koostööd teha. Ja seejärel dirigeerimine. Muide, mind on kutsutud 2006. aastal juhatama “Cosi fan tuttet” Genfis, kas te kujutate ette. Nad juba teavad mind dirigendina, sealne mäenedžer kutsus mind. Tuleb juhatada kümmet etendust. Vahva!

Paljud pianistid hakkavad lõpuks dirigentideks, kas pianistiharidus on selleks lihtsalt hea ettevalmistus või on seal midagi muud, mis pianistidel meeles mõlgub?

Pianistiharidus tuleb kasuks. Kõik vajalik on seal olemas. Kui oled hea pianist, on alati võimalus, et oled ka hea dirigent.

Mida arvate, mis saab klassikalise muusikast tulevikus? Kas Beethovenit või Brahmsi mängitakse saja aasta pärast teisiti?

Kui ma ainult teaksin. Ma loodan eelkõige, et neid mängitakse. Arvan, et pigem on olemas mingid perioodid, nagu praegu, kus inimesed on suhteliselt külmad. Vahest kolmekümne aasta pärast on esiplaanil palju romantilisem, subjektiivsem mäng.

Ei, see ei saa olla väga erinev. Arvan, et see on nagu mingi pendel. Muidugi, kui ma kuulan Schnabelit – ma ei usu, et ta oleks tänapäeval edukas. Aga ma arvan, et me tüdineme varsti sellest, kuidas mängitakse – takatakataka... 20–30 aasta pärast oleks Schnabel geenius, mida ta ju ongi.

Näiteks CD-d on teinud inimesed tehniliselt nii teadlikuks, nad ootavad kontserdilt eksimatut esitust, aga kontserdil juhtub ikka midagi. Publik on aga kuulanud sinu plaati ja ootab seda, mida pole olemas. Täheleb, tegelikult on, kuid selleks, et seda kontserdil saavutada, oled sunnitud end tugevalt kontrollima, aga see muudab ettekande igavaks. See hind on kõrge.

Millised kontserdid seisavad teil ees sel hooajal?

Nagu juba öeldud, Truls Mørkiga koos kontserti, siis teos, mida ma polegi varem mänginud – Bachi kontsert d-moll; seejärel on mul Brahmsi kontsert, sooloõhitud Ameerikas, Euroopas, Uus-Meremaal ja Austraalias.

Ühe perekonna saatusest

ENE PILLIROOG

Algava aasta 29. jaanuaril möödub 121 aastat dirigendi, helilooja ja muusikategelase Juhani Aaviku sünnipäeva. Õnneks on nüüdseks tema kodumaal ja Rootsis asunud arhiivid jõudnud Teatri- ja Muusikamuuseumi ühistele riidlitele. Ma ei hakka siinjuures sügavuti meenutama Juhani Aaviku tegusid ja teeneid Eesti kultuuripölvil, hõlmab ju see neliteist aastat Tartu ja üheksateist aastat Tallinna teatri-, muusika- ja muusikaõpetuse elu ning kolmkümmend kaheksa aastat paguluses, mil hetkekski ei ununenud kodumaa. Põgus tagasipilk loominguale: "Kõjuigatsus" on olnud nii siin- kui ka sealpool vett üks lauldavamaid soololaule eesti muusikas; koorilaul "Hoi, Jumal, Eestit!", omamoodi hümn, mis meid tugevana hoidnud ka siis, kui tundus, et enam ei jõua; poistekoorilaul "Püha, põline ja üllas" ja segakoorilaulud "Laulu võim" ning "Teretus" on kõlanud korduvalt üldlaulupidudel võimsa laulukaare all. Küllap on paljud pisipõnnid kordki elus jõuluvanale laulnud "Läbi sahiseva lume", kevaditi "Piiri, pääri, pääsukest" või "Karjapoissi". Tema mitmete koorilaulikute seast on üks enim kasutusel olnutest "Kooli Leelo" (1936), mis koostatud koos Voldemar Tammaniga. Tänapäevani ajast näpuga järele Juhani Aaviku "Eesti muusika ajaloo" raamatute neljast osast (ilmunud Stockholmis – I–II 1965, II–IV 1969) ja kohe kindlasti siis, kui otsin või täpsustan vanema põlvkonna eesti interpreetide nimesid. Esimestel Rootsi aastatel valminud Esimene sümfoonia (1946) pälvis Frankfurdi sümfooniakontsertide esituses Roman Toi tunnustust mõõda väga hea kriitika. Väliseestlaste seas oli Aavik kõrgelt hinnatud kultuuritegelane, kes väsimatu aktiivsusega hoidis eestlaste vaimust üleval ka võõrsil: moodustas Juhani Aaviku Segakoori, juhatas laulupidusid, kirjutas muusikat ja uurimusi. Üks viimaseid teoseid, mis noodipaberile jäi, oli soololaul "Rändaja, kus on su kodu".

Täna tahan kirjutada Juhani Aaviku perekonnast, sest see leheküljel eesti muusikaajaloos puudub. Selleks ajaks, kui kuue aastakümne tagune sügis lahutas tuhanded eesti pered, olid nende perekonnas pöördumatud muutused juba toimunud.

Alma ja Juhani Aavik koos lastega 1919. aastal: süles Linda, keskel Juhani juunior, paremal Karl.

Juhani juunior (tšello) ja Karl 1938. aasta paiku Haapsalus pere suvekodu aias. FOTOD KARL AAVIKU ERAKOGUST

Perekonnast

Juhani ja Alma Aaviku peres kasvas kolm last: Karl (sünd. 25. mail 1913), Juhani (sünd. 24. mail 1916) ja Linda (sünd. 13. augustil 1918). Võiks eeldada, et juba varakult olid lapsed suunatud klassikalise muusika õpiradadele ja nende päevakavas tunda isa karmi suunavat kätt.

Karl: "Kodune õhkkond oli tõesti täis muusikat, aga ma ei oskagi seda tagantjärele öelda, kuidas isa asja nii korraldas, et meil kõigil oli vabadust ja ruumi oma huvialadega tegelda, ja kui me muusikasse ka läksime, siis oli see kõik justkui täiesti omal soovil. Minul on pikad vibajad näpud, Erika Franz juures klaveritundides ludistasin sellistes tempodes, et hoi ja keela. Ega mulle see klaverimäng tegelikult ikka ei istunud, õnneks ei tekkinud kodus seepärast mitte mingisugust sõnasõda, kui asi pooleli jäi. Juhani näiteks valis tšello, temal oli kohe õige pill käes. Mäletan, et nii Raymond Bööcke kui viimati ka August Karjus olid vägagi rahul tema edasijõudmisega. Linda muusikaga ei tegelenud. Aga siis, kui andsin kodus teada oma huvist saksofoni vastu, sõnas isa, et alustada tuleb siiski klarnetist kui tunnustatud klassikalisest instrumendist. Õige muidugi! Klarnetimängus andis algõpetust Aleksander Kirikal, hiljem konservatooriumi pedagoog Bernhard Lukk, kuid muusikaõpingud jäid väga mitmel põhjusel pooleli. Kui selleks aeg tuli, oli just isa see, kes aitas mul muretseda altsaksofoni, mis oli mu elu unistus. Mängisin tantsu- ja restoraniorkestrites, üks esimesi oli Raekoja platsil asuv restoran Marcelle, seejärel tuli juba ise juhendada restoraniorkestrit Viru. Sattusin kiiresti n-ö laine peale ja mängimisi lisandus mitmel pool: Dancing Travellers, Bi-Ba-Bo, Kuldne 7, Merry Pipers, Haapsalu ja Pärnu kuursaalides ning rannasalongides, Piritas rannasalongis ja bussijaamas."

Esimene reetmine

1925. aastal tuli Juhani Aaviku perekond Tallinna. Estonia teatri muusikajuhi ja dirigendina, sümfooniakontsertide ja EMO segakoori dirigendina, Tallinna Konservatooriumi õppejõuna (aastast

1928 professor, 1933–1940 ja 1941–1944 direktor), Eesti Lauljate Liidu ja Eesti Kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali esimehena, Muusikalehe toimetaja ja üldlaulupidude üldjuhina oli Juhan Aavikul väga suur tutvus- ja suhtlusringkond. Nende kodus olid sageli külalisteks muusikud, kirjamehed ja teised kultuuritegelased, arutleti nii muusika kui ka maailmavaatelistele probleemide üle, muusitseeriti; lahke pererahva ukсед olid otse loomulikult avatud ka laste sõpradele. Selleks olid olemas kõik võimalused, sest perekonna korter asus praeguse Teatri- ja Muusikamuseumi eksponaatide saalis ja tornitoas neljandal korrusel. Ehituslikult oli see tookord küll veidi teistsuguse planeeringuga. See, millised olid perekonna tõekspidamised, nende isamaaline ja religioosne maailmavaade, polnud väga paljudele inimestele mingisugune saladus.

1940. aasta pöördelistes sündmustes hakkasid aktiivselt toimetama need inimesed, kes lootsid uutes tingimustes saavutada ametiredelil seda, milleks tiivad varem lihtsalt ei kandnud. Muudatusteks võimukoridorides oli vaja kaasaitajaid. Oli see nüüd mõni kindlustusseltsi ametnik ja tulevane rahvakirjanik või hoopiski hilisem tunnustatud muusik, kuid kellegi käsi oli kindlasti mängus selles, et Juhan Aavik ei võinud enam jätkata konservatooriumi direktorina, pere pidi vabastama korteri Müürivahe tänavas ning sellest hetkest hakkas saatusekell nende kõigi jaoks halastamatult tiksuma.

Teine reetmine

5. juunil 1941 arreteerisid nõukogude funktsionäärid teadmata põhjustel Juhan Aaviku juuniori, kes õppis tol ajal Tartu Ülikoolis majandust. Tsiteerin siinkohal Alma Aaviku kirja (Kersteni komisjonile 29. septembril 1953 Stockholm-Sturebys), mis kirjeldab hommikut, mil ema oma nooremast poega viimast korda nägi.

Juhan (...) elas meist eraldi omaette toas Tallinnas Gonsiori tänaval, meile üleõue olevas vastasmajas, alumisel korrusel [Gonsiori 58–11. – E. P.]. Elasime siis Gonsiori tän. vist nr. 54, kuna olime olnud sunnitud Tallinna konservatooriumi majast, kus oli mu abikaasa ametikorter, välja kolima. Poeg käis hommikuti enne ametisseminekut meie juures söömas. Sel hommikul ei tulnud ta. Läksin tema juure, et asja selgitada. See oli umbes kell ½ 8 hommikul. Kuigi aknast nägin, et te-

Karl Aavik 2003. aastal.
FOTO ARNOLD RAMMO

ma toas oli liikumist, ei lastud mind kobe sisse. Alles mitmekordse energilise kõlistamise päale avati uks ja mind võttis vastu erariides isik, kätatades mulle vene keeles: "Mis teie siit otsite!" Punaarmee sõdur seisis püssiga seespool ukse juures. Kui ma ütlesin, et olen Juhan Aaviku ema ja tulin teda sööma kutsuma, lausus ta kurjalt: "Kes teile ütles, et siin läbiotsimine on?" Siis pandi mind kaugemale toa nurka istuma ja mul ei lubatud oma pojaga mitte sõnagi vahetada. Läbiotsimine oli nähtavasti alanud juba mõne tunni eest ja minu sinna jõudmise ajal juba lõpule jõudnud ning seda olid toimetanud mitu isikut. Üks fanaatilise ilmega kõhna kahvatu näoga ja hõreda habemega mees paistis nende juht olevat, teine mees koraldas asju, kolmas kirjutas protokollid. Need kõik rääkisid omavahel vene keelt ja neljas oli tõlk. Laua päale olid laotud poja raamatud, kirjavahetus, fotosid ja muid pabereid, mida läbiotsijad kõik kaasa võtsid. Päale selle olid sääl veel tema elektrihabemeajamise aparaat, 3 uuri ja muud, mis ka kaasa võeti.

Ülekuulamist minu sääloleku ajal enam ei olnud, kuna see oli arvatavasti juba enne toimunud. Mulle anti mingi pikalt täiskirjutatud paber allakirjutami-

seks, mida ka tegin ilma, et oleksin saanud seda lugeda.

Relvi meie pojalt mingisuguseid ei olnud ja meie teada polnud ta millegis süüdi.

Siis nad hakkasid minema ja võtsid poja kaasa. Tuba pitseeriti kinni. Mulle öeldi karmilt, et ma sellest stseenist kellelegi ei tohi rääkida ähvardusega, et muidu võib mul halvasti minna. Nõnda kadus meie poeg ja meie ei julgenud tema saatuse üle kuskilt ametiasutusest järele pärida, kartes, et meid endid võidakse areteerida. Saatsime pojale katseks Tallinna keskvanglasse raha. Esimene saadeti läks nähtavasti talle kätte, kuna teine tuli tagasi märkusega, et adressaati ei ole sääl.

Sellaseid inimeste kadumisi oli tihti, nagu kuulsime juba eelmisest talvest alates. Meie ei ole oma pojast, päale tema äraviimist, midagi kuulnud ja tänapäevani on teadmata tema areteerimise põhjus ja saatus üldse.

Miks?

Sellele küsimusele pole ka aeg vastust andnud, kuigi palju aastaid hiljem (22. märtsil 1990) tuli Karl Aavikule kiri ENSV Prokuratuurilt, et vastavalt "Lisaabinõudest õigluse jaluleseadmiseks 1930.–40. aastatel ja 1950. aastate algul toime pandud repressioonide ohvrite suhtes" paragrahvile 1 on vend täielikult rehabiliteeritud. Vanemad seda paberit enam ei näinud.

Mõni aeg tagasi kohtusin Roman Toiga, kes oli Juhan juunioriga, nagu ta sõnab, hea sõber. Ka tema küsib jätkuvalt, valu hääles: "Miks? Miks? Miks? Ta oli nii heatahtlik, sõbralik ja romantiline noormees. Kadus jäljetult."

Mine tea, ehk ei pruugi siin suuri maailmavaatelisi erimeelsusi taga ollagi, vahest lihtsalt mingi noortevaheline asi. Fantasereerin – ehk mõne kena neiu pärast näiteks? Sel ajal võis aga mõtlematult pilatada sõna maksta inimelu. Kui see vaid võimalik oleks, siis esitaksin sama küsimuse ühele tollasele noormehele, Narvast pärit orkestrijahi pojale, kes samuti Juhaniga rohkem kokku puutus.

Neid reetmise lugusid palun võtta kui palvet, et me suudaksime õppida eelnevate põlvkondade ja omaenese igapäevaelu vigadest.

Tee seda, millesse sa usud

... ja usu seda, mida sa teed, siis ei pea keegi sind motiveerima. Karl on väga tä-

nulik oma isale, et ta tema džässihar-
rastust ei alavääristanud, vaid hoopis
innustas, vaatamata täiesti teist laadi
isiklikele eelistustele ja huvidele. Nii
džässi kui ka saksofoniga on Eestis
muidugi igasuguseid aegu olnud, ise-
gi selliseid, mida on võrreldud riigi-
reetmisega.

Karl: "Kui minult on küsitud, siis
olen alati ausalt vastanud, kes ma
olen, mida teen või olen teinud. Ja
taevale tänu – siin ma olen. Ka mu-
sitseerimisel olen truuks jäänud oma
tõekspidamistele. Muidu räägitavat, et
pidin aeglase loomuga olema. Võib-
olla küll – naise võtsin ka alles kuue-
kümneselt. Unistaja olen aga tänase
päevani."

Kui lisaks eespool kirjutatule ha-
kata üles lugema kõiki orkestreid, kus
Karl Aavik on mänginud, siis olen
kindel, et midagi võib välja jääda:
Mickey's, Uno Naissoo Swing Club,
Eesti Raadio estraadiorkester, bigbänd
Kalev, mitmed tantsu-, kohviku- ja
restoraniorkestrid. Karli vitaalsus on
imetlust väärt, aastatele vaatamata lä-
heb ta tänaseni teisipäeviti Kaitseliidu
puhkpilliorkestri proovi. Mõnikord
käivat pea nii ringi, et minna on ras-
ke, aga seitsme aastakümne oma-
seks saanud pillimäng ja muusika
rütm loovad taas hingamise korra.
Ta kodusel raamaturiivil on koguni
kahes reas maailmakuulsate saksofo-
nimängijate pildid; muusika ongi see,
kus saavad kokku minevik, olevik ja
tulevik.

Vaatan üht pilti, kus Karl ja Lin-
da seisavad kõrvuti isa-ema haul
Stockholmi kalmistu määndide all.
Tean, et puudub kolmas. Meie hilju-
tisel kohtumisel rääkis Karl oma ven-
nast olevikus, justkui ta oleks elus.
Aga võib-olla ongi?

POP JA ROCK

Eesti 2004. aasta trendid ja suundumused

Peatee jätkuv rohtukasvamine

MARGUS KIIS

2004. aasta kommertsiaalse popmuu-
sika kandepind Eestis kahanes veel-
gi. Kui 2003. aastal sai veel rääkida näi-
teks nn süldimuusika suurest buumist
ja edust, siis nüüd võis mingist peatee-
voolust rääkida peamiselt vaid tüdru-
kutebändide väikese laine puhul. Pärast
Nexuse üsnagi suurt populaarsust teki-
tati ridamisi naistest-tüdrukutest grupi-
kesi: Ice Cream, Dynamint, JZ Belle jt.
Samas on see küll üsna hale jäänuk kuri-
kuulsatest "tümakaaegadest". Tõsi, vas-
tukaaluks on mõned Eesti n-õ produtsen-
did korraldanud "casting'uid" uute ra-
haprojektide loomiseks. Näiteks Mayor
Arts Organization reklaamis septembris
projekti "FenoMen", kuhu konkursi kor-
ras otsiti andekaid laulu- ja tantsupoisse.
Esinduslikust žüriist (Lauri Pihlap, Reno
Hekkonens, Zoja Hertz, Timo Vendt ja
isegi Vaiko Eplik!) hoolimata polnud hil-
jem asjast midagi kuulda. Plikadepundi
konkursi kuulutas umbes samal ajal väl-
ja ka Caateri ninamees Kalle Kukk. Asja
krooniks pani teleasaade "Koosolek"
kokku ansambli pensionäridest (Edele
Rõuk, Erna Mäe, Silvi Saar, Eve Jänes ja
Madis Tomson), millele kirjutasid lau-
le Ivar Must ja sotsiaalminister Marko
Pomerants, stiliseeris Gerli Tinn ja pro-
duseeris Arne Valmis.

Eesti kommertspopi veteranid, an-
samblid 2 Quick Start ja Jam said oma
dekaadipikkust aktiivset tegevust rahu-
meeli pühitseda, kuna eriti keegi ei põö-
ranud sellele suurt tähelepanu. *O tempo-
ra o mores.*

Viimase korralikuma plaadimüügitali kadu

Raadio 2 lõpetas augustis plaatide ja kas-
settide müüginumbrite üle arvepidami-
se, kuna kedagi ei paistnud see huvitavat,
kuid tööd kokkupanemisega oli küllaga.

Raadio 2s oli vastav saade alates 1994.
aastast, esialgu ainult CD-tabelina, hiljem
hakati arvestama ka MC-kassette. 1998
hakati eraldi tabelis arvestama välismaa ja
kohalikke plaate, veidi hiljem lõpetati ar-
vestus teistest kõvasti rohkem müüvate
nn 99-krooniste plaatide üle. Üks arves-
tamise lõpetamise peamisi põhjusi oli aga
müüginumbrite eneste drastiline vähene-
mine, mis on muide ülemaailmne probleem.
Noored ei taha enam eriti plaa-
te osta, kuna netist saab ka tasuta, vane-
mad inimesed sageli ei osta arvestuse al-
la käivatest poodidest. Seega hakkab väl-
ja kujunenud kommertsmuusika struktuur
hääbuma. Mis asemele tuleb?

Äärealade jätkuv tõus

Samas on hakanud kõvasti pead tõstma
igasugused alternatiivsused, muutudes
järjest aktiivsemaks ka meedia vallas. Tõsi
küll, raadio ei armasta endiselt "teistsu-
guseid". Nii kostab enamikest siinsetest
raadiojaamadest endiselt 1980-1990nda-
te lääget popijura ning sedagi imporditu-
na. Ka internetis on eesti muusikat suhte-
liselt vähe üleval, seega peale plaatide po-
legi eriti muid võimalusi kodumaist kraa-
mi kuulata.

Aga plaate teevad mõnuga ning tõus-
vas gradatsioonis ääremängijad. Pärast
2003. aasta (Tartust saadud) kikkstarti
on eesti hip-hop kõrgseisus. Oluliseks
rāpilinnaks on saanud Rakvere (eesotsas
TommyBoy ja Def Rāäduga), Tartus on
Chalice saavutamas peavoolustaari posit-
siooni, Tallinnas tegi 2004. aastal eduka
tagasituleku Toe Tag leidliku ja mitme-
kūlgse plaadiga "Legendaarne". Lisaks
neile on Eestis kümneid, kui mitte sadu
igasuguste nimedega räpi- ja hopipunte,
kes on küll suuresti erinevad oma "inst-
rumentaalpõhjade" poolest. Kuna Eestis
pole õnneks getokultuuri, siis räpipuntide

Tartus on räppar Chalice saavutamas peavoolustaari positsiooni.

FOTO PRIIT SIMSON/EESTI PÄEVALEHT

tekstid on enamasti kas ropumat sorti he-donismist või püherdavad lihtsalt klišeedes.

2004. aasta tugev tõusja on *metal-scene*, pikajuukselised pealoojajad on jõudnud isegi kodumaistesse mobiiltele-fone sahkerdavatesse telereklaamidesse. *Metal*'i-kultuuri tõusu on soodustanud ka jätkuv üldrahvalik huvi okultismi, maa-usu vastu (Metsatöll, Raudants jt), kuid ka rahvuslike meeleolude tõus (Loits). Seda, et *industrial* on Eestis popp, näi-tab ka Ida-Saksa pundi Rammstein popu-laarsus, kuigi kohalik No Big Silence pole suutnud nendega eriti oma tegemistes sammu pidada.

Omapäraseid talente otsib endiselt Umblu Records. Kummalisi, peamiselt küll elektroonikaga mässavaid tegela-si leiab ning nende plaate väljastab endi-selt Kohvirecords, samuti Ulmeplaadid. Asutus on ka seni pigem veidriks peetud muusikute püüdmisele. Näiteks võib tuua Tartu kuulsuse Erkki Hyva, kel-le, pehmelt öeldes, omapärase muusi-

kaga plaadi andis välja Kohvirecords Õunaviks.

Tavapärasema rocki (Genialistid jt) väljaandja on ikka plaadifirma Elwood. Üldiselt ei looda alternatiivfirmad mingit erilist kasumit ning töötavad peamiselt entusiasmil.

Vanilla Ninja saaga jätkub

2004. aastal sai Vanilla Ninjast esimene Eesti päritolu muusikakollektiiv, millel on kusagil teises riigis singel tipp 10nes. Hiljem, sügisel sai sellest esimene Eesti päritolu punt, millel Eestist väljaspool al-bumite müügitabelis album tipp 3s (sep-tembris Saksamaal). VNi singlid ja albu-mid olid tipp 20s veel Austrias ja Šveitsis.

Järgmisel aastal esindab bänd Euro-visioonil just Šveitsi. Kõige selle eest tuleb Eesti neidudel muidugi tänada Saksa lääge popi kunni David Brandest, kes 1980ndatel oli Bad Boys Blue produtsent, mis samuti oli immigrantidest koosnev punt. Järgmiseks lubavad ninjad vallutada muidugi Ameerika. Nii et püsige lugemi-

sel! Ja muidugi ka kuuldel.

Vanad lahkuvad riburadapidi, kuulsus jääb

2004. aasta oli "rikas" igaveseks lahku-nud eesti rocki/popilegendide poolest. Võimsaks avapauguks suri suvel ootama-tult üks suurimaid ja teenekamaid koha-likke rockimehi Gunnar Graps. Hiiumaal uppus tuntud luuletaja ja tekstimeister Ott Arder. Nädal Arderist hiljem suri hai-guse tagajärjel teenekas laulutekstimeis-ter Henno Käo. Sügise alguses vana koo-li levilaulja Kalmer Tennosaar. Teeneline suveniir Olev Vestmann jõudis saada vaid kuuekümnendaastaseks.

Pärast sellist usinat vikatitööd pidi eesti rockirahvas midagi ette võtma. Novembris 2004 avati Tallinna Rock Café seinal mälestustahvel Gunnar Grapsi nimega. Samas asutati lõpuks ometi Eesti Rocki Kuulsuste Hall, mille esimene liige on GG. Kes on järgmine?

Muusikapäevad – Hugo Lepnurm 90

IA REMMEL

26. – 31. oktoobrini toimusid mitmeid Eesti piirkondi hõlmavad muusikapäevad, teemaks Hugo Lepnurm 90. Sündmused haarasid erinevaid muusikavaldkondi: Tallinnas, Viljandis, Raplas ja Kuusalus kõlas kontserdil Hugo Lepnurme looming kõrvuti Peeter Süda ja Rudolf Tobiase looduga; Viljandis toimus Lepnurme õpilase Ines Maidre meistrikursus, Eesti Teatri ja Muusikamuuseumis peeti mälestusõhtu, kus musitseeriti ka professori koduorelil. Raplas toimus Hugo Lepnurme mälestusseminar teemal “Peatükke kultusmuusika ajaloost”, Viljandis konverents, kus ettekandeid pidasid Ines Maidre ja Anzori Barkalaja. Eesti Orelisõprade Ühingu väljasõidupäeval külastati professor Lepnurmega seotud paiku Tapal, Käsmus, Loksal, Leesil ja Tsitres. Muusikapäevadeks valmis ka Hugo Lepnurme mälestusteraamat Eesti Muusika Infokeskusest.

Muusikapäevadel toiminust kõnelevad Andres Uibo ja Toomas Siitan.

Andres Uibo: “Kõik päevadel toimuv oli omamoodi huvitav. Oli ju väga erinevaid üritusi, kuna Lepnurm oligi väga mitmekülgne inimene: organist, suur muusikaajaloo tundja, helilooja ja ka jutustaja vennastekoguduses. Osavõtjaid kogunes väga palju – umbes 4000–5000; sellel peab mingi põhjus olema, miks rahvas nüimoodi kokku tuleb.

Väga oluline oli kindlasti tema raamatu esitus. Siis mälestusõhtu Teatri ja Muusikamuuseumis, väljasõit Lepnurme kodukanti. Suured kirikukontserdid. Rapla päevast räägiti vaimustusega, kui hästi see õnnestus.

Lepnurm ei olnud küll eesti orelimuusika algataja, küll aga hoidis ta eesti orelikultuuri alal läbi pikkade aastate, kui asi ähvardas päris ära kustuda. Ta jäi igal ajal oma elupõhimõtete juurde. Sellepärast vallandati teda mitu korda konservatooriumist, siis töötas ta Raplas või Tapal ja tegi oma tööd väga täpselt ja hoolikalt. Ja ta algatas tollal isegi võimatuna tunduva ettevõtmise: 1973. aastal ilmus esimene heliplaat “Eesti orelid”. Hiljem hakkas kogu Euroopa selliseid sarju tootma. Lepnurm kaardistas kõik orelid ja selle plaaditegemise varjus tehti isegi Eesti ore-

Organistid-korraldajad Lepnurme tütarde Urve Aulise ja Virve Soodega.

FOTO AIME KALLIKORM

lid korda. Tänu tema targale asjaajamisele elati see aeg suhteliselt hästi üle.”

Mälestusseminaril Raplas “Peatükke kultusmuusika ajaloost” pidasid ettekande Toomas Siitan ja Mart Jaanson. Vaba klaverisaate kujundamisest rääkis Olav Ehala.

Toomas Siitan: “Minu teema oli arutus muusika kiriklikust ettekandelaadist ja sellest, kust need kriteeriumid on pärit. Me arvame, et toetume vanale, peaaegu tuhandeaastasele kirikumuusika traditsioonile, aga meie ettekujutus n-ö kiriklikust muusikaesteetikast on kujunenud pigem alles 19. sajandil. Siis pöördui ajaloo poole, hakati sellest idealiseeritult mõtlema ning vastandama kaasaega ja möödaniikku. Samuti tekkisid alles siis ettekujutused laulmisviisist, mis kirikusse sobib – see pidi olema vastandlik ilmalkule musitseerimisele. Sinnamaani oli kirikus alati kaasaegset muusikat ette kantud ja kirik käis 19. sajandi alguseni hästi sünkroonis omaaegse üldise muusikalise väljendusega – võiks öelda, et ühel hetkel kirikumuusika võõrdus sellest.

Mart Jaanson käsitles instrumentaalmuusika kasutamist kirikus. See on põnev, kuid keerukas teema. Siin ei ole otsustamiseks selliseid otseseid kriteeriume nagu vokaalmuusikas tekst. Lõppjärel oleks pisut paradoksaalne tõdemus, et instrumentaalmuusikas võib olla vaimulik kõik, mida kirik vaimlikuks tunnistab.”

Kokkupuuteist Lepnurmega meenutab Siitan, et kuigi tal õnnestus Lepnurme muusikaloo loenguid kuulda alles viienadal kursusel, mitte esimesel, nagu oluks õppeplaani järgi loomulik, jäi neist just seepärast sügav mulje, sest ta oli selleks ajaks juba ise paar aastat töötanud muusikaajaloo õpetajana. “Olin põhikursuse enda jaoks selgeks teinud ja seepärast ma tõeliselt nautisin tema loenguid. Seal oli alati palju vihjeid kirjandusele, üldajaloolle ja kui sa ei tundnud end selles materjalis kodus, siis sattusid raskustesse. Iga niisugune väike vihje või nali lisas vürtsi sellele, mida sa juba teadsid. Ta mõtles väga huvitavalt ja tundis põhjalikult oma valdkonda.”

Klaveriloomad soovivad

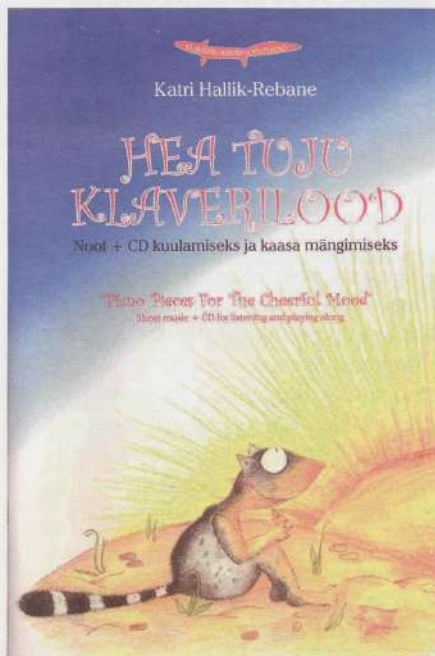
Selle aasta klaveriõpetajate päeval Nõmme muusikakoolis tutvustati üht uut, lõbusat ja kutsuvalt värvikat noodiraamatut. Noodi autoriks on Katri Hallik-Rebane, Tallinna Vanalinna muusikakooli klaveriõpetaja.

Katri Hallik-Rebane: Idee noot välja anda tekkis tunduvalt hiljem kui enamik selles leiduvaid lugusid. Kuna ühel hetkel polnud mul võimalust noodist mängida, hakkasin ajaviiteks ise lugusid mõtlema. Kui neid oli kogunenud juba üksjagu, pakkusin mõnda mängimiseks õpilastele. Minu suureks rõõmuks vaimustusid nad neist ja küsisid uusi juurde. Noodid hakkasid levima käest kätte ning üks laps moodustas isegi sõpradest bändi, et neid lugusid mängida. Arvasin, et neile lastele võiks mu noot rõõmu teha, ja siit ka mõtte lood noodina-plaadina välja anda.

Kuna sihtrühmaks on muusikakoolis õppivad ja ka selle lõpetanud klaverimängijad, kujutlesin end tagasi muusikakoolis õppimise aega. Meenus soov tõsise, auväärse repertuaari kõrvale mängida ka muretumat-lõbusamat-kergetamat muusikat. Sellist, mis ei nõuaks õppimisel tohutu jõupingutusi ja süvenemist kõikvõimalikesse artikulasiooni-pedalisatsiooni jm probleemidesse. Puudus oli lugudest, mida mängida lõbusamatel juhtudel, näiteks kas või sugulaste sünnipäevadel, kui palutakse, et "mängi ometi meile midagi...". Paraku polnud enamasti midagi sobivat mängida.

Samuti meenusid ilmetud must-valged luitunud noodid ning kadedusetunne, vaadates esimese klassi laste värvilisi noodiraamatuid.

Miskipärast on uusi ja huvitavaid noote meie kaubandusest raske leida.

Vana raudvara, Mozartit, Beethovenit, Tšaikovskit, Griegi jpt on mängitud ja mängitakse alati suure rõõmuga.

Eesti muusikast rääkides meeldisid mulle lapsena ja meeldivad ka minu praeguste õpilastele Rein Rannapi klaveripalad. Ehk just oma rõõmsa, humoorika oleku tõttu. Sest kui meie ümber on iga päev nii palju rõõmidust, halbu uudiseid ja halli olekut, mõjub lausa vitamiinina, kui keegi julgeb olla rõõmsalt lapsemeelne ja õnnelik oma muusikas.

Kohe alguses oli mul kindel teadmine, et noot peab välja nägema rõõmus ning värviline. Noodis toimetavatele klaveriloomadele andis kuju minu õde Kerstin Hallik.

Noodi juurde plaadi tegemisel olid tähtsad kaks mõtet. Esiteks mõtlesin nei-

le, kes soovivad lugusid õppida iseseisvalt. Olgu siis muusikakoolis õppivad või selle juba lõpetanud lapsed. Esmapilgul kohati ehk veidi keerulises rütmipildis orienteerumiseks või noodivigade parandamiseks peaks olema abiks CD, millele on lindistatud kõik kümme lugu.

Teiseks on mul kamermuusika sõbrana kahju neist usinatest klaveriõpilastest, kellel muusikakooli programmis puudub võimalus ansambli mängida. (Põhjusi on siin mitmeid: ruumi-, aja-, õpetajate, finants- jm probleemid.) Ansambli mäng annab aga harjutamisele hoopis teise tähenduse ja motivatsiooni.

Mõte arranzeerida pop-bändile ja klaverile tuli soovist ühendada muusikakoolis viljeldavat klassikalist ning tänapäevast noortemuusikat. Eks ole ju paljude tänapäeva laste unistuseks saada lauljaks või rockmuusikuks. Plaadil on juba tuttavast viiest loost seaded klaverile ja popbändile. Plaadil lõpust leiab needsamad lood veel kord, siis juba ilma klaverita. Selliselt saab harjutada ühtaegu nii ansambli mängu kui ka fantaseerida end hetkeks lavale prožektorite valgusse bändi solistik. Arranzeeringud tegi plaadile Peeter Rebane.

Peaaegu kõik noodis leiduvad lood on järele proovitud minu enda ja mu kolleegide õpilaste peal. Vastukajad on olnud väga soojad. Lood on olnud lastele arusaadavad ja tehniliselt hästi omandatavad. Tänu just õpilaste innukusele ja rõõmsale elevusele leidsingi endas julgust pakkuda neid lugusid mängimiseks ka teistele, minuga samal lainel elavatele inimestele.

Võidukas
Malle Maltis.
FOTO
ERAKOGUST

Muusikaakadeemia üliõpilase suurvõit

Muusikaakadeemia kompositsiooniüliõpilane Malle Maltis võitis oma teosega "Res" "International Electroacoustic Music Competition MUSICA NOVA 2004" raames peetud konkursil esimese preemia.

Malle Maltis saavutas esikoha akustilise instrumendi/hääle/ansambli ja elektroakustiliste teoste kategoorias. Žüriisse kuulusid Rainer Burck, Lenka Dohnalova, Juraj Duris, Pavel Kopecky, Rudolf Ruzicka. Kokku võistles 121 teost 29 riigist. MUSICA NOVA 2004 toimus Prahast 7. novembril. Rohem infot konkursi kohta on saadaval võrguadressil <http://www.musica.cz/musnova>.

Laulsid noorte meeskoorid

ENN OJA

27. novembril kogunes Eesti Meestelaulu Seltsi (EMLS) algatusel Pärnu kontserdimaja enam kui 300 noort laulumeest, et kontserdiga tähistada seltsi noorte meeskooride tegutsemise viiendat aastapäeva. Kontsert pakkus ülevaate noorte meeskooride senistest tegemistest, praegusest tasemest ja tulevikusuundumustest.

Kuna noormeeste koore üksikutes koolides enamasti pole võimalik moodustada, esitas tuntud poistekooride dirigent Hirvo Surva EMLSis mõtte koondada häälemurde läbinud noormehed koolivälisest, maakondlikesse kollektiividesse. Nii asutati 1999. aasta sügisel Tallinnas, Pärnus ja Virumaal esimesed noorte meeskoorid. Peatselt alustasid noormehed ühistes ridades laulmist Raplamaal, Saaremaal, Põlvamaal, Viljandimaal, Hiiumaal, Elvas, Tartus ja mujal. Käesoleval ajal tegutsevad noorte meeskoorid enamikus Eesti maakondades, kogunedes erinevatest koolidest paar korda kuus ühislaulmisele või esinemisele. Nendega töötavad entusiastlikud pedagoogid-koorijuhid. Koos samalaadsete poistekooridega on nad arvestatavaks lauluväeks laulupidudel-laulupäevadel.

Õnnestunud kontserdi korraldamisel oli väljapaistev osa Pärnu Noorte Meeskoori dirigendil Maimu Muttikul. Kontserdi kuulajale hakkas aga silma kõrva asjaolu, et heliloojad on käesoleval ajal noortekooride ees suured võlgased. Noortele ei ole tänapäevast ja eakohast repertuaari.

Üsna sageli on üldsuses juttu noorte vaba aja sisustamise vajalikkusest. Küllalt kallite spordiprojektide kõrval vajavad kindlasti suuremat tähelepanu ka noorte huvialakollektiivid, nende hulgas nii orkestrid kui koorid. Üks elujõulisi võimalusi ongi noormeeste koondumine meeskooridesse. Seda kõike mõistes on EMLS-i juhatus ja tema esimees Jaan Ots suunanud oma teravdatud tähelepanu poiste ja noormeeste kooriliikumisele. Kõik poistekooride ja noorte meeskooride lauljad on seltsi liikmed ja igal aastal saavad teoks poiste- ja noorte meeskooride laulu-laagrid ja ühislaulmised. Kõik need lauljad võtavad osa üleriigilistest ja kohalikest laulupäevadest. EMLS tegutseb selle nimel, et ka tulevikus laulaksid Eestis meeskoorid.

Meestevägi Pärnu kontserdimaja laval.

FOTO ANTS NILSON

Omaloomingu päev pakatas värsketest ideedest

PILLE KANGUR

13. novembril toimus Tallinnas, Lasnamäe Muusikakoolis IV muusika- ja kunstikoolide õpilaste omaloomingu päev. Ürituse algatajate-korraldajate, Lasnamäe Muusikakooli õpetajate Luule Jõehe ja Tiina Vurma idee on pakkuda väljundit loomingu ja improvisatsiooniga tegelevatele lastele ja nende õpetajatele. Kuna laste loovuse arendamisel on suur osa õpetajal, siis on omaloomingu päev muusikaõpetajatele oluline sündmus saamaks innustust, enesekindlust ja uusi ideid. Loominguline tegevus meie muusikakoolides toob traditsioonilise ja veidi rutiinsesse õpetusse – heliredelid, klassikalise muusika nooditruu esitus – vaheldust ja põnevust. Õpetaja osaks on siin avada laste fantaasia, näidata erinevaid võimalusi näiteks tuntud lastelaulude tõlgitsemisel, samuti ärgitada andekaid noori ise muusikateoseid looma.

Konkursil osalesid noored muusikud üle Eesti – Tarvastu, Tartu 1., Tartu Elleri-nimelise, Viljandi, Saku, Tallinna, Nõmme, Vanalinna, Lasnamäe ja Kiili muusikakoolist. Omaloomingut hindas žürii koosseisus Olav Ehala, Tuule Kann, Inga Lehto, Külli Kaats ja Malle Maltis. Esmakordselt olid kaasatud ka Tallinna Kunstikooli õpilased Riste Laasbergi ettevõtmisel ja Katrin Tukmanni ning Eve Kase juhatamisel.

Omaloomingu päev koosnes mitmest voorust. Alustuseks kuulati improvisatsioon tuntud lastelaulude “Hiir hüppas”, “Vares vaga linnukene” ja “Meie kiisul kriimud silmad” teemadel. Siin paistisid leidlikkuse ja humoorikusega silma Lasnamäe Muusikakooli rahvapilliorkester, Pärtel Toompere, Evelin Kuuskla, Lily ja Laiili Leppik. Päeva teises osas, heliloomingu voorus, esitasid noored muusikud oma kompositsioone, millest inspiratsiooni saades maalisid kunstikooli õpilased kauneid taieseid. Sellest voorust võttis osa üle kolmekümne õpilase, põnevaimate teoste autoriteks Matis Leima Sakust,

Omaloomingu päeval otsiti muusika ja kunsti seoseid. Üks üritusel sündinud pildidest, Tallinna Kunstikooli õpilase Laive Kovalenko "Värvid tulevad päikesest".

FOTO RISTE LAASBERG

Liina Vilgats Nõmmelt, Priidik Kant Viljandist ja Elisabeth Haamer Tarvastu Muusikakoolist. Omaloomingu päeva lõpuosa improvisatsioonis ammutasid noored muusikud inspiratsiooni kunstikooli õpilaste teostest, mida publik võis muusika kõlamise ajal näha ekraanile projitseerituna. Siin helinasid meeldejävvaimaid fantaasiapilte Madis Kukk Nõmmelt ning Tiina Tubli ja Katharine Toomik Viljandi Muusikakoolist.

Žürii ülesanne oli eeskätt tutvuda laste loomingu ja ergutada neid edasisele loometegevusele. Olav Ehala hindas loomingu päeva väga positiivseks, märkides ära rohkem osavõtjate arvu, samuti võistlusel antud vabadust instrumentide koosluse ja žanrite valikul. Meeldivaks kogemuseks oli ideede värskus ja teravmeelsus, ning tore oli tõdeda, et meil on häid õpetajaid, kes väärtustavad loovust ja innustavad lapsi fantaasiat arendama. Uudne ja huvitav idee oli kujutava ja helikunsti ühendamine.

Läbi aastate on aktiivseimad osavõtjad olnud Eugenia Kirsi õpilased Saku Muusikakoolist ja Inga Lehto õpilased Nõmme Muusikakoolist; vilgas loominguiline tegevus käib ka Viljandis õpetaja Marge Loigu eestvedamisel.

Traditsiooniliselt anti sellel aastal välja ka kogumik laste loodud teostest, mis täiendab meie erialaõpetajate pedagoogilist repertuaari. Kindlasti on ka õpilastel põnev mängida oma eakaaslaste loodud muusikat.

Muusika ja arhitektuur

Pärnu Nüüdismuusika Päevad 2005

GERHARD LOCK

Muusika ja arhitektuuri seoseid on kirjeldatud või uuritud mitmel viisil, sealhulgas ühiskondlikena (Tonon), matemaatilis-geomeetrilisena (Haase) või analoogide-metafooride kaudu (Rihm). Sellele liisanduvad (multimeedia)installatsioonid, nn ruumikompositsioonid või nn *soundscapes* (kõlamaastikud).

Muusika ja arhitektuuri temaatikat käsitlevad ka selle aasta Pärnu Nüüdismuusika Päevad (PNP), mis toimuvad ajavahemikul 19. – 23. jaanuar. Muusika ja arhitektuuri puutepunkte leiame juba Bachi ja Dufay muusikas, aga varemgi. Modernistlikus muusikas esindab arhitektuurilist mõtlemist eeskätt rumeenia päritolu kreeka helilooja ja arhitekt *in persona* Iannis Xenakis (1922–2001) – seekordse festivali teemahelilooja. Samas olid ka uus-viini koolkonnal sidemed oma aja uuenduslike arhitektide ja nende mõttemaailmaga. Modernistliku helikeele ja arhitektuurilise mõtlemise seoseid leiame ka Erkki-Sven Tüüri muusikast.

PNP kontserdikavades kajastub kogu eespool nimetatud temaatika, esinejateks eesti uue muusika parimad interpretid NYJD Ensemble, Ansambel U.; Küberstudio jt, kontsertide hulgas ka Toivo Tulevi autorikontsert Tallinna Kammerorkestriga Tõnu Kaljuste juhatusel. Huvi pakub teadusdraama "Kaitsmine", Pärnu Kunstide Maja luuleteatri esitus Xenakise doktorikraadi kaitsmise protokollil põhjal.

Festivali raames toimub konverents teemal "Muusika ja arhitektuur" rahvusvaheliste külalistega: Saksamaalt Ludwig Holtmeier, Schönbergi-uurija, ajakirja "Musik & Ästhetik" kaasväljaandja ja samanimelise ühingu president ning saksa Gesellschaft für Musiktheorie asepresident, Freiburgi Hochschule für Musik professor; Inglismaalt kognitiivse muusikateaduse esindaja Nicholas Cook, Londoni ülikooli Royal Holloway professor, ning Prantsusmaalt François-Bernard Mâche, helilooja, Académie des Beaux-Arts liige ja Iannis Xenakise Ühingu president. Soomest liitub Mats Lillhannus (Åbo Akadeemia). Kutsutud on ka eesti mo-

dernistliku kunsti *grand old man* arhitekt Leonhard Lapin ning eesti muusikateadlased Mart Humal, Jaan Ross ja Toomas Siitan.

Georges Foliot' koostatud näitus "Iannis Xenakis: helilooja ja arhitekt" tutvustab Xenakise loomingut (10. 01.–10. 02. 2005 Pärnu Endla Salmassaalis, 18. 02.–11. 03. 2005 Helsingi raudteejaamas). Festivali raames toimub ka Nicholas Cooki eesti keelde tõlgitud raamatu "Muusika. Kujutus. Kultuur" esitus.

PNP üritused toimuvad Pärnu Endla saalides, Pärnu Uue Kunsti keskkuses, Pärnu raekojas ja Agape keskkuses. Festivali korraldajal Eesti Arnold Schönbergi Ühingu valmis 2004. aasta lõpul võrgukoduleht, mis tutvustab ühingu tegevust nii eelmisest sajandist kui ka selle aasta festivalil toimuvat (www.schoenberg.ee).

Schönbergi-uurija Ludwig Holtmeier tuleb Eestisse Pärnu Nüüdismuusika Päevade külalisena.

FOTO ERAKOGUST

M E L O M A A N

Lepo Sumera. Symphony No 6, Cello Concerto, Musica profana. David Geringas, Estonian National Symphony Orchestra, Paavo Järvi.
BIS CD-1360

Praegu on meil õues jaanuar 2005. Heliplaat on aga salvestatud rohkem kui kolm aastat tagasi ehk oktoobris 2001 Estonia kontserdisaalis; kolmes ametis, s.o helirežissööri, produtsendi ja digimonteeriija rollis Mädo Maadik. BISI firma tundub olevat hea komme maksimaalselt infot jagada, mitte ainult salvestatud teoste ja esitajate kohta, vaid ka tehnilisi üksikasju. Näiteks saame teada, et kasutatud on Schoepsi mikreid, Yamaha O2R pulti ja salvestatud Sony PCM 7010-ga. Väga kena komme. Annotatsioon, mis puudutab Lepo Sumerat, on informatiivne ja hästi loetav nagu selle autori, Merike Vaitmaa puhul tavaks, ning tõuseb energiliselt esile David Geringase, ERSO ja Paavo Järvi sõna-sõnalt ja aastast aastasse korduvatest annotatsioonidest. Aeg läheb ning inimesed ja nende koht maailmas muutuvad, kauaks siis Paavo Järvi ikka nooreks ja ainult oma generatsiooni nõutavaimaks dirigendiks jääb. Vaatamata sellele on kolmekeelne (inglise, saksa ja prantsuse) buklett sisult huvipakkuv.

Eesti muusikas on rahvusvahelise rajajoone ületanud kolme

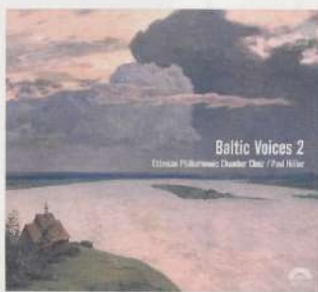
autori tšellokontserdid, need on Arvo Pärdi, Erkki-Sven Tüüri ja Lepo Sumera teosed. Kõige ulatuslikuma geograafiaga nii esitajate, esituste kui ka salvestuste poolest on Pärdi teos, aga tal on ka selle positsiooni saavutamiseks kolmkümmend kaheksa aastat aega olnud. Lepo Sumera teos on neist vormilt kindlasti kõige ulatuslikum ning sellele vaatamata ennustan talle Pärdi kontserdiga võrdset edu maailmas. Soliidne start on igatahes tehtud. Kontserdi üldist meeleolu rõhutavad nii osade helistikud (esimene a-mollis, teine e-mollis, kolmas g-mollis) kui ka autori remark kontserdi kvintessentsi ehk kolmanda osa soolokadentsi juures: *rubato moltissimo, molto poetico*. Komale järgnevat võib võtta kui kontserdi üldist alapealkirja. Salvestuse tugevad küljed on suure orkestri kõlamassiivide selektiivsus – partituuriga kuulates võib iga instrumenti hästi jälgida – ning teise osa pingeliselt kulgevad, metronoomilise täpsusega välja mõõdetud “stop’id” (M. Vaitmaa väljend) kui Sumera dramaturgiline võte. Esimene teos plaadil on nagu firmamärk, mis tekitab suurt huvi ka järgmiste vastu.

“Musica profana” (“Ilmalik muusika”) keelpillidele on äärmiselt efektne, üldmõistetava ja vaimuka helikeelga virtuoosne lugu, mida võib võrdset hästi esitada nii kammerkoosseisu kui ka suure keelpilliorkestriga. Kumba eelistada, ei oska seisukohta võtta. Sellel plaadil tundub koosseis olevat lausa tohutu – kahtlustan, et Mädo Maadik on seda ettekujutust ka tehnika abil soodustanud. Mõlemal variandil on oma eelised. Vertikaalne aeglane muusika eelistab kindlasti suurt koosseisu ning horisontaalne

motoorika on virtuoossem väiksema koosseisu puhul. Võibolla oleks mõttekas neid variante kombineerida, materjal võimaldaks seda, ilma et kuulajas tekiks kahtlus suure koosseisu virtuooslikes võimetes.

Kuid ERSO keelpillirühma muljet avaldavat suutlikkust demonstreerib seegi salvestis. Kuues sümfoonia on plaadi tõeline finaali. Ma ei oska või täpselt ei tea Lepo Sumera kõrval seada ühtegi teist heliloojat, kes suudaks kuulajat kaksikümne viis minutit tardunud, isegi külmunud muusikaga pinges hoida. Siinkohal tuleb meenutada, et teos on autori viimane pöördumine kuulajate poole. Hästi täpne on Merike Vaitmaa, öeldes: “...mõistatuslik, ängistav, traagiliselt meditatiivne”. Samuti on ta täpne, kui kasutab sümfoonia esimese osa iseloomustuses ingliskeelset väljendit “freeze”. Loodan, et Vaitmaa ei pahanda, kui arvan, et eelnevad teosed kannatavad võrdlusena välja väljendi “antifriissed”.

Toomas Velmet

Baltic Voices 2. Estonian Philharmonic Chamber Choir / Paul Hillier.
Harmonia Mundi HMU 907331

Sel sügisel ilmus Eesti Filharmonia Kammerkoori teine heliplaat sarjast “Baltic Voices”, mille laulud on üles korjatud Läänemere erinevatelt kallas-

telt. Sarnaselt eelmise plaadiga, on sellegi rõhumärk eesti loomingul, pakkudes kuulamiseks Urmas Sisaski Viit lau- lu tsüklist “Gloria Patri” ja Toivo Tulevi teost “And then in silence there with me be only You”. Lisaks veel ukraina/eesti helilooja Galina Grigorjeva teos “On Leaving”, taani autori Per Norgårdi “Winter Hymn” ja vene/saksa helilooja Alfred Schnittke “Three Sacred Hymns”. Seejuures on Tulevi ja Grigorjeva teoste puhul tegu nende esmasalvestusega.

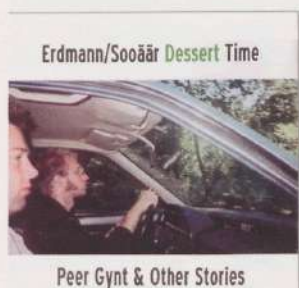
Nagu koori dirigent plaadibukletis märgib, iseloomustab Läänemere-äärseid alasid ühelt poolt Ida ja Lääne kultuurilmingute ühtesulamine ning teiselt poolt tolerants nende kõrvuti asetsemise suhtes. Plaadi kava on koostatud võimalikest teostest, mis kuuluvad kolme erinevasse ristiusu traditsiooni: katoliiklikku (Sisaski ja Tulevi looming), õigeusklikku (Grigorjeva ja Schnittke) ning protestantlikku (Norgård). Küsimeus nende traditsioonide erinevusest ja omavahelisest sobivusest võib ju mitmeti suhtuda, kuid selle plaadi raamides leiavad esitajad neile mingi ühise nimetaja, mille alla need nii erineva alusteksti ja helikeelega lood koondada. Üheks võluvaks omaduseks selle salvestise puhul on hästi diferentseeritud ja mitmekesine dünaamika (mis ei sunni samas kordagi helitugevuspuppu kruttima). Kestva piano üheks kaunimaks näiteks on kindlasti Sisaski “Oremus”, mis kõlab ometi nii intensiivselt, et ei lase mõtteniidil hetkekski katkeda. Äärmiselt suurt aktiivsust ja keskendumist kuulajalt nõuab Tulevi teos “And then...”, mille vokaalikasutus on ühtlasi vahest plaadi mitmekülgsem ja nõudlikem. Tulevi teoseid ei

saa kunagi esitada “valmis olevatena”, vaid ikka peab nende ettekandes osalema ka kuulaja, mis loodu väärtust minu arvates vaid suurendab. Plaadi kõige lüürilisem ning “heakõlalisem” teos on Norgårði “Winter Hymn”, mille tekst pärineb taani luuletaja Ole Sarvingilt ning mille alatoon on just nii palju religioosne, kui see avaldub ühe “keskmise luterlase” igapäevategemistes.

Salvestise ajaline, ja mulle näib, et ka sisuline raskuspunkt on Grigorjeva teos “On Leaving”, mille muusikas kohtuvad “ülev” ja “oma”. Seda sorti meeleolu, justkui tuleks iseenda tajumiseks sirutada maailma ääreni, otsida oma hinge ja usku kusagilt kaugelt. Viimase numbrina kõlab Schnittke “Three Sacred Hymns”, mis on selle plaadi kontekstis üldistava ja eespool öeldut kinnitava loomuga.

Kuigi plaadil kõlavad teosed on karakterilt ja helikeelelt erinevad, järgnevad need üksteisele sujuvalt, andes kuulajale piisavalt aega viimati mõeldud mõttega ühele poole jõuda. Plaat on nimetatud ka selle aasta Grammy heliplaadi auhinna nominendiks. Pidulik auhinnatseremonia toimub 13. veebruaril Los Angeleses, nii et loodame ilusaimat.

Anu Veenre

Peer Gynt & Other Stories. Erdmann/Sooäär Dessert Time.

AVA Muusika 001

Duos Dessert Time saavad kokku 1999. aastal Euroopa Noorte Jazzorkestris tutvunud saksa saksofonist Daniel Erdmann ning eesti kitarrist Jaak Sooäär.

Mõlemad on andekad muusikud: Erdmanni ilusa tooniga saksofon kõlab kõige paremini ballaadlikes päldes, Sooääre mäng kinnitab mitmekülgust, mida peegeldavad tema arvukad projektid-ansamblid nii siin kui ka kaugemal.

Siiski on raske pidada plaati “Peer Gynt & Other Stories” eredaks ja muljet avaldavaks. Sooääre ja Erdmanni *free happy jazz* (nii iseloomustavad nad oma väljenduslaadi ise) on sage li üsna *free*, kuid hoopis harvmini *happy*. Tegemist on muusikaga, kus on palju septimeid, noone ja sekundeid ning paiguti “vaba” (pahatihti mitte midagi väljendavat) ludistamist, kuid hoopis vähem kujundlikust, väljajoonistatud vorme ja sisulist arendust. Plaadil on napsi ülekaalus ansambli liikmete omalooming – lühilood, kus on vähe meeldejäävat, kui eespool mainitud tooni kvaliteet ja määngutehniline suutlikkus välja jätta. Siin tulevad appi Edvard Grieg ning sellised nostalgialikud nagu “Goluboi Vagon” ning “Lambada”. Norra klassiku üht-aegu isikupärane ja eksimatult põhjamine harmoonia- ning meloodiakujundus on oivaline materjal ka jazzmuusikutele ning Peer Gynti numbrites, veelgi rohkem aga Potsataja sinise vaguni loos ja eilse päeva menuantsus lööb parimatel hetkedel tõesti kõlama jazz, mis on nii vaba kui ka rõõmus.

Josep Sang

E-Studio. Eesti Muusikaakadeemia elektronmuusika stuudio looming. Erinevad esinejad.

Eesti Muusikaakadeemia

Lõpuks ometi on EMA elekt-

ronmuusika stuudio maa alt välja tulnud.

Stuudio juhi Margo Kõlari teos “Obscurus” pole mitte niivõrd ähmane, kuivõrd just kompromissitult segane ja võib-olla isegi ülekomponeeritud pala, mis ei tunnista mingeid stiili, meloodia, meeleolu vms piiranguid. Malle Maltis loob kvaasimeloodilise ja -*ambient*’se, aeglaselt lainetava elektrivälja, Kaido Suss mängib elektroonika ja orgaaniliste helidega (täpsemalt pudelitega). Liis Jürgens on teinud midagi päris imelikku – pannud “palju õnne!” korduma erinevate kiiruste, rõhkude ja lausujate suu läbi, lõpetades oma pala jälle kilistamisega millelgi pudelitaolisel. Mirjam Tally teoses “Kõik maastikud on vahast” adun seost kohaliku progepärandiga, ehkki kompositsioon on rõhutatult erraailine ja hõre. Hans-Gunter Lock töötleb hermeeetiliste tulemustega keelpillihele – lugu muutub lõpupoole päris tontlikuks ja kummastavaks. Janar Paeglise “Kordion” teeb umbes sama akordioniga, kuid väiksema kõlalise vaheldusrikkusega. Pille Kangur valmistab ainsa löögipõhise kompositsiooni, Lauri-Dag Tüüri “Tsütogenees” on kõle ja dissonantne *ambient*, millest genereeritav rakk on esmalt kaksifooniline, seejärel minimalistlik. Plaadi lõpetab Rauno Remme oma haige kompositsiooniga, mis saab koos Malle Maltise ja Hans-Gunter Locki omaga minult hindeks “viie”, ülejäänud “kolme” või “nelja”.

Erkki Luuk

Muusika detsembrinumbri puuduvad lk 16 ja 19 autorite nimed. Artiklite autorid on Urmo Kohv ja Elena Lass.

Lk 30 on vahetusse läinud Timo Steineri foto autor – autor on Harri Rospu. Toimetus vabandab.

Davenport. Rüki. Tiskotown

Manage silme ette pilt metsas ringi uitavast noormehest, kes muusats otsides meeleolukat meloodiat jõmiseb. See on Mihkel Kasemaa *alias* Rüki, kelle kahe aasta jooksul kogutud emotsioonid ja loominguiline innustus ilmus debüütalbumina, mille nimeks “Davenport”. Rüki on Aphex Twini rikkumata, süütu ja rõõmsameelne järeltulija, kelle lapselikult naiivsed meloodiad toovad meelde pildikesi minevikust. Muusikaliselt on see kombinatsioon laisklevast *lounge*-muusikast, elektroonilistest keerdkäikudest ja lõdvestavast *ambient*’ist, mis on osavasti põimitud lihtsa ja optimistliku meloodia ümber. Malbed viisijupid moodustavad justkui meeleolupiltide mosaiigi, mida saadab mahe gruuv.

Te ei pruugi “Davenporti” kuulates seda isegi tähele panna, aga kui ta lõpeb, hakkate otsima neid kadunud viisikesi, mis teie kõrva paitasid. “Davenport” ei ole tavaline “kommerts”-album, see on pigem eneseväljenduslik eksperiment: mis juhtub, kui olla lihtsalt muusikaliselt leidlik. Viimasel ajal on üsna harv juhus komistada värsket *downtempo*-albumi otsa. “Davenportilt” võib aga leida saaremaaliku puhtust ja rikkumatust, mis annab plaadile palju juurde ja eristab seda teistest.

Seda kauamängivat peaks kuulama tervikuna, sest nii on see kõige mõjuvam. Kõrghetked on “Salted Water”, “God Inspiration” ja “Jalutuskäik validel”. Parim plaat üksi olles! Jürgens Tamme

Jaanuar

Talinnas

1. 01 kell 18 Uusaastakontsert: ERSO, Opera Ebony solistid (USA), Vello Pähn (dirigent) Estonia kontserdisaalis

4. 01 kell 18 String-kvartett Eesti Muusikaakadeemias

6. 01 kell 19 Maailmast ja muusikast: Kristi Mühling (kannel), Tarmo Johannes (flööti), Tõnu Mikiver (tekst) Estonia Talveaias

7. 01 kell 18 Heategevuskontsert "Kingime lastele rõõmu": Trio Romanss, Alina Sakaluskaja (mandoliin), Tiit Peterson (kitarr) Estonia Talveaias

7. 01 kell 19 Tšaikovski ballett "Pähklipureja" Rahvusoperis Estonia

8. 01 kell 12 Orelipooltund: Tiit Kiik toomkirikus

8. 01 kell 17 Ursula Saal (saksofon), Diana Kiivit (klaver) Eesti Muusikaakadeemias

8. 01 kell 19 Bizet' ooper "Carmen" Rahvusoperis Estonia

9. 01 kell 12 Tšaikovski ballett "Pähklipureja" Rahvusoperis Estonia

9. 01 kell 15 Magistrikontsert: Öne-Ann Roosvee (kooridiregimine) Eesti Muusikaakadeemias

9. 01 kell 17 Tallinna Saksofonikvartett, Eesti Rahvusmeeskoor, Andres Heinapuu (dirigent) Metodisti kirikus

9. 01 kell 17 Akadeemiline kammermuusika Kadrioru lossis: Jelena Laas (viul), Nata-Ly Sakkos (klaver)

11. 01 kell 19 Noored pianistid: Kadri-Ann Sumera Estonia kontserdisaalis

12. 01 kell 19 Lehári operett "Löbus lesk" Rahvusoperis Estonia

13. 01 kell 15 Lõunamuusika. R. Straussi meloodraama "Enoch Arden": Peep Lassmann (klaver), Tõnu Mikiver (tekst) Estonia kontserdisaalis

13. 01 kell 19 J. Straussi operett "Öö Veneetsias" Rahvusoperis Estonia

14. 01 kell 19 Ooperigala: ERSO, Galina Gortšakova (sopran), Fabio Andreotti (tenor), Dario Lucantoni (dirigent) Estonia kontserdisaalis

14. ja 17. 01 kell 19 Tšaikovski ballett "Luikede järv" Rahvusoperis Estonia

15. 01 kell 12 Orelipooltund: Kadri Ploompuu toomkirikus

15. 01 kell 19 Verdi ooper "La traviata" Rahvusoperis Estonia

15. 01 kell 19 Meu Brasil / Minu Brasiilia: Trio de Janeiro raekojas

16. 01 kell 17 Hortus Musicus Kadrioru lossis

16. ja 17. 01 kell 19 Vanemuise teatri külalissetendus: Bocki muusikal "Viuldaja katusel" Rahvusoperis Estonia

19. 01 kell 19 Kohtumised: Vox Clamantis, Jaan-Eik Tulve (dirigent), Ensemble Voces Musicales, Risto Joost (dirigent) Niguliste kirikus

19. 01 kell 19 J. Straussi operett "Viini veri" Rahvusoperis Estonia

20. 01 kell 19 Lehári operett "Löbus lesk" Rahvusoperis Estonia

21. 01 kell 19 Toivo Tulevi autorikontsert "Deux": Tallinna Kammerorkester, Monika Mattiesen (flööti), Tõnu Kaljuste (dirigent) Niguliste kirikus

21. 01 kell 19 ERSO, Marianna Tarassova (metosopran), Nikolai Aleksejev (dirigent) Estonia kontserdisaalis

21. 01 kell 19 Tšaikovski ooper "Padaemand" Rahvusoperis Estonia

22. 01 kell 12 Orelipooltund: Elke Unt toomkirikus

22. 01 kell 18 Eduard Oja 100. sünniaastapäeva kontsert raekojas

22. 01 kell 19 Duke Ellingtoni muusikat: Eve Cornelius (vokaal), Chip Crawford (klaver), Lembit Saarsalu (saksofonid), Taavo Rimmel (kontrabass), Toomas Rull (löökpillid), Vanemuise sümfooniaorkester, Peeter Saul (dirigent) Estonia kontserdisaalis

22. 01 kell 19 Balletiõhtu "Armastuse ja kirega" Rahvusoperis Estonia

23. 01 kell 18 Akadeemiline kammermuusika Kadrioru lossis: Liliana Tamm-Maaten (viul), Ia Rimmel (klaver), Ott Maaten (klarnet)

23. ja 28. 01 kell 19 J. Straussi operett "Öö Veneetsias" Rahvusoperis Estonia

26. ja 27. 01 kell 18 Menotti lühiooper "Vanatüdruk ja varas" Estonia Talveaias

26. 01 kell 19 Tšaikovski ballett "Luikede järv" Rahvusoperis Estonia

27. 01 kell 19 Verdi ooper "La traviata" Rahvusoperis Estonia

28. 01 kell 19 Kangelase elu: ERSO, Boriss Brovtšon (viul), Arvo Volmer (dirigent) Estonia kontserdisaalis

28. 01 – 6. 02 Festival "opeNBaroque"

29. 01 kell 19 Weberi ooper "Nöidkütt" Rahvusoperis Estonia

30. 01 kell 19 Verdi ooper "Nabucco" Rahvusoperis Estonia

Tartus

9. 01 kell 16 Hoiu vahel aken lahti!: Alina Sakaluskaja (mandoliin), Vello Jürna (tenor), Heiki Mätlik (klassikaline kitarr) Linnamuuseumis

3. 01 kell 19 Uue aasta tervituskontsert: Tartu Junior Big Band, Jazzkoor HaleBopp Singers, Silvi Vrait, Sofia Rubina, Peeter Volkonski, Hardi Volmer, Lembit Saarsalu (solistid); Loit Lepalaan, Lauri Breede (dirigendid) Vanemuise teatris

11. 01 kell 19 Puccini ooper "Madame Butterfly" Vanemuise väikeses majas

12. 01 kell 18 Kálmáni operett "Krahvinna Mariza" Vanemuise suures majas

13. 01 kell 18 Tšaikovski ballett "Pähklipureja" Vanemuise suures majas

14. 01 kell 19 Verdi ooper "La traviata" Vanemuise väikeses majas

15. 01 kell 19 Bocki muusikal "Viuldaja katusel" Vanemuise suures majas

15. 01 kell 19 R. Straussi meloodraama "Enoch Arden": Peep Lassmann (klaver), Tõnu Mikiver (tekst) Tartu Ülikooli ajaloo muuseumis

17. 01 kell 19 Rahvusoperi Estonia külalissetendus: Tšaikovski ballett "Pähklipureja" Vanemuise suures majas

19. 01 kell 19 Meistrite Akadeemia: Toomas Vavilov (klarnet), Ivo Sillamaa (klaver) Tartu Ülikooli aulas

19. 01 kell 19 Puccini ooper "Madame Butterfly" Vanemuise väikeses majas

20. 01 kell 19 Duke Ellingtoni muusikat: Eve Cornelius (vokaal), Chip Crawford (klaver), Lembit Saarsalu (saksofonid), Taavo Rimmel (kontrabass), Toomas Rull (löökpillid), Vanemuise sümfooniaorkester, Peeter Saul (dirigent) Vanemuise kontserdimajas

23. 01 kell 12 Tšaikovski ballett "Pähklipureja" Vanemuise suures majas

23. 01 kell 16 Verdi ooper "La traviata" Vanemuise väikeses majas

26., 27. ja 29. 01 kell 19 Kallose ballett "Pulmareis" Vanemuise suures majas

28. 01 kell 14 Lastekontsert "Eesti

kino": Vanemuise sümfooniaorkester, lastekoor Maarjalill, Anu Tali (dirigent) Vanemuise kontserdimajas

28. 01 – 6. 02 Festival "opeNBaroque"

30. 01 kell 16 Kálmáni operett "Krahvinna Mariza" Vanemuise suures majas

Pärnus

8. 01 kell 18 Ajaloo ilu: Barokkansambel Corelli Consort, Risto Joost (kontrateno), Peeter Sarapuu (barokkfagott), Mail Sildos (barokkviul), Imbi Tarum (klavessiin) Ammende villas

14. 01 kell 19 R. Straussi meloodraama "Enoch Arden": Peep Lassmann (klaver), Tõnu Mikiver (tekst) Pärnu kontserdimajas

19.–23. 01 Pärnu Nüüdismuusika Päevad

20. 01 kell 19 Toivo Tulevi autorikontsert "Deux": Tallinna Kammerorkester, Monika Mattiesen (flööti), Tõnu Kaljuste (dirigent) Agape keskuses

21. 01 kell 19 Duke Ellingtoni muusikat: Eve Cornelius (vokaal), Chip Crawford (klaver), Lembit Saarsalu (saksofonid), Taavo Rimmel (kontrabass), Toomas Rull (löökpillid), Vanemuise sümfooniaorkester, Peeter Saul (dirigent) Pärnu kontserdimajas

28. 01 – 6. 02 Festival "opeNBaroque"

Kõikjal üle Eesti

7. 01 kell 19.30 Kuldne Viini operett: Tiit Laur (sopran), Urmas Põldma (tenor), Siim Selis (klaver) Jõhvi gümnaasiumis

8. 01 kell 16 Hingemuusika: Urve Tauts (metosopran), Kadri Ploompuu (orel) Tapa Jakobi kirikus

19. 01 kell 19 Strauss orkester, Maano Männi (priimas) Põlva kultuurikeskuses

20. 01 kell 18 Akordionalbum: Henn Rebane Kuressaare kultuurikeskuses

23. 01 kell 16 Tallinna Saksofonikvartett, Eesti Rahvusmeeskoor, Andres Heinapuu (dirigent) Nõo kultuurimajas

25. 01 kell 18 Akordionalbum: Henn Rebane Valga muusikakoolis

26. 01 kell 18 Meistrite Akadeemia: Toomas Vavilov (klarnet), Ivo Sillamaa (klaver) Viljandi Pauluse kirikus

Andmed on kontrollitud 17. detsembril. Veebruarikuu kontserdiinfot COLLAGE'is avaldamiseks ootame hiljemalt 10. jaanuariks aadressil kristina@ema.edu.ee

METAFOORID

Teema

JÜRI REINVERE

Oota, kuni on täiesti jahe, oota, kuni neid on palju, kuni tõuseb koivalge – siis näed, kuidas nad tulevad kõik, harmoonias ja ilus, tasamõõdus ja geomeetrias, kuidas vasak muutub paremaks ja parem vasakuks, kuidas eelmine päev tardub uue ees, paindlikuks nagu lennuki tiib, liitekohtades õrnalt nagisedes. Kuidas vihm aurustub kasteks, kuidas taevast paisub uuesti kummi, kuidas läbi aasa, läbi udu, tantsiskleb rivi haldjaid, sekundite tilkumises, aja kogunedes määratuks järveks hommiku ees, nii nagu koguneb vesi sildade ümber. Nagu kogunevad sõnad teemadeks: oota, nii, nagu.

Ootad nagunii.

Kuskil mujal ei andnud Pythagoras nii allaandmatut pärandit muusikaajalukku kui teema olemasolu: idees jumalate täiuslikkusest, heksa-, tetra-, oktomeetrites mööda helisid, üksikud elemendid nagu tahud; teema ilmnenemist, piisavalt tihti, et määrata kogu teose olemus. Pärlmutterkaevandusi, ainult selleks et massi tihendada ülemaks ideeks: tervikuks. Tervikuks, kus teema väljendab kõike endast suuremat ja kõike endast väiksemat, nii nagu liivatera oleks jumal.

Minuti tasandil on kõik liiga väike, et inimene suudaks seda tajuda, inimene ei näe argipäeva terve eluna, – valgusaasta tasandil on inimesele kõik liiga suur, et näha end osana sellest. Inimese pärisosaks on teema, see põgus ajaühik, – see hetk ja täielikkusega identne ehitusmaterjal, – kõik vajalik, mis ei koor- ma sajanditest arusaamisega.

Tervik elemendis: fuugade DNA-ahelaid, maskuliinseid ja feminiinseid figuure sümfoonia, kokku põimumas ja poegi-

mas, ajatusse kadumas juba enne, kui lõppakord on kõlanud. Sümboleid, mis koosnevad koridoridest nagu meekärjed.

Või nagu raudteejaamad, mis muustrina maapinnal põhjendavad mõtet rongide vajalikkusest: raudteejaamade varikatuseid, piletimüüjaid, kiirustamist, inimeste väsimust perroonidel. Väljasurutust, lõpuks valju, heledat, siidist kahinat, tähenduse- ni jõudmist.

Ootamine on nii keskne osa teemast, et ta on peaaegu olulisemgi – õrritamine, peitmine, salgamine. Täielik vastand: suurte lubadustega mittemidagitähendamine, ning ikkagi – ilma ootamiseta tõmbub kõik kokku mingiks üheks hiiglaslikuks sekundiks, kõik abielluks kõigiga, rongid sagiksid läbisegi, kõik oleks kättesaadav siin ja praegu, kuid see sai juba läbi.

Teema on nähtav ja nähtamatu. Nähtavad on elemendid, nähtamatud on nende vahed, nähtamatu on mõtteline vaikus, arusaamatu kokkukuuluvus. Nähtav teema armastab halbu heliloojaid, head heliloojad armastavad nähtamatust. Lasta end ära petta teema välisest kujust, nii nagu koolis on õpetatud, on piisavalt rumal, et seda järjekindlalt jätkata. Kujundite omavahelised suhted teostes on keerulisemad ja kättesaamatamad, – kõik aja sees toimuv allub pidevale muutusele; teemade kollektsoonid teoses teisenevad nagu liblikad, kes iga hetk oma pildiraamidest lendu võivad tõusta, – ja siis kui on varahommik, krabiseva voona raamaturiiuli vahele kaduda.

Mitte liblikad, mitte liblikate tantsisklemine – teema on nende liigutustest õhku jäänud siluett, mälestus, kujundiline mälestus, – kuid praegu on veel liiga vara.

Galina Gortšakova

Fabio Andreotti

Marianna Tarassova

Boriss Brovtsõn

4.jaanuaril kell 19 Estonia kontserdisaalis

OOPERIGALA

Galina Gortšakova (sopran, Venemaa)

Fabio Andreotti (tenor, Itaalia)

Dirigent: **Dario Lucantoni** (Itaalia)

Piletid 300.-, 200.-, 100.-

21.jaanuaril kell 19 Estonia kontserdisaalis

Metsosopran

MARIANNA TARASSOVA

ja dirigent

NIKOLAI ALEKSEJEV

Haydn, Mahler, Beethoven

Piletid: 150.-, 100.- (60.-)

28.jaanuaril kell 19 Estonia kontserdisaalis

KANGELASE ELU

Viuldaja Boriss Brovtsõn (Venemaa)

Dirigent **Arvo Volmer**

Williams, Elgar, R.Strauss

Piletid 150.-, 100.-, (60.-)

JAAANUAR

E·R·S·O
ESTI RIIKLIK SÜMFONIAORKESTER

jaanuar-mai 2005	Kontserdisari	Weizenbergi 37
	Akadeemiline Kammermuusika	tunnijased kontserdid Kadrioru lossis algusega kell 18
9. jaanuar	Leena Laas viiul Nata-Ly Sakkos klaver	Sergei Prokofjev
23. jaanuar	Liliana Tamm-Maaten viiul ja Remmel klaver Ott Maaten klarnet	Francis Poulenc, Heitor Villa-Lobos, Hillar Kareva, Darius Milhaud
6. veebruar	Aare-Paul Lattik orel Villu Veski altsaksofon	Duke Ellington
27. veebruar	Tobias Keelpillikvartett Maano Männi viiul Sigrid Kuulmann viiul Toomas Nestor vioola Aare Tammesalu tsello	Aleksandr Borodin, Bedrich Smetana
13. märts	Ardo Västriku tsello Lea Leiten klaver	Claude Debussy, Leoš Janáček, Arthur Honegger
27. märts	Pille Lill sopran ja Tallinna Saksofonikvartett : Olavi Kasemaa sopransaksofon Villu Veski altsaksofon Valdur Neumann tenorsaksofon Hendrik Nagla baritonsaksofon	Johann Sebastian Bach, Tõnu Kõrvits, Lepo Sumera, Aaro Pertmanni uudisteos, Antonio Vivaldi
10. aprill	Klaveriduo Kai Ratassepp ja Mati Mikalai	Wolfgang Amadeus Mozart, Claude Debussy, Felix Mendelssohn
17. aprill	Ene Nael klavessiin Kristiina Are klavessiin Tarmo Song tekstid	Kella kuue tee. Inglise varajane 16. ja 17.saj klavessimuusika; tekstid: Thomas Lodge ja William Shakespeare
8. mai	Kalev Kuljus oboe Madis Kari klarnet Marko Martin klaver	La Opera. Benedetto Carulli, Antonio Paculli, Ferenc Liszt / Giuseppe Verdi, Giuseppe Verdi / Anna Masetti Bassi, Hyacinthe Eleonore / Vincenzo Bellini
29. mai	Tallinna Keelpillikvartett Urmas Vulp viiul Olga Voronova viiul Toomas Nestor vioola Henry-David Varema tsello	Heino Eller, Paul Kletzki
EESTI KUNSTMUSEUM		Piletid 60.-/30.- müügil Piletipunkti müügikohtades ja tund enne kontserdi algust kohapeal www.piletipunkt.ee

16. jaanuar kell 15.00

EMA kammersaal

MELBOURNE'1

KEELPILLIORKESTER

Dirigent Christopher Martin

Kavas

Händel, Mozart,

Telemann, Leigh,

Jacob, Šostakovitš

Rävala pst 16
Info 667 57 58

Rahvusvaheline Tubina Ühing
Eesti Muusikaakadeemia

KONKURSS

EDUARD TUBIN 100

KLAVER SOOLOLAUL VIIUL

16. aprill 2005
EMA kammersaal, algus kell 12
Preemia 50 000 SEK

Konkursi preemia 50 000 SEK antakse üle rahvusvahelisel festivalil "Tubin ja tema aeg" 2005
Osavõtu tingimused:

*Konkursist võivad osa võtta Eesti kodanikud ja Eestis elamishuba omavad isikud, kes on sündinud pärast 1. jaanuari 1975

*Iga osavõtja esitab minimaalselt 30 minutit kestva kava

*Kava koosneb ainult Eduard Tubina heliteostest

*Kava peab sisaldama kummastki valikurühmast vähemalt ühte teost

*Kava esitatakse peast

KLAVER:

Grupp 1:

Prelüüdid ETW 30, 33, 46
Ballaad Mart Saare teemale
ETW 40
Variatsioonid eesti rahvaviisile ETW 41
Neli rahvaviisi minu kodumaalt ETW 42
Siit eesti karjaseviisidest ETW 45

Grupp 2:

Sonaat-allegro E-duur ETW 31-1
Sonaat d-moll ETW 39
Sonaat nr. 2 ("Virmaliste sonaat") ETW
44

VIIUL:

Grupp 1:

Kaks pala ETW 48
Capriccio nr. 1 ETW 50
Capriccio nr. 2 ETW 55
Meditatsioon ETW 51
Ballaad ETW 52
Siit eesti tantsuviisidest ETW 53
Prelüüd ETW 54
Kuke tants balletist "Kratt"
ETW 111B
Grupp 2:
Sonaat nr. 1 ETW 49
Sonaat nr. 2 (Früügija laadis) ETW 56

SOOLOLAUL

Grupp 1:

"Kesk laotusi" (E. Enno) ETW 72
"Drengi laul jäälfustikul" (J. V. Jensen)
ETW 73
Kaks laulu J. Liivi sõnadele ETW 74
("Stigise päikene", "Punane õunapuü õis")
Taevas on valge ja sinine ("Kanteletar")
ETW 76
Kolm laulu M. Underi sõnadele ETW 78
("Õnne ootel", "Tulease", "Ingel lindu-
dega")
"Suvine õõ" (H. Visnapuu) ETW 79
"Epiloog" (K. Merilaas) ETW 80

"Lumehelbeke" (J. Liiv) ETW 81A
"Nägemus" (K. Lepik) ETW 82
Grupp 2:
Ballaad "Ylermi" (E. Leino) ETW 77
Kolm laulu K. Lepiku sõnadele ETW 83
Kolm laulu K. Ristikivi sõnadele ETW 84

Osavõtuks saab registreeruda kuni 01. 04. 2005. :

Eesti Muusikaakadeemia klaveriosakonnas: piano@ema.edu.ee

Eesti Muusikaakadeemia keelpilliosakonnas: lilian@ema.edu.ee

Eesti Muusikaakadeemia lauluosakonnas: lilian@ema.edu.ee

Rävala pst. 16, Tallinn 10143

Kontakt ja info: tel. 667 57 23 ning Eesti Muusikaakadeemia
kodulehel www.ema.edu.ee

EESTI
MUUSIKAAKADEEMIA

Hea lugeja!

Praegu on parim aeg tellida ajakiri
Muusika aastaks 2005. Ajakirja saab
tellida internetist www.tellimine.ee,
aadressil ia@ema.edu.ee, telefonidel
666 2535 ja 6675788 või Eesti Posti
postkontorites.

Otsekorraldus 21 krooni, kuus numbrit
126 krooni, aastatellimus 230 krooni
Muusikaõpetajad ja -õppijad saavad
Muusika koju tellida soodushinnaga
180 krooni aastas. Palun lisage telli-
missoovile oma kooli nimi. Soodushind
kehtib ka pensionil olevatele muusika-
õpetajatele.

Muusika uusaastakingituste saajateks
osutusid loosi tahtel

Eda Anton - raamat "Gustav Ernesaks" sarjast
"Eesti muusikaklassika"

Peeter Piik - CD "Soo-Roo"

(Rothenberg, Wieczorek, Jürjendal)

Lydia Rahula - raamat "Hugo Lepnurm" sarjast
"Eesti muusikaklassika"

Andres Rämmi - Mirjam Tally autoriplaat

Maria Kallaste - CD Dallas "Delay Lama"

Tiina-Mai Pooman - raamat "Cyrillus Kreek"
sarjast "Eesti muusikaklassika"

Palju õnne! Auhinnasaajatel palun võtta
ühendust toimetusega 6675788, 55561894,
ia@ema.edu.ee, muusika@ema.edu.ee

BRAVISSIMO!

KEVADEL 2005

17. VEEBRUAR 19.00
MUSTPEADE MAJA

TALLINNA KAMMERORKESTER

Solist **ARVO LEIBUR** viiul
Dirigent **DANIEL RAISKIN** Holland
L. Janaček Suite for Strings
B. Martinu Concerto da Camera
for Violin and Orchestra
A. Dvořák Serenade for Strings

2. APRILL 19.00
MUSTPEADE MAJA

TALLINNA KAMMERORKESTER

Solist **JARI VALO** viiul, Soome
Dirigent **JUHA KANGAS** Soome
U. Klami Hommage a Händel
A. Schnittke Sonaat, MozArt a la Haydn
W.A. Mozart Zwei Kadrillen KV 463
J. Haydn Sümfoonia nr. 104 Dudelsack

26. MAI 19.00
METODISTI KIRIK

TALLINNA KAMMERORKESTER

Solist **ARTO NORAS** tšello, Soome
Dirigent **ANDRES MUSTONEN**
R. Schumann

